Núm. 806
AGOST 1996

Centre Excursionista de Catalunya
1876

625 ptes.

MUNTANYA

PEDRA NEU

C/ Brasil, 50
(Cinturó / Avda. Madrid)
BARCELONA
Tel. 330 27 74

PEDRA-NEU

14ª OFERTA D'ESCALADA

PEDRA-NEU

PIOLET (mànec recobert de cautxú) GRAMPONS (automàtics)	**16.950 ptes.**
CORDA (8,8 x 45) SABATILLA BOULDER*	**16.500 ptes.**

10 CINTES EXPRÉS + 20 MOSQUETONS	**12.995 ptes.**
ARNÉS ESCALADA + *SABATILLA BOULDER	**11.995 ptes.**

* Amb peus de gat + 2.000 ptes.
LLOGUER DE: grampons - piolets - ARVA - esquís de muntanya
CANVI DE SOLES DE: botes - peus de gat

Expedicions!!

Pressupostos de material
Telèfon 453 50 01 - Ferran

CAMPAMA
ESPORTS

Urgell, 95 bis - Tel. 453 50 01 - 08028 BARCELONA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

PUIGSACALM BELLMUNT

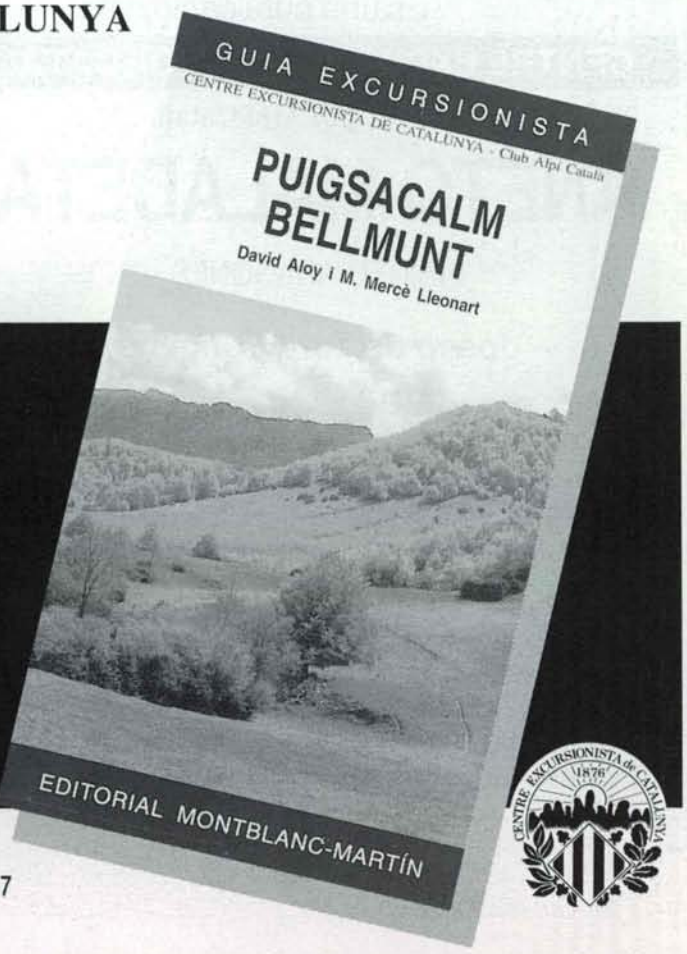

David Aloy i M. Mercè Lleonart

- Aquesta guia de les muntanyes del Puigsacalm, Bellmunt i Milany us ofereix un repertori de 41 itineraris per a recórrer aquesta regió del Pre-pirineu, amb tants al·licients paisatgístics i cromàtics.
- Els itineraris d'aquesta guia es divideixen en quatre grans apartats: Bellmunt i la serra de Curull, Puigsacalm, serres de Milany i de Santa Magdalena de Cambrils, i rodalies de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses.
- Es tracta d'una guia que us permetrà redescobrir bells i entranyables paisatges i gaudir de la llum i el color d'indrets inoblidables.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN
c/. Nena Casas, 73-75 – 08017 Barcelona – Tel./Fax: (93) 204 43 97

T'OT ALLÒ QUE US INTERESSA

Més de 70 revistes d´abast nacional estan associades a l´APPEC.
Per a més informació: APPEC Rambla de Catalunya, 10, 1 er.
08007 Barcelona Tel. 412 76 28 Fax: 317 83 86

Ho trobareu a les revistes en català

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ DE PUBLICACIONS PERIÒDIQUES EN CATALÀ

INFORMACIÓ GENERAL · INFANTIL I JUVENIL · CULTURA · RELIGIÓ · POLÍTICA · PEDAGOGIA · AGRICULTURA I RAMADERIA · ESPORTS · MÚSICA · ARTS PLÀSTIQUES · TEATRE I CINEMA · CIÈNCIA I TECNOLOGIA · ENTRETENIMENTS · HISTÒRIA · FOLKLORE · SATÍRIQUES · ARTS DECORATIVES

Es una publicació del

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

ANETO-MALADETA

PIRINEU ARAGONÈS

Josep de Tera i Camins

- Aquesta guia del massís de la Maladeta us ofereix un gran repertori de 180 itineraris, de diferents graus de dificultat, per a recórrer aquest massís del Piríneu, en el qual hi ha el cim més alt: l'Aneto.
- També hi trobareu una selecció de les millors escalades.
- Els itineraris d'aquesta guia es divideixen en dos grans apartats: els d'aproximació a indrets o a colls clau i els d'ascensió als cims. Es tracta d'una guia que us permetrà descobrir el massís de la Maladeta des de diferents indrets, especialment des del refugi de la Renclusa, del Centre Escursionista de Catalunya, situat al peu del massís.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN
c/. Nena Casas, 73-75 - 08017 Barcelona
Tel./Fax: (93) 204 43 97

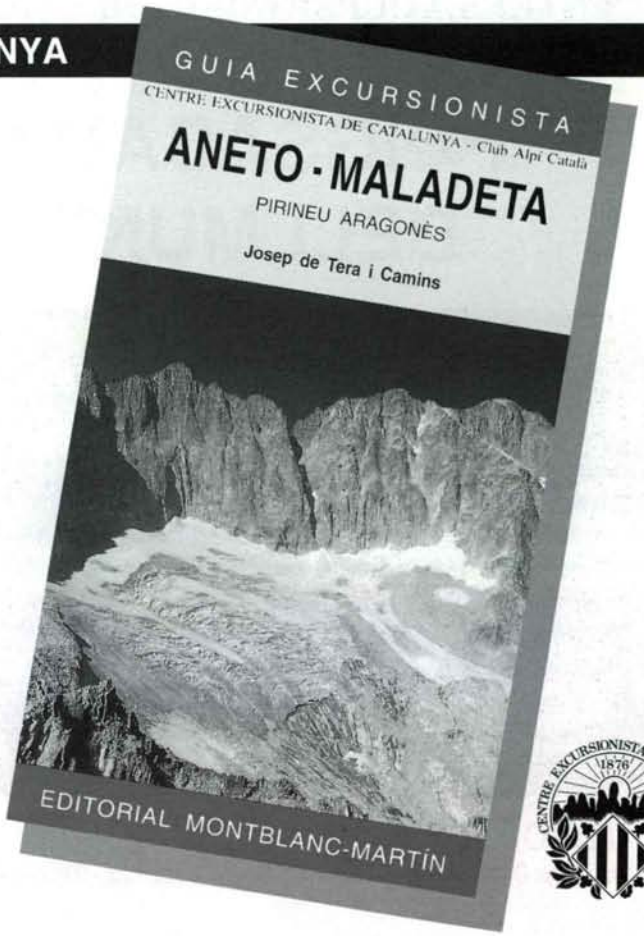

COL·LECCIÓ GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

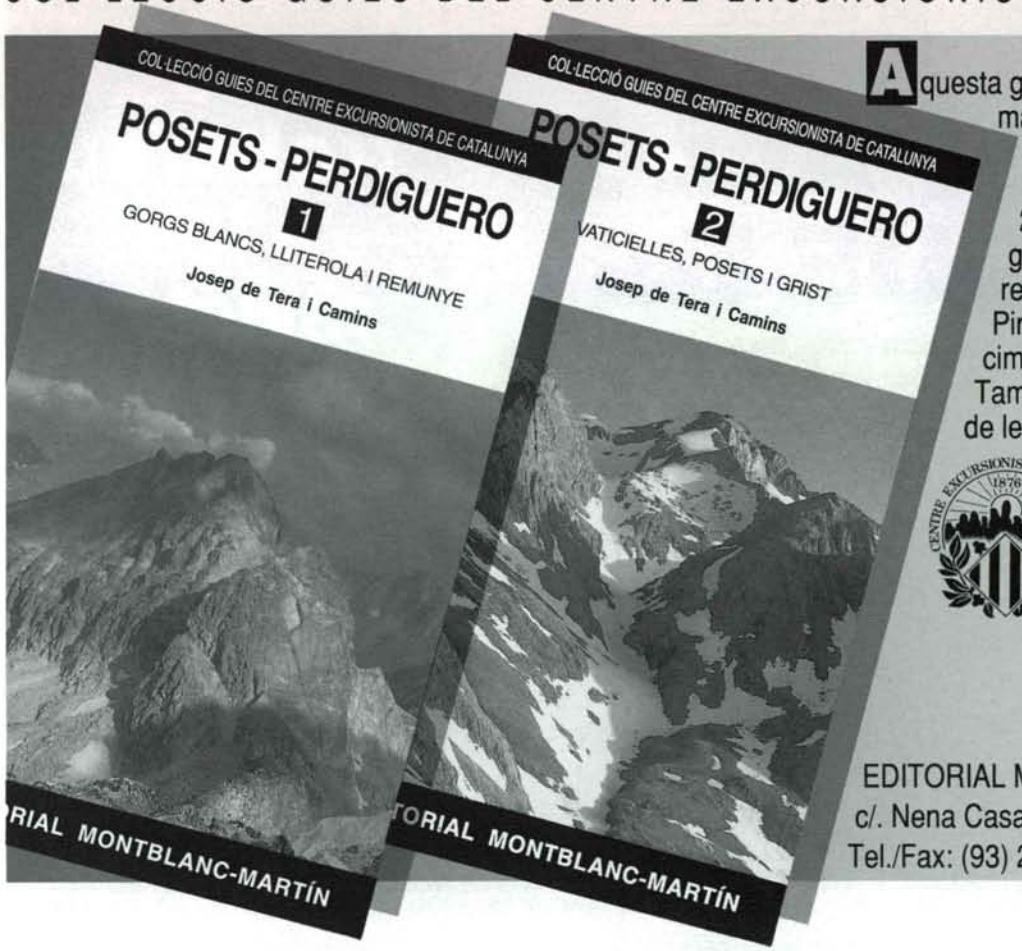

Aquesta guia en dos volums del massís de Posets i del sector fronterer de Perdiguero us ofereix un gran repertori de 240 itineraris, de diferents graus de dificultat, per a recórrer aquest massís del Pirineu, en la qual hi ha el segon cim més alt: el pic de Posets. També hi trobareu una selecció de les millors escalades.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN
c/. Nena Casas, 73-75 - 08017 Barcelona
Tel./Fax: (93) 204 43 97

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

ANY CXX, VOL. 100, NÚM. 806, AGOST 1996

Redacció, administració i publicitat:
Paradís, 10. 08002 Barcelona
Tel. (93) 315 23 11
Director:
Josep Nuet i Badia
Secretari:
Joaquim Bordons i Serra
Consell de redacció:
Francesc Beato, Joaquim Bordons
Francesc X. Gregori, Ferran Latorre,
Josep M. Panareda, Miquel Rafa
Corrector lingüístic:
Eulàlia Nuet i Badia
Cartògraf i dibuixant:
Armand Ballart
Maquetador:
Josep Nuet i Badia
Publicitat:
Adolf Garcia, Exclussives Publicitàries
Tel. i Fax: 237 95 01
Fotocomposició:
PC Gràfic
Fotomecànica:
T4 Sorrosal, S.A.
Pujades, 68-72, 3r 3ª
08005-Barcelona
Impressió:
IMGESA
Alarcón, 138 - 08930
Sant Adrià de Besós
Preu d'aquest exemplar:
625 ptes. (IVA inclòs)
Preu de subscripció anual:
3.300 ptes. (IVA inclòs) (sis exemplars)
A l'estranger: 4.700 ptes.
Comanda de números endarrerits
a la redacció de la revista
Dipòsit legal: B. 545-1958
ISSN: 0212-2111

Membre de l'**A.P.P.E.C**
ASSOCIACIÓ DE PUBLICACIONS PERIÒDIQUES EN CATALÀ

SUMARI

Portada: El pic Migdia d'Aussau, des del pic d'Astún.
Foto: Josep Nuet i Badia.

Editorial: Temps d'aniversaris **134**

Parlament de la festa de Sant Jordi 1996.
Conrad Blanch i Fors **135**

Còrsega, una muntanya dins el mar.
Sergi Urpí i Glòria Bricollé **137**

El cineastes no professionals fan bons els pronòstics.
Creació i imaginació, bases del film/vídeo lliure.
Joaquim Romaguera i Ramió **139**

L'Everest des de les valls del Tibet.
Xavier González i Gràcia **145**

Excursió a les penyes Altes del Moixeró.
Joan M. Vives i Teixidó **149**

De Brantôme a Rocamador.
Joaquim Bordons i Serra **151**

La Forcanada.
Josep de Tera i Camins **157**

On trobar el sant que es necessita.
Francesc Gurri i Serra **164**

Festa Popular per una Catalunya Verda
Sandra Martín Guillén **167**

Vies d'escalada, *a cura d'Armand Ballart* **169**

Crònica del Centre **171**

Llibres i mapes **174**

• Els articles publicats a MUNTANYA expressen l'opinió dels seus autors.
• La revista MUNTANYA, editada pel Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català, es publica sense cap finalitat lucrativa.

© El *copyright* dels articles, tant de la part literària com de les il·lustracions, és dels autors respectius. Per tant, és absolutament prohibida la reproducció total o parcial, per qualsevol sistema, dels articles de la revista MUNTANYA sense permís escrit dels propietaris del *copyright*.

NORMES DE PUBLICACIÓ DE *MUNTANYA*

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a la revista MUNTANYA han de tenir present el següent:
Els articles cal que siguin inèdits i escrits correctament en català i mecanografiats a doble o triple espai en fulls de mida DIN A-4, deixant uns marges laterals d'un parell de centímetres.
Els articles aniran encapçalats pel títol i portaran a continuació el nom dels autors.
Els peus de les il·lustracions i el nom de l'autor aniran escrits en un full a part, precedits per un número que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent.
Per a facilitar la correcció dels originals, no utilitzeu els subratllats en els textos que vulgueu publicar.
Els mapes, dibuixos i gràfics haurien de ser dibuixats correctament amb tinta xinesa sobre paper blanc o vegetal. Les fotografies, en còpies de paper brillant blanc i negre o en diapositives, cal que siguin ben exposades i amb bona definició, que tinguin contrast, però que no siguin excessivament fosques.

Temps d'aniversaris

En aquests darrers mesos hem celebrat dos aniversaris de dos grups de la Secció de Geografia i Ciències Naturals que porten unes activitats que han aconseguit un bon nivell de participació. Ens referim, naturalment, als vint-i-cinc anys de les excursions familiars en vehicles propis, més conegudes amb la paraula gairebé cabalística d'EXFAVEPRO, i els deu anys de les activitats —ja que a més d'excursions fan cursets, exposicions, etc.— del Grup d'estudis botànics Ramon Pujol i Alsina.

Com els nostres consocis saben, es tracta de dos grups amb unes característiques ben marcades que al llarg dels anys han consolidat un estil propi que els ha fet connectar amb molts socis. Cal remarcar que es tracta de grups que sempre han estat portats per voluntaris que han treballat amb il·lusió i tenacitat per mantenir i acréixer el nivell de les seves activitats, dedicant temps, imaginació i esforços per millorar cada dia. La consecució d'aquestes fites d'EXFAVEPRO i del Grup d'estudis botànics Ramon Pujol i Alsina és un bon premi per als seus promotors i vocals i, alhora, un bon auguri per a l'esdevenidor.

Tanmateix, tots sabem que el temps passa i que, moltes vegades, es pot entrar en la rutina i el cansament.

La continuïtat en una tasca porta una estabilitat, però també porta —a la llarga— una exigència de renovació, gairebé ineludible, per a poder superar el pas del temps.

Així, veiem que continuïtat i renovació són dos elements que han de mantenir un equilibri dinàmic que combini, per una banda, l'esperit original i l'orientació dels projectes en els quals es treballa, però, per altra banda, no es caigui en la rutina, la repetició sense empenta ni idees noves, en el bloqueig de la natural evolució de tot col·lectiu o en l'extinció d'una tasca.

No s'ha de confondre la renovació amb el canvi pel canvi, que no tindria cap sentit. La renovació ha de ser orientada per la reflexió i l'esperit d'obertura a tots els nivells: d'idees, de persones, de continguts, d'orientació, d'estructures. Així podrem mantenir el conjunt social i les activitats que portem a terme en el Centre, en un bon nivell de qualitat i amb bona vitalitat.

Aquesta renovació que cal anar portant a terme ha de basar-se en la participació i la integració. Participació de tots en les activitats i també participació de més persones en la preparació i el desenvolupament de noves excursions, nous cursets, etc., i en l'indispensable aprenentatge que suposa fer qualsevol activitat. Aquesta participació oberta, que farà que els més veterans i experimentats transmetin les seves experiències als qui aniran prenent el relleu, ha de portar una bona integració dins d'aquests grups i una bon clima social d'amistat, de companyonia, de gust per fer coses i fer-les ben fetes. Això que estem comentant ja es va portant a terme amb resultats molt esperançadors. Però cal continuar decididament per aquest camí de participar i integrar; només així el nostre projecte esportiu i cultural podrà avançar i mantenir-se jove i amb il·lusió d'avançar.

Finalment volem felicitat de tot cor els qui porten aquestes activitats dins la nostra entitat i també felicitar-nos tots pel fet que el nostre Centre sigui un lloc on puguin fructificar aquestes iniciatives de servei als socis i a tot el país i tinguem dins els nostres consocis persones amb empenta i ganes de fer coses pels altres tan boniques i ben fetes com les que fa molts anys que duen a terme. Per molts anys.

Parlament de la festa de Sant Jordi 1996

Conrad Blanch i Fors

És per a mi un motiu de satisfacció obrir aquest acte tan entranyable de la diada de Sant Jordi, patró del nostre país i també data en què tradicionalment ens reunim per celebrar la nostra festa social. És un dia ple de vida al carrer i ple de significació per a tots els qui estimem Catalunya. I també, especialment per al Centre, és el dia en què homenatgem totes les persones que han mantingut el vincle amb l'entitat durant molts anys. Entre les insígnies que lliu-rarem avui, hem de destacar la insígnia de platí al nostre consoci Josep Guarro, que ha estat soci de l'entitat en els darrers setanta-cinc anys, vinculació que serà reconeguda en el llibre commemoratiu dels cent vint anys del Centre. Voldria testimoniar-li el nostre agraïment per aquesta llarga fidelitat i donar-li la més sincera enhorabona. Aquesta felicitació, vull fer-la extensiva a tots els altres guardonats, als quals us desitjo que pugueu pertànyer a l'entitat tants anys com el nostre benvolgut Josep Guarro.

No hi ha dubte que el col·lectiu humà que forma una entitat és el seu patrimoni més preuat. Podem dir amb orgull que formem una família social i, com en tota família, hi ha moments d'alegria i de festa, com els que ara vivim i també altres de tristesa. Voldria, en aquest darrer sentit, testimoniar el nostre suport a tots els familiars i amics d'aquells que avui ja no poden estar amb nosaltres, i molt especialment recordar la pèrdua recent del nostre entranyable consoci i amic Toni Niemann. Podeu estar segurs que el seu ànim i estima per l'entitat serà sempre un exemple a seguir per a tots nosaltres.

L'any que hem passat ha estat un any ple d'activitats de totes les seccions i comissions, que són la veritable força impulsora de l'entitat. Es fa difícil destacar-ne algunes, però a títol referencial voldria esmentar la Cursa Collserola, pel seu significat ciutadà, amb dos mil cinc-cents participants en la darrera edició, i també la Cursa Molières, prova de la Copa d'Europa d'Esquí Alpinisme, que ha constituït recentment un gran èxit esportiu i que és un clar exponent de la internacionalització del Centre. També voldria referir-me als diferents actes commemoratius i homenatges a personalitats amb motiu de significats aniversaris: Francesc Manunta, Josep M. Batista i Roca, Mossèn Cinto Verdaguer i Eduard Fontserè. Aquests actes posen de manifest una vegada més la manera plural de viure l'excursionisme i com des de perspectives molt diverses s'enriqueix l'estudi i la divulgació del nostre país.

Aquest any és el darrer de la junta que va ésser elegida ja fa tres anys. Més que fer-vos un balanç del que s'ha fet, balanç que trobareu reflectit en les memòries anuals, m'agradaria apuntar-vos algunes línies bàsiques de treball de present i futur.

Deveu haver rebut aquests dies o rebreu immediatament l'anunci de la campanya de captació de recursos que hem iniciat amb el lema del Nou Centre dels 120 anys. Ara fa tres anys vam definir un projecte global d'ampliació i de remodelació de la seu social, un projecte integrador amb l'objectiu d'anar-lo realitzant a mesura que s'obtinguessin els recursos necessaris. L'any 1994 vam executar-ne una primera fase consistent en el reforçament estructural, adequació d'instal·lacions elèctriques i de sistemes de seguretat i remodelació de les aules Pompeu Fabra i Artur Osona. L'any 1995 hem pogut realitzar un vell somni: la remodelació del nostre Arxiu Fotogràfic, dotant-lo de les eines més avançades de conservació i tractament d'imatges. També en referència a la consolidació del nostre patrimoni, hem aprofitat una bona oportunitat per a adquirir dos pisos del carrer de la Llibreteria 21, que ocupen les seccions de Muntanya, Fotografia i Geografia i Ciències Naturals.

Tot això ha estat possible gràcies a una acurada gestió dels nostres recursos que ha permès un superàvit en els exercicis precedents i a l'ajut d'empreses i institucions que respecten el Centre i que valoren la seva tasca social al servei de Catalunya. Voldria aprofitar l'ocasió per a agrair aquestes col·laboracions i, especialment, el suport rebut per part de la Fundació de la Caixa de Pensions de Barcelona i de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Ara, amb vista a la celebració al novembre d'enguany del cent vintè aniversari de la fundació del Centre, voldríem fer un pas més, remodelant la sala d'actes i, si tenim prou recursos, realitzar una part del projecte de gimnàs i un nou espai per a sala d'exposicions. Per això us demanem a tots la vostra col·laboració econòmica, que es pot fer en diverses modalitats, tal com veureu en la documentació enviada. Aquesta col·laboració ja ha començat a concretar-se i voldria agrair en aquest sentit, especialment, l'ajut rebut del nostre benvolgut consoci Josep Colomer i Ametller. Espero i desitjo que aquesta iniciativa trobarà l'acollida que es mereix. Gràcies per endavant.

Una altra línia de treball és la de les obres del refugi de la Renclusa. Fa molt de temps que hi treballem, i a més de resoldre la qüestió econòmica, hem hagut de resoldre també problemes administratius, fet que ens ha conduït a renego-

ciar el termini de la concessió –actualment vigent fins a l'any 2011– per una nova concessió per a cinquanta anys que seria compartida amb la Federació Aragonesa de Muntanya. Aquesta solució, encara no tancada, ens sembla, a tots els que hi hem treballat, el camí més sòlid i factible per a poder finalment iniciar aquest proper estiu les obres i aplicar els quaranta milions de pessetes que tenim atorgades des de l'any passat per part del Consejo Superior de Deportes.

Un altre dels àmbits en què s'ha avançat força és el del debat i recerca de possibles solucions i respostes a les noves situacions que l'entorn ens planteja. Crec que la principal missió i responsabilitat d'una junta directiva és preveure i anticipar-se al futur. L'augment de les activitats tradicionals, l'aparició de noves disciplines esportives, la realització de projectes de manteniment i millora del patrimoni, entre altres, fan que ens hàgim de plantejar una priorització d'actuacions i d'assignació de recursos. Concretament, s'ha decidit iniciar un Pla Estratègic del Centre, que, dirigit per una comissió creada a tal efecte, desenvoluparà al llarg de tot aquest any un procés de reflexió i debat que ens condueixi a projectar amb il·lusió i fermesa la nostra entitat. Ens agradaria que fos un procés molt participatiu perquè, amics, el Centre serà el que els socis desitgin que sigui. Us animo a seguir i a participar en aquest procés, del qual anireu rebent informació, amb el convenciment que sigui una eina per a evolucionar amb cohesió i dinamisme, mantenint i augmentant el pes específic de l'entitat.

Finalment, voldria referir-me a una de les qüestions de les quals el Centre ha de ser capdavanter. Em refereixo a la defensa i protecció de la natura. En aquesta línia tenim una participació molt activa a escala internacional amb la presència de Miquel Rafa en la Comissió de Protecció de la Muntanya de la Unió Internacional d'Associacions d'Alpinisme (UIAA). Precisament aquesta comissió es va reunir el passat cap de setmana a Núria en una trobada organitzada pel Centre i de la qual s'han obtingut molt bons resultats. També, el proper dia 28 d'abril, el Centre organitza, amb el patrocini de *La Vanguardia,* una jornada de sensibilització ambiental al parc natural del Montseny. I una mostra més del nostre interès prioritari per aquesta qüestió han estat els parlaments que amb motiu d'aquesta festa de Sant Jordi hem tingut l'oportunitat d'escoltar. Recordo el d'ara fa tres anys, en el qual teníem com a invitat el conseller de Medi Ambient, Albert Vilalta, que avui rebrà la seva insígnia com a soci del Centre, i que va tractar de la conservació de la natura com a element de fre o de dinamització de les comarques de muntanya.

Avui hem escollit un altre il·lustre ponent, el professor Martí Boada, que ens parlarà sobre l'ús social de la natura. El professor Boada té una àmplia i recone-guda activitat en el camp de la docència i de l'assessorament en matèria ambiental. La seva activitat docent es desplega en molts àmbits: Universitat de Barcelona, Escola d'Arquitectura, Universitat Politècnica de Barcelona, Universitat Autònoma, Universitat Catalana d'Estiu, Institut d'Estudis Andorrans, entre altres. És membre fundador del consell de redacció de nombroses revistes (*Ecosistemes*) i d'associacions de defensa i protecció del medi ambient, com ara DEPANA, Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny, Grup de Defensa dels Aiguamolls Empordanesos i altres. Membre també d'institucions i associacions d'àmbit nacional i internacional, és autor d'uns quaranta llibres i de centenars de treballs i articles sobre les relacions societat-natura. Ha estat guardonat amb diferents distincions, entre les quals destacaríem per la seva importància el Premi Global 500 de les Nacions Unides 1995. Però, a més d'aquest extens i ric currículum, jo voldria destacar la seva tasca desplegada en el parc natural del Montseny, on ha treba-llat durant dotze anys com a naturalista i responsable de les activitats pedagògiques. El professor Boada és un enamorat del Montseny i destacaria la seva capacitat d'anàlisi i d'observació, que ha donat a la seva visió científica una visió pragmàtica del coneixement i divulgació de la natura, a l'estil de la tradició del nostre Centre. Moltes gràcies, professor Boada, per haver acceptat la invitació a aquest acte.

En acabar voldria testimoniar el meu agraïment a totes les persones que amb la seva dedicació i treball voluntari fan possible el Centre.

I a tots vosaltres, moltes gràcies per la vostra atenció.

SANT JORDI 1996

Còrsega, una muntanya dins el mar

Sergi Urpí
Glòria Bricollé

Còrsega, la Corse, Corsica o Kalliste (la més bella, en grec) és un departament de França que presenta més de vuit mil quilòmetres quadrats de terra, muntanya i costa envoltada del Mediterrani. Molts l'han anomenat «la muntanya dins el mar» o «l'illa verda». Sigui com sigui, ens trobem amb un petit tresor geològic a pocs quilòmetres de les costes francesa i italiana, al golf de Gènova. Més petita que les seves «cosines germanes» Sardenya i Sicília, té un bon grapat de cims que superen els dos mil metres, entre els quals destaca el Monte Cinto, el més alt, amb 2.707 metres.

Solcada de NW a SE pel variadíssim GR-20, Còrsega s'erigeix generosa i salvatge als nostres ulls: paradisíaques platges amb aigua d'un blau verd coral·lí, petits poblets i un parc natural que conté pics, valls i rius de gran bellesa. També ciutats relativament cosmopolites (com Ajaccio, la capital) o d'altres d'allò més pintoresques, com Bonifacio o Calvi, intransitables a l'agost. El més recomanable és prendre-s'ho amb calma i cercar visites alternatives, que n'hi ha moltes.

Arran d'una estada a l'illa de Còrsega, l'agost del 1993, vam poder pujar a dos dels cims emblemàtics de l'illa. En primer lloc al Monte Cinto, situat al nord, d'ascensió obligada. Tot seguit vam escollir el cim més elevat de la regió del sud, el Monte Incudine, que amb 2.136 m esdevé un meravellós *belvedere* on podem gaudir, en un dia clar, de les costes d'ambdós costats de l'illa.

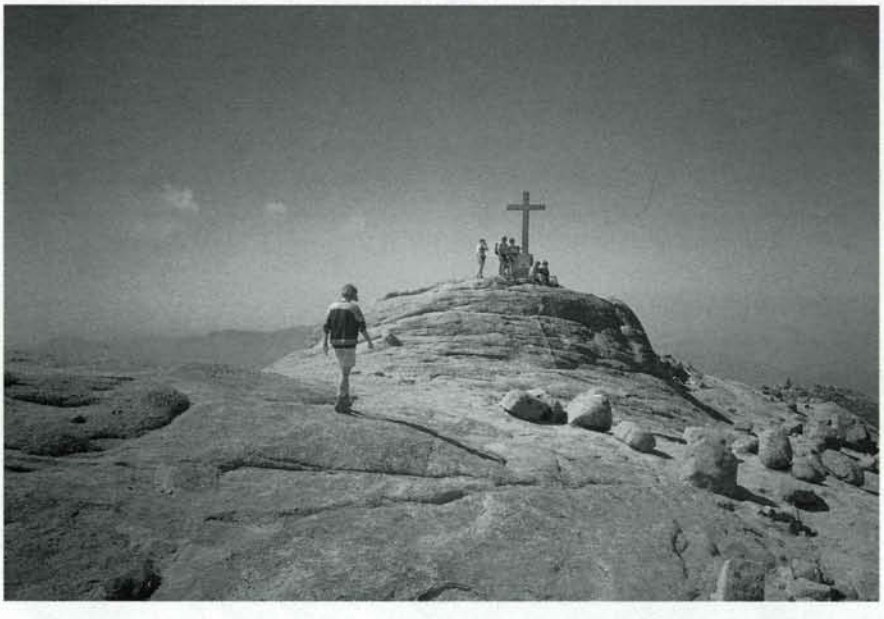

Arribant al cim del Monte Incudine.
Foto: Sergi Urpí.

ASCENSIÓ AL MONTE CINTO

L'ascensió a aquest cim es pot fer per diferents vessants i podem escollir entre itineraris amb diverses dificultats, que van des de la simple grimpada a l'escalada d'alta dificultat i, a l'hivern, per la seva cara nord ens podem trobar amb una autèntica escalada glacial. Nosaltres el vam assolir per la seva via normal (vessant SE), que constitueix una excursió d'alta muntanya sense dificultats tècniques, a excepció d'unes grimpades en els darrers trams.

Partirem del poble de Calacuccia, a uns quaranta quilòmetres a l'oest de Corte. Seguirem la carretera fins al poble de Lozzi (5,5 km) i des d'allà, en 8 km de pista amb força bots (sobretot cap al final), arribarem a les bordes de Pietra Pinzuta, on haurem de deixar el cotxe. En aquest lloc ens trobarem una *bergerie* (espècie de bar-restaurant típic del país) per a aprovisionar-nos.

Caminarem en direcció al NE tot seguint un sender ben fressat, fins que al cap de deu minuts arribem dalt d'un ample turó des d'on podrem veure tota la barrera rocosa que forma el Monte Cinto. Des d'aquest punt es pot observar l'itinerari que seguirem per a pujar al cim, tot resseguint la gran canal que s'observa a la seva dreta. Al cap d'uns vint minuts de marxa arribem al refugi de l'Ercu (1.600 m, lliure, sense guarda) després de davallar uns quants metres, tot seguint un sender poblat d'arbustos. Des d'aquí girarem al NW i, tot pujant entre matolls i petites tarteres, arribarem a l'altura de la canal rocosa abans esmentada. A partir d'aquest moment anirem per la roca tot grimpant i resseguint els diferents esperons i canaletes que baixen del cim. L'ascensió és molt rocosa, però força entretinguda i tot el camí és ple de fites. Al cap de tres hores i mitja o quatre arribem al cim del Cinto, on, si el dia és bo i ens

Tarteres finals prop del cim del Cinto; la canal d'accés és la del centre. Foto: Sergi Urpí.

hem llevat d'hora (a mesura que avança el dia creix la calitja i augmenta molt la xafogor), podrem veure fins i tot la costa de Porto i les Calanches, a l'oest de l'illa. Gaudim per una estona de l'esplèndida vista, en companyia d'unes aus similars als nostres corbs, que no s'alteren amb la nostra presència, avesats com estan al flux continu d'excursionistes. El descens, el farem per la mateixa ruta per on hem pujat i al cap de dues hores i mitja arribem novament a la *bergerie* de Pietra Pinzuta, d'on havíem sortit a trenc d'alba.

Després del merescut descans i de la recomanable visita a la ciutat de Corte (té el privilegi de ser la capital cultural de Còrsega i on el sentiment nacionalista «Corsu» és més profund), ens dirigim cap al nostre segon objectiu, el Monte Incudine, no sense abans haver «gaudit» del trànsit de les Gorgues de la Restonica (similar al nostre estany de Sant Maurici), on vam fer cues dignes de diumenge a la tarda a la N-340. Travessem l'illa de nord a sud resseguint l'eix central, tot passant per zones amb grans boscos i carreteres amb poc trànsit (cosa curiosa a Còrsega) i arribem al poble de Zicavo.

ASCENSIÓ AL MONTE INCUDINE

Des de Zicavo seguim en direcció sud cap a Aullène. Al cap de 10 km ens trobem una cruïlla, girem a l'esquerra i agafem una carretera estreta que ens portarà cap a l'ermita de San Petru. Uns tres-cents metres abans de l'ermita girarem novament a l'esquerra tot deixant la carretera i agafant un camí sense asfaltar (rètol on es llegeix Bergerie-Buvette). La pista es torna boteruda i es troba en força mal estat; passem per les bordes de Matalza fins que esdevé impracticable.

Deixem el cotxe i continuem tot caminant fins que arribem a una cruïlla; seguim la pista recte i en sentit descendent. Per la dreta aniríem a les bordes de Cavallara. Al cap d'uns quants minuts veiem al nostre darrere aquestes bordes (i, per descomptat, hi ha la típica Buvette). Continuem per la pista fins que ens creuem amb el GR-20, que seguirem cap a la dreta i que no deixarem ja fins al cim. Amb un tot terreny podríem arribar fins aquest punt.

Davallem uns quants metres i trobem unes altres bordes (Buvette). Després de creuar un curiós pont penjant, enfilem un marcat sender, tot guanyant altura pel mig d'una bonica fageda. Passem per les ruïnes de l'antic refugi Pedinielli (1.623 m) i enfilem, sempre en direcció E, fins al coll de Luana (1.843 m). Tot resseguint la carena i els nombrosos blocs, arribem al granític cim del Monte Incudine (2.136 m) després de dues hores i mitja de la nostra sortida.

Aquest pic és un magnífic mirador des del qual podem observar el golf de Valinco i part de la costa est de Còrsega. Davant nostre, el retallat perfil de les agulles de Bavella, que ens recorden les afilades crestes del nostre estimat Pirineu.

El descens, el podem fer pel mateix itinerari de pujada, o bé fent una circular que ens portarà novament prop de les bordes de Cavallara, que és l'opció que nosaltres vam escollir. Continuem seguint el GR-20 tot baixant, fins a arribar al coll dels Forgerons. Aquí les marques vermelles i blanques es desvien a l'esquerra en forta baixada cap a les cabanes d'Asinao i nosaltres ens desviarem a la dreta per un imprecís sender marcat per fites. Aquest caminet és una mica empipador per culpa dels arbustos punxants que hi trobem. Un cop en terreny obert i en un ample coll seguirem uns lloms tot flanquejant fins a trobar una pista que ens retorna a la cruïlla pròxima al nostre cotxe. Aquest últim tros és una mica imprecís, però amb un xic d'intuïció no tindrem cap problema. Hem esmerçat en el descens unes dues hores, aproximadament.

Culminats, doncs, dos dels cims emblemàtics d'aquesta illa mediterrània, ens disposem a gaudir dels altres atractius turístics corsos. Tot plegat ens donà una nova visió, més real, de Còrsega: una muntanya dins el mar.

BIBLIOGRAFIA I CARTOGRAFIA

La Corse (les 100 millors ascensions). Ed. Denöel.

«Corsica, las nieves del Mediterráneo». *Pyrenaica,* núm. 164 (1991).

Mapes IGN Sèrie Verda: *Bastia, Corte* (núm. 73); *Ajaccio, Bonifacio* (núm. 74) (escala 1:100.000).

Corsega, M. X. Schmitdt. Edit. SUA.

Els cineastes no professionals fan bons els pronòstics

Creació i imaginació, bases del film/vídeo lliure

Joaquim Romaguera i Ramió (AEHC)

LES DADES

Enguany, a l'edició del 59 Certamen Estatal de Cinema i Vídeo No Professional Selectiu UNICA 1996, que convoca i organitza puntualment i fidelment la Secció de Cinema i Vídeo del Centre Excursionista de Catalunya, han fet cap 30 obres provinents de l'Estat espanyol, les quals s'han repartit en les seccions habituals de la següent manera: UNICA Joventut, 4 títols; Copa Film Minut, 2 títols; Selectiu UNICA, 24 títols.

En format cine n'hi havia 3 en S-8 mil·límetres, mentre que les restants venien en vídeo, tot i que algunes havien estat rodades amb pel·lícula cinematogràfica: 9 en VHS, 7 en High 8 mm, 3 en S-VHS, 3 en S-8 mm, 2 en Betacam, 1 en U-màtic, 1 en 16 mm i 1 en 35 mm.

Diguem de passada que tant el jurat com el públic prefereixen sempre que les obres s'ofereixin en el format original i no passar aquest, per reducció, a un altre. Així, el film s'ha de vehicular en suport pel·lícula i el vídeo en cinta. A més, creiem que en principi no és el mateix rodar, sonoritzar i muntar amb maquinària cinematogràfica que amb estris videogràfics. Per tant, els autors, col·lectius i escoles haurien de ser més curosos a l'hora d'ensenyar públicament les seues obres tal com han estat concebudes i realitzades. Caldrà, en conseqüència, retocar les bases en aquest sentit amb vista a preservar l'*autenticitat* de l'obra original, més en convocatòries del prestigi i la responsabilitat d'aquesta, històrica, d'àmbit nacional i de transcendència internacional.

Pel que fa a la procedència dels títols, la distribució és la següent: Barcelona (+ província), 17 (9 en català, 8 en castellà, alguns d'aquests, però, amb rètols i noms en català, si bé parlats enterament en castellà); Alacant (+ província), 4 (en castellà, a voltes amb alguns noms en valencià); Madrid, 3; Girona, 2 (en català); Còrdova, Múrcia, Nafarroa-Navarra, 3 (en castellà) i Saragossa, 1.

El vídeo *Baca i Garriga... Flamenco Show?,* l'hem passat de Sant Feliu de Guíxols a Terrassa, perquè és allí on va ser rodat i d'aquesta ciutat és Jan Baca, veritable promotor i director de la cinta. *Homeless in London,* la continuem atribuint a Nafarroa perquè la seua autora Yolanda Mazkiarán Zelaia és d'Alsàsua, pero la cinta en puritat hauríem de dir que és anglesa, tant pel lloc de rodatge (Londres) com pel tema i els protagonistes, així com per la llengua (anglès amb subrètols en castellà), però vaja. El jurat que se les va heure amb el material que va arribar era constituït per: Anna Casanovas i Bohigas, doctora en història de l'art i professora d'història del cinema de la Universitat de Barcelona; Anton Giménez i Riba, conservador-restaurador de l'Arxiu d'Audiovisuals de la Generalitat de Catalunya; Josep Jordi Queraltó i Torner, delegat d'Espanya a la UNICA (amb veu, però sense vot); Joaquim Romaguera i Ramió, investigador i historiador del cinema; Maria Encarnació Soler i Alomà, llicenciada en història de l'art i doctora en història del cinema a la Universitat de Barcelona; Jordi Tomàs i Freixa, cineasta i col·leccionista cinematogràfic; Lluís Valentí i Bohigas, cineasta i president del Festival de Cinema de Girona, i Josep Lluís Viciana i Monfort, guionista i realitzador, especialitat d'animació. Actuà de secretari el membre de la Secció de Cinema i Vídeo del CEC, Pere Parera i Rodríguez.

UN APUNT PER A LA REFLEXIÓ

Fa cinc anys que faig amb delectança i compromís assumit, com a tasca d'historiador i cronista cinèfil, el relat detallat del certamen anual selectiu UNICA del Centre Excursionista de Catalunya que celebrem a Barcelona per a tot l'Estat espanyol. Durant aquest lustre he anat anotant temes i problemes que m'han semblat evidents, significatius, prospectius a la llum del que he vist i del diàleg mantingut amb els membres del jurat.

D'entre el gruix d'anotacions hi ha el referent a com afecta la tecnologia a l'abast en el producte que es vol confegir i, doncs, en el resultat que s'obté. A tall d'exemplificació reprodueixo tot seguit un text de Luis Medina (*La Revista El Mundo,* 28-IV-1996) –acompanyat d'il·lustració– que ens permet posar damunt les estovalles una problemàtica envitricollada que és avui punyentment present a l'hora de la creació de films/vídeos per part de no professionals.

«Hores de rodatge, de les quals només s'aprofiten uns vint o trenta minuts, és el càstig comú a què els afeccionats al vídeo domèstic –que són legió– sotmeten els que els envolten. Són filmacions que, malgrat la seua condició de records familiars o turístics, es converteixen en tedioses en veure-les per segon cop, fins i tot per al seu mateix autor.

»Quantes vegades en mirar-les de bell nou no s'ha pensat en treure imatges, traslladar-ne, fer concatenacions

mitjançant foses, introduir algun efecte especial, recórrer a filtres, posar uns crèdits més presentables, millorar la sonorització?

»Fins ara tot això era per al videoafeccionat un somni avortat per la realitat d'una feina pesada, entretinguda, poc eficaç i en especial costosíssima. A més de càmera de vídeo i el magnetoscopi, es necessitava un equip de música adequat, el televisor, un embull de cables de connexions, un aparell per a retolar, un altre per a mesclar, i encara un altre per a seleccionar i muntar les imatges, al marge de recursos escènics i altres. En definitiva: una habitació dedicada exclusivament a encabir tot això, una paciència d'ermità, molta habilitat i una afició de ferro, a més dels diners suficients.

»L'arribada de l'ordinador multimèdia ha canviat radicalment el panorama. La informàtica posa a l'abast de tothom els mitjans necessaris per a convertir-se en productor, director, realitzador i muntador de les seues pròpies obres, donant així al vídeo domèstic una nova dimensió.

»Cal només un ordinador multimèdia amb processador pèntium, una targeta de vídeo S-VGA, una targeta de so, un micròfon, un programa adequat per a l'edició de vídeos, un espai no gaire gran i el control de tot això en la pantalla de l'ordinador. I encara hi podem afegir els recursos que el món del multimèdia proporciona a documentalistes i cineastes, com ara efectes especials de deformació d'imatges, construcció d'escenaris virtuals, superposició d'imatges d'animació tridimensional i, fins i tot, efectes que permeten barrejar imatges de personatges reals amb altres de ficció.

»De fet, l'accés a Internet obre les portes a un arxiu inimaginable d'imatges, films, documentals, fotografies, dibuixos, recursos informàtics de lliure disposició que poden ser rescatats i fets servir per a les nostres produccions cine/videogràfiques. És una qüestió només d'imaginació i d'un mínim domini de les tècniques actuals a l'abast.»

No entraré aquí a comentar el text a fons, però sí que em serveix d'entrada a l'apartat que segueix per a dir que enguany s'ha observat una millora en les qualitats tècniques de les obres vistes i, en conjunt, una lleugera millora respecte a l'any anterior, i això en bona part perquè totes aquestes tecnologies, ben utilitzades, ja donen uns mínims de qualitat formal i d'acabat, amb la qual cosa el que realment cal posar en primera línia de valoració i mèrit és la «història» que es vol explicar i com aquesta és servida audiovisualment.

S'ha de superar una mica allò que se sol dir i repetir en el cinema professional: que «està ben fet». Clar! No caldria sinó, amb la massa de diners invertits, amb els mitjans a l'abast i amb el regiment de tècnics a la feina, com és possible «fer malament» el cinema? Sempre s'ha de suposar que està ben fet; més que aprovat, notable tècnicament.

En síntesi: el curt, la millor escola d'aprendre cinema, ha millorat en aquest sentit d'una manera considerable en els últims anys, cosa que les meues cròniques crec que han anat reflectint i que tornem a constatar en l'edició d'enguany.

LES OBRES
UNICA Joventut

Muerte súbita. La violencia en su estado más puro. Guió, càmera, fotografia i direcció de Fernando García, per a Otto Films (Barcelona; VHS, 18'), i *Misterio,* guió i direcció de Fernando García, per a Otto Films/Somnis & Enigmas (Barcelona; S-VHS, 12'), els comento plegats perquè són del mateix autor, marca i procedència promotora (Escola Municipal d'Audiovisuals –EMAV–, de l'Ajuntament de Barcelona), detall que consta en els crèdits finals. Però també perquè ambdós estan tocats per la mateixa malaltia moderna: la beneiteria tarantinosa. És a dir: mimetisme calcat, carència de personalitat per part de/dels responsable/s i absència d'una veu pròpia a fer-se sentir i d'un món interior a explicar a través de les imatges, els sons i les narracions que els vehiculen. Manllevant el títol de la monografia de Wensley Clarkson, *Quentin Tarantino a bocajarro,* els dos films són això: Tarantino pel broc gros i, a més, sense cap mena de gràcia i humor sa. Ja ho diu el subtítol del primer, i no se n'amaga: violència en estat pur. Paraulotes a tort i a dret, tics i retics bruts que surten de la boca dels protagonistes, una colla de brètols impresentables que juguen a perpetrar les atrocitats i els disbarats més estúpids i gratuïts que hom pugui imaginar, en un pols constant per a superar Tarantino a cada seqüència. Doble tarantinada, doncs, maldestra i poca-solta que sembla estrany que hagi eixit de l'escola d'audiovisuals del consistori barceloní. Servits estem i anem si el responsable principal d'aqueixos lamentables i desagradables cuinats té vint anys! Qui va dir allò de «joventut, diví tresor»? Sort que a continuació van venir uns altres joves que sí que són mereixedors d'esperança, confiança i optimisme.

Em refereixo a *I pagliacci,* de Patricia de la Torre i Alfonso Martínez Cremades (Aspe [Alacant]; U-màtic, 35'), del Taller de Imagen de la Universitat d'Alacant, una escola que cada any presenta productes més ben acabats i interessants. (Que aprengui l'EMAV!) Tracta de la realització i filmació d'uns passatges de la coneguda òpera de Ruggero Leoncavallo a base d'un *play-back* que no sempre s'aconsegueix, si bé això no desmereix el formidable esforç d'escenificació, il·luminació, sonorització, muntatge i interpretació, per part d'uns personatges que entre quadre i quadre els passen coses. Vol dir que es mesclen ambdues accions d'una manera eficaç i prou entenedora, en un treball de conjunt d'alt risc, valent i portat amb un pols segur. Llàstima que a causa de la seva durada no es pogués encabir el film en la selecció final, i això que el jurat va fer mans i mànigues per a salvar-lo. Que consti també aquí.

A mar, d'Alícia Ruiz, Carles de la Prida i Daniel Cantón (Barcelona; S-8 mil·límetres en VHS, 3'), amb música original d'Aleix Gaus.

Noi que pinta. Formosa a la platja. Contrallum rabiós. Pintura al cavallet que s'anima. Música d'embolcall. Tot molt suggeridor, o amb voluntat de suggerir. Però, què? Ah!

COPA FILM MINUT

Lágrimas de un pañuelo, dels germans José i Manuel Lagares Díaz (Bar-

Un fotograma d'«Una dona», de Jules & Jim.

celona; S-8 mm en VHS, 1'). Imatge real, més animació de dos mocadors, que ballen i acaben fusionats en un cor. Com en d'altres films dels germans Lagares, les bones idees no solen servir-se amb bona il·luminació; amb tot, fou seleccionat, car l'altra cinta, *Tengo algo que contarte,* de José Manuel Villanueva Fandos (Saragossa; High 8 mm en VHS, 1'), conegut de l'any anterior per *El instante decisivo,* enguany es limita a posar en imatges el que diu el títol, sense que tingui temps lògicament de dir-nos què és el que ha d'explicar el xicot a la xicota, després que una foto polaroid d'enllaç es revela i els posa en contacte. Els Lagares conclouen, mentre que Fandos et deixa amb la instantània als dits.

SELECTIU UNICA

Aigua i fonts del Maresme, de Vicenç Arís i Julia (Mataró [Barcelona], S-8 mm, 25'). Així com la pràctica totalitat de les obres són recents, aquesta data del 1976, i això es nota, però és que les bases no limiten la data de producció dels films concursants, que hauria de rondar els tres-cinc anys. Aquí es tracta de resseguir a peu les fonts de la zona, moltes de les quals avui ja no existeixen. Crònica local valuosa que, a més, permet veure com eren la platja, els boscos, alguns casalots, etc.; vull dir que és interessant, valuós com a document històric, visual d'una comarca, però cinematogràficament ha quedat envellit, tot i que al seu moment tampoc no era gaire més.

Homeless in London, de Yolanda Mazkiarán Zelaia (Alsàsua [Nafarroa]; VHS, 28'), de qui recordem el seu tristíssim *Crisis* de l'any anterior. Referenciat més amunt, *Homeless in London* és un reportatge, més que un documental, sobre els rodamons que poblen la ciutat de Londres en quantitat (més de mil cinc-cents) i per barris, alguns des de fa quinze anys... Els que surten semblen triats d'un mateix centre d'acollença. El conjunt d'entrevistes ofereix un ventall de problemes prou realista, si bé caldria que l'equip s'hagués compromès o involucrat més en la temàtica, que és complexa, metropolitana i universal. Acurada la fotografia en blanc i negre, àdhuc la planificació.

Fiesta de «La Vaquilla», de Juan Rodríguez López (Madrid; High 8 mm en S-VHS, 17'), a Colmenar Viejo, el dia de la Candelera d'enguany, «declarada de interés nacional», la festa. Mena de ritus pagà ancestral protagonitzat dia i nit per grups que troten i dansen pels carrers i la plaça major de la ciutat, amb molta participació vilatana. Els més vells expliquen com era i què signifiquen detalls de vestuari, artesania, cants típics, etc. Reportatge etnològic que requeria treballar més el guió, la primera matèria que el sustenta, i és que els models i els modes televisius en el camp documental han rebaixat l'autoexigència, l'anar més enllà de l'aparença, una mica el que passa també a *Homeless in London.*

Cartas desde el pasado, de Miguel Ángel Entrenas Liria (Còrdova; High 8 mil·límetres en VHS, 25'), cineasta ben conegut al Centre Excursionista de Catalunya i que va guanyant any rere any en mesura, contenció, pols. Aquí ha comptat amb una idea, guió i direcció d'intèrprets de Manuel Muñoz. El film, el dedica a Eric Rohmer, encara que no hi sabem veure la inspiració o la intenció o el món rohmerià enlloc. Aquesta mena de serial, de novel·la rosa sobre noia que per Nadal torna a Còrdova, en un ambient de galeria de fotografia, peca de massa rebuscament formal, fotogràfic i videogràfic, i d'algunes falles en el guió, coses en què Rohmer no sol caure, per a explicar-nos finalment l'argument universal: l'amor és el moll de l'os de l'existència humana, a voltes, però, també un niu de conflictes. «Laura y María, jugando a ganar, jugando a perder», com diu la cançó final.

L'esvàstica, Jordi Micó i Emili Massó (Barcelona; S-VHS, 14'). Comença amb un fotomuntatge periodístic sobre el tema, que acompanyen algunes imatges de films de manifestacions nazis i d'arengues d'Adolf «Kampf» Hitler. El qui treballa (Karl Werner) sobre aquest material, el veiem ara buscant més documentació al mercat de llibres dominical de Sant Antoni Abat de Barcelona. Mentre redacta a casa, rodejat de paperam, escolta la cançó *Lili Marleen.* Ara camina pel passeig de Gràcia al llarg de la Fira del Llibre, aturant-se en parades. De nou a la feina escolta *Tristany i Isolda,* revisa premsa sobre camps d'extermini. Escriu a màquina, mira films. Finalment ix el seu llibre,

que s'intitula com el film. Sant Jordi, Dia del Llibre i de la Rosa, Karl Werner signa llibres. Un jove s'acosta amb un exemplar a les mans. L'obre perquè l'hi signi, però el volum conté unes fotos del comprador quan era nen al camp de concentració, mentre que l'escriptor n'era soldat de les SS, detall que es confirma quan en estirar-li el braç es veu el número de l'oficial gravat a la pell. Fins aquí aquesta crua, contundent història narrada en forma de reportatge sobre un passat que vol sortir a la llum, com tots!, explicada amb un tempo molt ben mesurat, passador, que manté, gràcies a la fotografia, el muntatge i la sonorització, a més de la interpretació del tot creïble que Emili Massó fa de Karl Werner, l'interès sense fissures, també perquè ens colpeix. Només un error gramatical (salt d'eix) en el moment àlgid d'estirar el braç i veure's el número trenca el clímax i gairebé espatlla el sentit. Un cop corregit, creiem que estem davant d'un dels films/vídeos més madurs d'entre els presentats, que, a més, diu coses i fa pensar, com ara que sempre queden ròssecs interiors personals que abans dels adéus s'han d'airejar i rentar, si és possible. Però a voltes la història es venja i fa maltempsades. I és que el nazisme i «allò que va fer per a ser» encara cueja, com sovint ens recorda la premsa.

Nan, de Pere Pratcorona (Sabadell [Barcelona]; VHS, 2'). Animació amb plastilina o per ordinador? El so està treballat, però els animalons-nans no acaben d'explicar-nos què. Llàstima.

La cuerda, de Paco del Río i Ramón Fanés (Colectivo Zootropo) (Barcelona; 16 mm en VHS, 10'). Un que es vol penjar amb una corda, l'acaba fent servir per a penjar-hi els bitllets verds que ha d'assecar després de rentar-los per a treure'n la sang d'un malfactor ferit que es refugia a ca seua i que aquest frustrat suïcida s'ha tret del damunt amb un cop d'estàtua, després d'un intent d'ofegament a la banyera, que curiosament ja estava plena d'aigua, com si els esperés. O sigui: un còctel a base de truculència i barroeria amb un final de pam de nas.

Cuento de Navidad, de José María Candel, per a Art Film Studio (Múrcia; S-8 mm, 8'). Dibuix animat tradicional, de factura disneiana, vaja, que explica un conte ensucrat amb dos vailets, una al·lota, una àvia tipus Rottermeier i un gosset, més els tres reis d'Orient al final. Tot molt tendre i boniquet, sense parla, només amb música d'ambient. Mèrit de confecció indiscutible al marge, perquè el veterà Candel en sap un niu, d'animació, la cinta és antiquada de cap a peus com un piano de cua que no trempa.

Antítesis, de Pedro Sánchez Ibáñez (Alacant; S-8 mm, 12'). Imatges de jardins i passeigs, i els voltants, i la gent, i tot el que ofereix qualque ciutat amb trànsit. Un cop vistes, la cosa es va accelerant cada volta més, tot va més ràpid, entre ritmat i sincopat. O sigui que el missatge deu ser que la vida d'avui acaba essent una bogeria arreu a mesura que s'escola: tota una antítesi. Potser sí, però no sempre, eh? Per altre cantó, i llevat de l'acudit metafòric visual, la cosa és molt primeta.

Pensaments de tardor, d'Eduard Sánchez i Fàbregas (Girona; VHS, 7'). Basant-se en poemes de tardor dits en *off* i en una peça musical, el vídeo els il·lustra amb postals de caramel fetes a la magnífica Devesa gironina. Un exercici d'estil maco i al·legòric.

Historia de una mente deformada 2. Lo absurdo contraataca, de Juan Carlos Marí, per a Goreland Animation (Dènia [Alacant]; VHS. 9'). Aquest xicot de divuit anys ja ens va espaterrar l'any anterior amb una primera entrega de dibuixos, en què l'absurd atacava de valent, fotent-se dels vius sense contemplacions i d'una pila de minitemes que eren passats pel ribot sense misericòrdia possible. Ara la cosa ha guanyat en el traç, en els fons en color i en les veus, tot més treballat i que ajuden a fer més contundents les etzibades. En definitiva: una tirallonga de minigags divertits, surrealistes, iconoclastes, plantofades pel davant i pel darrere. Barretada! Els dos intertítols finals són noblement autodefinitoris, fins al punt que el xicot amenaça de tornar-hi. I aquest paio, com que s'ho fa tot sol, segur que l'any vinent ens clavarà el *gore* de bell nou a la panxa i al magí. Endavant, noi!

Viaje a la Luna, de Manel Artigas i Bertran (Vilanova i la Geltrú [Barcelona]; VHS, 6'). La cosa comença fent-nos saber que l'Institut Nordamericà de Difusió Científica Espacial ha cedit a l'autor unes imatges que havien estat censurades fins avui i que ell ara dóna a conèixer. Es tracta potser de la cinta més original de totes les vistes. I no tant per les imatges, perquè en realitat és una, sempre la mateixa, sinó per la idea global i la seva plasmació versemblant. La imatge fixa és rugosa, amb gra, fosca: uns astronautes a la Lluna es barallen i aleshores es posen a discutir en anglès (subrètols en castellà) amb gent de la Terra per un conflicte de faldilles, d'infidelitat, que ha consistit a procrear allí dalt. Banyes a la Lluna, vaja. Acabada la seqüència ve un rètol: quaranta-set anys més tard d'allò, el fill engendrat visita l'astre per reconèixer el lloc on fou concebut. Sensacional, oi? Repeteixo: una conya d'una originalitat fílmica fora mesura, gens habitual. Amb gent com el Marí i l'Artigas, el cinema i el vídeo perviuran segles enllà.

Días de tormenta, de Jorge Esteban Balbín i Miguel Ángel Sánchez Galán (Madrid; High 8 mm en VHS, 22'). La història es basa en la dialèctica que s'estableix entre el professor de psicologia conductivista Alejandro Dexter i un alumne. Aquest acabarà tocat del bolet, mentre que el professor traurà un *cum laude* de la seua tesi doctoral sobre el tema. Falla el guió, no la idea, és clar, i la interpretació està força desajustada. Manca ofici tècnic i una mica més d'humilitat a l'hora d'acarar-se amb un plantejament de risc temàtic.

Cien años de cine, de Pedro Sánchez Ibáñez (Alacant; S-VHS, 30'). El nostre home d'*Antítesis* canvia de registre i ens ofereix aquí un homenatge de cinèfil de tall pedagògic a base de fotos, imatges i *off* sobre algunes de les petges majors de la història del cinema, que inicia amb bon criteri a la cova d'Altamira cap endavant. Amb el material de què disposava, la cosa resulta correcta i prou, i se li agraeix. A les escoles en general i a les ESO en particular el producte pot funcionar.

Asturias, azul... verde..., de Jaime Guillén Agero (Madrid; High 8 mm en VHS, 17'). Típica cinta de postals turístiques que es mouen mentre escoltem músiques d'aquella terra. Sense comentaris, tant a la cinta com per part d'aquest cronista.

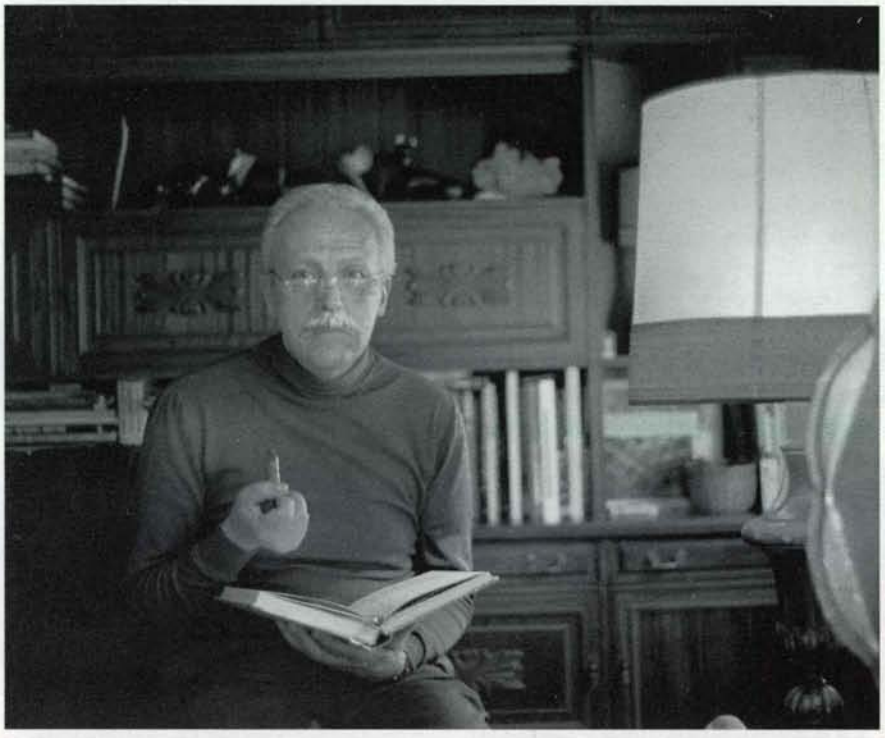

Un fotograma de «L'esvàstica», d'Emili Massó i Jordi Micó.

Devórame otra vez, d'Antonio «Toni» Ureña Najera (Sabadell [Barcelona]; VHS, 23'). La Débora, que fa de devoradora, fa la feina amb un pare de família que enregistra la devoració en vídeo. En arribar l'esposa i la filla, ell guarda el vídeo, però, equivocadament, aquestes l'agafen en lloc d'un altre. Se'n van i en una altra llar el posen. Resulta que allí funciona el canal comunitari, amb la qual cosa tots els veïns i veïnes veuen, entre divertits, agraïts i devoradors, aquella sessió flipadora. Quin safareig, oi? Ja se'l poden ben bé imaginar! Llàstima que falli des de la interpretació, menys la de la filleta, que li clava canya a dojo, al guió, la planificació i el muntatge, perquè aqueixa «cutrada» podria haver resultat «resultona», si més no per simpàtica i per posar sota avís tots i totes els qui ens «mola» devorar... però sense vídeo!

Rita, de Josep Casas i Nadal (producció, guió i direcció) i Jordi Cerdà (realització i muntatge) (Barcelona; Betacam en VHS, 34'; versió reduïda de l'original de 48'). Rita també és una devoradora, però de condició circumstancial, perquè lliga amb en Quim, que té un llibre antic d'astronomia que val un potosí i l'ha de pispar per a donar-lo al seu xicot, que està pressionat per un parell de gamarussos perquè els deu calés, deute que saldarà amb la venda del llibre a un antiquari que el vol comprar vulgues que no. Em segueixen? La cosa no és gaire complicada i jo m'he limitat a explicar-la en un ordre no cronològic perquè vegin que la trama dóna per a molt, i encara no he dit res del que segurament és el més interessant, l'intrahistòria que en diuen. Passa que *Rita* és una mena de culebrot amable, simpàtic, encaterinador, molt ben ambientat, fotografiat, sonoritzat, dialogat i especialment interpretat per en Quim, i també per l'antiquari i la Rita, que dura el que solen durar els capítols televisius de gairebé una hora i que aquí, per a poder ser acceptat al certamen, coses de les bases, l'han alleugerit fins al límit permès. Què succeeix? Doncs que presenta fissures, salts i alguna gotera. Llàstima, perquè, igual que *«I pagliacci»* no es va poder seleccionar, malgrat els petits problemes que presenta, però llàstima també perquè l'esforç de producció i direcció-realització és meritori i considerable. I la devoradora ocasional Rita? Doncs la Rita fa la feina que el seu xicot li havia preparat en safata (furtar-li el llibre), se'n va a casa d'ell després d'una nit melosa amb en Quim i es troba que el paio s'ho estava fent amb una altra. Àngela Maria! Emprenyada, la Rita toca el pirandó, truca a en Quim, que no hi és, i decideix tornar-li el llibre per correu postal. I és que el cor de la Rita havia quedat seriosament tocat per les arts amatòries i oratòries del bon jan Quim, un tipus encantador, que et roba el cor, vaja. La veritat és que tots els del jurat ens vam quedar amb les ganes de veure *Rita* complet, la versió entera, un producte que, emès per qualque televisió (les catalanes en primer lloc, perquè és en català) passaria la mar de bé i tothom xalaria. Endavant, Quim!

Dèria, de Carles de la Prida, Maria Cristina Alemany i Eduard Diaz (Barcelona; 35 mm en VHS, 14'). *Off* en castellà, música de guitarra, hipodèrmiques pel mig i unes gotes de sexe. A Prida [no De la Prida ni La Prida, perquè tant en català i com en castellà s'alfabetitza per Prida, malgrat que la premsa en general sol escriure La Fuente, De la Rosa o Del Clavel així: erren! Són normes de les acadèmies respectives, ves], la dèria pel cinema se li nota i se li reconeix, perquè ja el coneixem d'altres films d'enguany i d'anys anteriors, però aquesta mena d'històries mal lligades i que no acaben de dir gaire res, fan que li recomanem sincerament que canalitzi la seva dèria fílmica cap a viaranys més consistents i interessants. I vostè perdoni.

Baca i Garriga... Flamenco Show?, de Ferran Massanas i Alfons Hereu (Terrassa [Barcelona]; High 8 mm en VHS, 14'). Fals *making of* sobre el rodatge que Baca i Garriga fan dels assaigs d'un grup de ballarins i ballarines flamencs. En esquema: el centre d'atenció són les actuacions, després hi ha en un segon pla l'equip tècnic capitanejat per la parella Baca-Garriga enregistrant els balls i d'altres aspectes de la colla artística, i darrere, en un tercer cercle concèntric, l'equip de la parella Massanas-Hereu rodant allò que tenen al davant, sense implicar-s'hi, sense que ens fiquin dintre del cercle principal de l'acció i visquem, amb els flamencs, aquells moments de tensió i creació musical. Bon treball tècnic amb la llum,

la càmera i el so, però la cosa queda freda, llunyana, a distància. És com si estiguéssim a la fila 12, no a la 4; som Massanas-Hereu i no Baca-Garriga. Queda clar? Tot això no treu vàlua a la bellesa del producte ni a l'interès per aquest folklore genuí, que particularment estimo (*Sevillanas*, *Flamenco*, com a referents).

Triple decisiu a l'últim segon, de Xavi Moya, amb realització i fotografia de Salvador Fernández, per a Maduixa Produccions (Badalona [Barcelona]; VHS, 30'). Lluís & Lluís Detectius és una agència d'això, constituïda per un parell de graponers, maldestres i mig estrafaloris aprenents de detectiu privat que han de resoldre un cas de segrest d'una primera figura del basquetbol local, el Joventut de Badalona, clar! La cosa té conya a cada cantonada i es resol fantàsticament a cada cistella, però li sobren minuts, li manca contenció i en general fer millor cinema, particularment guió i diàlegs. No n'hi ha pas prou amb els Lluïsos, ni amb els embolics de faldilles ni amb el final feliç, tot previsible. Divertit ho és, i passes l'estona la mar d'entretingut, que consti. Tampoc no crec que pretenguessin gaire més.

Square Dance, d'Eduard Sánchez i Fàbregas, per a E.D. Films (Girona; VHS, 3'). Un nou exercici d'estil del gironí de *Pensaments de tardor*, ara a base de sincronitzar una música sincopada amb el teclejar de màquines d'escriure i al final d'ordinadors, tot eficaç i net gràcies a la fotografia i al muntatge imatge-so. És, ben mirat i ben aprofitada la idea, un film per a un minut, com una mena de clip prou original.

Al compás, dels germans José i Manuel Lagares Díaz (Barcelona; S-8 mm en VHS, 3'). Cinta d'animació d'objectes, aquí uns compassos que ballen, com si d'un ballet es tractés, damunt una base de plastilina (que es nota massa) i que explica una tendra història d'amor, com abans havien fet amb els mocadors. L'argument és el mateix, els objectes canvien. Els defectes coincideixen: il·luminació defectuosa, fotografia plana. La brevetat i les idees, però, són virtuts i s'agraeixen.

Sortilegi, de Josep Maria Joaquín i Ventura (Sant Joan Despí [Barcelona]; High 8 mm en S-VHS, 19'). Aquest és un film valent, d'alt risc, intemporal, lluny de qualque modernor, gens complaent de plasmar. Explica l'anada al poble on va néixer i formar-se un home avui ja gran després d'anys de no posar-hi els peus. La breu estada a la llar, un casalot mig abandonat a Gerri de la Sal que esdevé coprotagonista del drama, té per objectiu perbocar allò que tan negativament el va afectar i l'ha marcat, en especial per culpa de la seua mare. Aqueix viatge psicodramàtic a l'interior de la memòria representarà sortosament l'alliberament i la superació d'aquell passat, que es clourà llençant una foto al foc, tancant la porta i tirant la clau a la claveguera. Al marge de l'acompanyament musical (obra d'Albert Amargós), no sempre necessari, perquè en molts moments hauríem preferit els silencis o el so d'ambient, l'estil expressionista del film, particularment dins la llar, a voltes és massa forçat o poc reeixit, la qual cosa desequilibra el conjunt, trenca el tempo que requereix la introspecció, assentada sempre en la veu en *off*, un condicionant justificat per la soledat del personatge, però que no sempre troba el to ajustat. En definitiva, i com ja he dit, es tracta d'una obra ambiciosa, d'alt risc, colpidora, cinematogràficament elaborada i que va merèixer el predicament majoritari del jurat.

Una dona, de Jules & Jim (Terrassa [Barcelona]; Betacam en S-VHS, 22'). Una de les claus per a descobrir l'autoria d'una obra és l'estil visual (planificació, muntatge, etc.), també els temes escollits (reflex del món personal) i algunes petges que solen deixar-se anar a voltes inconscientment, com a substrats de destil·lació. Si a *Accident* (1992) és Huston, Sirk and Co, i en *Dies de guerra* (1994) és «El Cavall de Troia», en *Una dona* (1996) és Jules & Jim, i sempre Terrassa. Primordialment per allò i també per això, senyores i senyors, amb vostès... Baca i Garriga! No caldria sinó, clar, per la cinefília que transpira (comença amb la protagonista submergida en el film *L'hereva*, de William Wyler, amb una Olivia de Havilland que acaba tancada dins una mena de castell autoprotector, tancant-se al seu torn en si mateixa; la nostra protagonista acabarà d'alguna manera fent el mateix) i pel seu ofici, domini de la gramàtica fílmica, correcció estilística, amorositat formal. Que les seues històries ens omplin molt o poc, ens atrapin un pic o gens, són qüestions personals que no menysvaloren els mèrits que contenen els últims títols. Amb tot, sembla força clar que, com més la càmera i els entorns se'ns fan més pròxims, més de pla mitjà a primer pla, més hi connectem nosaltres, més ens hi involucrem i més a gust veus que es troben els seus autors a l'hora de rodar i muntar. Justament aquesta intimitat que reclamen les seves històries impliquen una formalització coherent, sense alts i baixos de to, més quan sovint es voregen replecs de la intimitat o de la sensualitat més a flor de pell. No és fàcil el melodrama, i més després d'una fagocitadora Olivia de Havilland, però ja que els plau el gènere caldrà que es desinhibeixin un poc més i hi juguin fort, sense tacar-lo per la timidesa o dubtes de realització. En *Sortilegi* el vell tanca la porta, tira la clau i ix, en *Una dona* la formosa tanca la porta, es queda dintre i roman amb la companyia d'un peix: tots dos guanyen.

VEREDICTE DEL JURAT

Copa Film Minut

Lágrimas de un pañuelo, dels germans José i Manuel Lagares Díaz: 7 punts.

Selectiu UNICA

L'esvàstica, de Jordi Micó i Emili Masó: 7 punts.

Historias de una mente deformada 2, de Juan Carlos Marí: 6 punts.

Viaje a la Luna, de Manel Artigas i Bertran: 7 punts.

Sortilegi, de Josep Maria Joaquín i Ventura: 5 punts.

Una dona, de Jules & Jim [Jan Baca & Toni Garriga]: 7 punts.

I així, el cinema no professional, enguany, amb aquests films escollits i amb els comentats favorablement, també guanya prestigi portes endins i respecte portes enfora. Una miqueta menys d'humilitat a l'hora de sortir arreu i projectar-se en manifestacions no específicament d'amateurs li aniria la mar de bé. Gràcies per la vostra participació i fins a l'any vinent!

L'Everest des de les valls del Tibet

Xavier González i Gràcia

A casa nostra i arreu del món hi ha grans muntanyes, però n'hi ha una que és molt anomenada per molts motius, el més popular és la seva altitud; l'Everest té 8.848 metres sobre el nivell del mar, la més alta. Però –tot s'ha de dir– per a nosaltres l'atractiu no és només aquest; és una gran muntanya, maca i elegant. Pel vessant tibetà, encarat al nord, té uns engrescadors corredors molt directes i està situada enmig d'un ambient espectacular. Ens atrau, volem pujar-hi per un d'ells, el més directe, el de Hornbein.

La decisió és clara, però amb això no n'hi ha prou, necessitem dos anys per a preparar-ho tot: material, tràmits burocràtics amb el govern xinès i recursos econòmics.

OBJECTIU

Volem pujar a l'Everest. L'accés, el farem per les valls del Tibet, país seu del budisme i dels lames, que des de l'any 1950 està ocupat pels xinesos. El volem fer pel corredor més directe, que, segons les dades de què disposem, té una inclinació mitjana de 43° i 2.800 metres de desnivell des del peu al cim. Una vegada estiguem al peu tenim la intenció de fer el corredor amb dos o tres dies fent plataformes a la neu per a muntar la tenda a 7.500 i a 8.200 metres.

La progressió, la volem fer amb estil alpí, això vol dir pujar al cim sense equipar l'itinerari prèviament, partint d'un camp base, aclimatant o acostumant el cos a l'altitud fent cims o colls de la zona cada cop més alts, sempre retornant al camp base, sense muntar camps d'altura ni contractar camàlics per a transportar el material i sense la utilització d'oxigen artificial, adaptant-nos al baix rendiment del cos que això comporta.

Creiem que podem fer cim entre el 15 de setembre i el 10 d'octubre, que és quan acostuma a fer bon temps. És l'època postmonsònica, quan els vents humits i calents del sud-oest que transporten pluges i neu en altitud deixen de bufar, fa bon temps i queda un ambient relativament càlid fins que tornen a bufar els vents, però en direcció oposada: vents del nord-est, freds, polars.

KÀTMANDU

Després de molts preparatius, tot està a punt. Dues setmanes abans de marxar facturem el material. El dia 29 de juliol de 1995 volem en direcció a Kàtmandu, capital del Nepal. Ho fem així perquè, tot i que accedirem a la muntanya pel vessant tibetà, la capital, Lhasa, que és el lloc més a prop on arriben vols internacionals, queda més lluny, a uns vuit-cents quilòmetres; i no està tan assortida d'aliments ni d'altres materials.

Evidentment, a Catalunya podríem haver comprat tot el que ens fes falta, però hauríem pagat unes taxes d'avió molt altes; per això deixem pendent tot el que podem trobar al Nepal, com poden ser: estris de cuina (coberts, olles, paelles, plats, cuines de querosè –combustible de baixa qualitat–, uns dos-cents litres de querosè), aliments (arròs, patates, cebes, pasta, farina, oli,

Camí des del camp base a l'Everest. Amb la gelera de Rongbuk, el cim de Changzheng i l'Everest al fons. Foto: Xavier González.

conserves...), material d'equipament del camp base (taules, tamborets, matalassos, mànega per a la dutxa...).

També ens posem en contacte amb un parell de cuiners nepalesos –en Nima i en Caxi–, que s'ocuparan de fernos els àpats al camp base iens ajudaran a fer les esmentades compres.

Després de fer un bon recompte de material, fem paquets d'uns trenta quilos cada un i lloguem un autobús per a sortir a la matinada del dia 5 d'agost.

DE KÀTMANDU AL CAMP BASE

Estàvem allotjats en un hotel del barri antic de la ciutat, amb carrers estrets i molta circulació. Sortim d'hora: a les cinc del matí. A les sis comença l'activitat dels comerços i tallers, i seria impossible circular amb un autobús. El carreguem i marxem en direcció a la frontera xinesa: uns cent quilòmetres de camí. Al principi l'ambient és quasi tropical; tot i que ens movem en una altitud de 1.000 metres sobre el nivell del mar, estem molt més a prop del tròpic de Càncer. El cim de l'Everest està al paral·lel 28° i la pica d'Estats està al 42° 40'.

La carretera al principi és molt bona. Pugem a un petit coll i arribem a baixar fins a Dolalghat, a 540 metres (a Kàtmandu estàvem a 1.658). A partir d'aquí remuntem la vall del riu Kosi, que cada cop es va tancant més. Els efectes de les torrencials i continuades pluges monsòniques es fan notar a la carretera amb nombroses esllavissades i rius molt crescuts. A Kodari, punt fronterer del Nepal, tenim problemes amb la reglamentació del nostre equipatge: l'havíem obert, cosa que no podíem fer; havia de travessar el país amb un camió precintat. Tot va ser qüestió d'esperar unes hores i arribar a un acord econòmic. Canviem de vehicles per creuar el tros fronterer uns vuit quilòmetres i tornem a canviar a Zhangmu, poble tibetà on han situat la frontera xinesa. Hi viuen una barreja important de cultures: l'autòctona, la tibetana; la xinesa, els militars; i la nepalesa, els negociants. Aquí ens trobem amb dos personatges: l'oficial d'enllaç i un traductor xinès-anglès; tots dos són enviats pel govern xinès i formen part del permís. A partir d'aquí tenim totes les despeses cobertes, a un preu alt, però, així és com està organitzat.

Anem guanyant altura. El proper poble és Nyalam, a 3.700 metres, fins allí els boscos són densos, tant d'avets com d'arbres de fulla caduca. Fem un altre canvi. Anàvem en dos camions, persones i equipatges; ara les persones han d'anar en un minibús. Hem d'esperar-lo. Ens va bé. Tot aclimatant-nos, visitem el poble i fem un petit cim que ens permet observar la immensitat de l'altiplà del Tibet. El paisatge ha canviat totalment: grans plans des dels quals s'insinuen els cims Cho Oyu, Xixa Bangma i l'Everest, mig tapats pels núvols monsònics. Ens endinsem al cor de la muntanya; passem per Rongbuk, el monestir situat al peu de l'Everest, en el qual viuen uns quaranta monjos budistes. Quatre quilòmetres més amunt, a 5.000 metres, s'acaba la pista on una gran expedició xinesa va muntar el seu camp base i també va fer la pista que hi arriba.

Ens instal·lem aquí provisionalment el dia 9 d'agost, fins que arribin els pastors amb els animals de càrrega, els iacs. Amb dos viatges transporten el material fins al nostre camp base, a unes cinc hores a pas de iac i a tres i mitja a peu. El iac és una bèstia molt peluda que aguanta baixes temperatures i té molta força; ens permeten de fer-los portar fins a seixanta quilos, però algun és capaç de portar-ne més de cent.

El camí circula tot pujant per l'esquerra de la glacera principal de Rongbuk i només té un punt conflictiu, quan s'ha de creuar el riu que ve de la glacera de Rongbuk Est; seguint-la és per on s'accedeix a la via normal per l'aresta Nord. Si el cabal és baix es pot creuar el riu sense cap problema i, si no, s'ha d'arribar fins on comença la glacera, uns vuit-cents metres de distància més amunt, i vorejar-la.

EL CAMP BASE

Està situat a l'esquerra, tot pujant per la glacera principal de Rongbuk, just davant d'on comença la glacera Oest de Rongbuk, a 5.560 metres d'altitud. És el lloc més alt d'aquesta vall on es pot trobar aigua, vegetació i fins i tot de tant en tant hi apareixen alguns animals, isards, perdius i alguna àliga.

El terreny fa com un plegament al costat de la morrena, gràcies al qual queda arrecerat del vent i s'hi acumula aigua formant un parell de petits llacs; el terra és cobert per un mantell d'herba, el qual ens va molt bé per a acampar.

Disposàvem d'una tenda per a cada un o dos, una tenda rebost, una cuina que vam construir fent les parets amb les pedres del mateix terreny i cobrint el sostre amb una tela de plàstic, una tenda menjador, en la qual tenim dues petites taules de fusta que havíem fet construir a Kàtmandu i uns tamborets. Una tenda de comunicacions, on teníem dues bateries que es carregaven amb dues plaques solars, i dos sistemes de comunicacions: un telèfon via satèl·lit, pel qual podíem parlar i enviar i rebre faxos, mitjançant un PC portàtil, i un aparell anomenat Galaxy, cedit per Trimble Navigations, pel qual podíem també enviar i rebre faxos. Gràcies a la mateixa font d'alimentació teníem llum en aquesta tenda, a la tenda menjador i en un petit aparell de música. Vam fer un cobert per a poder-nos dutxar amb un tros de mànega i un bidó per a acumular-hi l'aigua.

ACLIMATACIÓ

Els dies que vam estar muntant el camp base ja ens van servir per a aclimatar-nos. De fet, l'altitud a què està situat és quasi la màxima on el ser humà pot viure durant un període llarg. El cos, per a captar l'oxigen que li falta, crea més glòbuls vermells, que són els elements encarregats d'aquesta tasca, però arriba un punt que no en pot generar més. El fet de pujar més amunt és per a acostumar-se a funcionar amb manca d'oxigen sense estar-hi gaires dies, ja que és contraproduent; cal baixar sovint al camp base per a recuperarse, menjant bé i oxigenant-se.

El primer cop que vam sortir d'aquest camp va ser per a portar el material, esquís, piolets i altres coses fins on comença la neu, en direcció a l'Everest, just al peu del cim Changzheng, a unes dues o tres hores i a uns 5.800 metres d'altitud.

EL CHANGZHENG (6.977 m)

Cada dia neva una mica, però ara fa tres dies que sembla que faci més bon temps. Aprofitem per a dirigir-nos al Changzheng, cim que queda sobre el camp base en direcció est. Tenim criteris diferents: uns creuen que és millor fer nit a mitja altura i d'altres creiem que això provoca massa desgast i preferim fer-lo en un dia sortint ben d'hora del camp base. Els dos grups ens trobarem dalt.

L'itinerari surt del camp base, flanqueja un primer tros per la glacera i guanya altura per la morrena, fins a trobar una glacera on pengen unes columnes de glaç d'uns quaranta metres d'alçària. S'han d'esquivar per l'esquerra i després s'ha de mig grimpar fins a una petita plataforma sobre unes roques, a 6.250 metres, on planta les tendes el primer grup. D'allí sortim per la neu, resseguint un esperó de roques que queda a la nostra esquerra, la inclinació és d'uns 30° fins a arribar a un coll a 6.720 metres. D'allí surt l'aresta Sud-oest del cim, a l'esquerra de l'aresta hi ha una cornisa de neu amb una paret rocosa a sota i pugem per una pala d'uns vint a trenta graus d'inclinació. Quan el segon grup estàvem a punt d'arribar dalt, el primer va decidir començar a baixar. Just quan estàvem a punt de creuar-nos es va produir un tràgic accident: es va trencar la pala enduent-se el Xavi Lamas, sense que ni ell ni nosaltres hi poguéssim fer res. Va caure fins al peu de la muntanya i va perdre la vida.

Després d'aquesta desgràcia, estem uns quants dies al camp base reflexionant sobre el que podíem fer. Tot i el baix estat anímic, decidim tirar endavant el projecte que havíem encetat tots vuit.

EL COLL NORD (7.030 m)

Uns quants dies abans havíem muntat un camp a prop del peu del corredor de Horbein, a 6.200 metres d'altitud. Des d'on teníem un petit magatzem de material, al començament de la neu; fins allí anem amb esquís, és bastant planer i estem uns tres hores de pujada.

Des d'allí ens vam repartir en dos grups per pujar al coll. L'itinerari segueix amb esquís, però és una mica més complicat perquè s'ha d'anar arran de la paret sud del Changzheng, d'uns seixanta graus, i flanquejar-lo per sota esquivant les esquerdes que sorgeixen. Tot i així es passa bé. A 6.500 metres trobarem un gran replà, que seguim fins a la rimaia, a 6.700 metres, i d'aquí pugem a peu per la pala, un pendent de 45°, fins al coll.

Baixant del camp I en esquís, amb l'Everest i el corredor de Hornbein. Foto: Xavier González.

El 12 de setembre, encara que nevava sovint, un grup va pujar-hi, però ens va comunicar que l'estabilitat de la neu no era gaire bona. La resta decidim retornar al camp base i intentar-ho per la vall de més a l'est.

Del camp base baixem fins a 5.350 metres, fins a trobar la vall de la glacera Est de Rongbuk i d'allí resseguim l'itinerari normal de l'Everest per l'aresta Nord. Aquest itinerari va per la morrena de la dreta fins a arribar al que s'anomena camp II, es baixa a peu sense problemes fins al mig de la glacera; que té forma de gran riu, és plena de pedres i sorra, i es pot pujar caminant sense trepitjar neu fins a 6.500 metres, on s'acostuma a instal·lar el camp base avançat de l'aresta nord.

Hi trobem força expedicions; sembla un poble muntat a base de tendes. Són coreans, japonesos, indis i alguns altres que passen tot fent travessa; anglesos, per exemple. Els contactes i canvis d'impressions entre aquestes expedicions orientals i nosaltres són pocs; la mentalitat és diferent, tot i que l'objectiu és el mateix: fer l'Everest. El sistema és totalment diferent: entre ells tenen una estructura quasi militar, uns camàlics els equipen el recorregut amb cordes fixes i uns d'ells pugen, com si es tractés d'una feina; suposem que en el fons no és així, però això és el que sembla.

En arribar a aquest camp comença a nevar, es passa tres dies nevant, l'endemà, quan surt el sol, veiem que és un paratge meravellós: grans valls, grans muntanyes i el nostre cim per un altre vessant. Deixem un dia que el sol escalfi la paret i faci caure la neu inestable. Les allaus per aquest vessant són impressionants, tot i que cauen molt lluny del camp.

L'endemà pugem al coll Nord. El primer tros és bastant planer, fins a 6.700 metres. Després el pendent oscil·la entre 30 i 40°, tot esquivant els seracs (blocs de gel). És fàcil trobar el pas; a més, hi ha cordes i la traça d'altres expedicions. Instal·lem la tenda al coll. Hi estem dos dies; el segon pugem una mica en direcció al cim fins a 7.400 metres, ens trobem prou bé, i creiem que ja estem prou preparats per a fer el cim pel nostre itinerari: el corredor de

L'Everest des del coll Nord.
Foto: Xavier González.

Hornbein. Desfem el camí i tornem al nostre camp base. Els coreans no entenen res.

EL CORREDOR DE HORNBEIN

Després de molts dies d'esperar que s'acabi el monsó, el dia 1 d'octubre sembla que faci bon temps de debò. El dia 2 decidim pujar al camp I, on descansem tot un dia i ens preparem per a sortir de matinada. És interessant fer-ho així perquè, en no tocar-hi el sol, la neu està més estable i podrem fer la plataforma per a muntar les tendes al migdia, quan hi ha la màxima insolació. A mitjanit del dia 3 i la matinada del 4 sortim en direcció al corredor. Tenim mitja hora fins a la rimaia, la passem bé –estava bastant tancada–, però la continuació ens sorprèn. Hem de superar uns vuitanta metres de 60° de pendent, després sembla que afluixa una mica, tot i així, es manté en 55° i trossos de 60, més del que pensàvem; però ho acceptem. Anem bé, seguim pel centre de la canal. La neu és dura i estable. Quan portem fets 200 metres de desnivell comencem a circular sobre una placa de neu ventada, inestable; anem flanquejant a dreta i esquerra, però tot està igual, com més amunt més inestable. Arribem fins a 6.600 metres, parem, ens ho mirem bé, fins a 7.200 m sembla que hagi de portar la mateixa tònica. La gran placa de vent és clara i evident, i decidim que el més assenyat és fer mitja volta. El vent s'ha endut la neu de la paret i les arestes, i l'ha acumulada a les canals. Això ens fa pensar que l'aresta Nord pot estar en bones condicions.

L'ARESTA NORD

Després de baixar a buscar més queviures i butà al niu de material que tenim al començament de la neu, des del mateix camp II pugem al coll Nord per l'itinerari descrit anteriorment. Les condicions són millors que fa uns quants dies. Plantem dues tendes al coll i l'endemà sortim de matinada per l'aresta Nord. La neu està segura i en bones condicions, les temperatures són baixes, el vent comença a bufar de nord. De moment l'aresta és ampla i el pendent oscil·la de 30 a 45°, l'itinerari és espectacular. A 7.800 m hi ha una plataforma de neu sobre unes roques, allí acostumen a instal·lar-hi el camp IV les expedicions que pugen per la glacera de Rongbuk Est. Tenim l'espai just per a les nostres dues tendes; n'hi ha tres més de coreans i indis. Tot i que fa sol, fa vent i fred. Qualsevol maniobra és lenta. Coses tan importants com hidratar-se i menjar bé suposen molt de temps. Com és normal en aquesta altitud, el fogonet no crema prou bé i per a aconseguir aigua fonent neu triguem molta estona; ens podem passar tres hores per a fer un àpat. Tot és qüestió de temps.

L'endemà dos no acabem d'anar del tot bé de fred i d'alimentació, i decidim baixar. Els altres tres, tot i el vent fred, uns –40°C, continuen fins a un altre camp a 8.200 metres, i s'hi estan un dia. El dia 11 d'octubre a la una de la matinada surten amb la intenció de fer l'Everest. A 8.300 m un no es troba en condicions i decideix recular fins al camp. Els altres dos continuen, però els vents freds segueixen i l'itinerari de l'aresta Nord hi està totalment exposat. A 8.500 metres es decideix baixar.

TORNADA

Ara ens queda recollir les tendes i els nius de material que tenim distribuïts per la muntanya i recollir el camp base. Fem una selecció de deixalles nostres i d'altres expedicions anteriors que les han deixat. Cremem el que és orgànic i combustible, i els metalls, plàstics i altres coses ho baixem junt amb el nostre equipatge. Per respecte a la natura hem de deixar la muntanya igual o millor que com l'hem trobat.

Després de 65 dies, el 17 d'octubre abandonem el camp base i desfem l'itinerari fins a Kàtmandu. Tot està molt més sec i clar; no hi ha ni un núvol.

Tenim un parell de dies per a recuperar-nos una mica alimentàriament i fer algunes visites i compres per la capital del Nepal. El 25 d'octubre tornem a Catalunya.

UN AMIC: EN XAVI LAMAS

Hem compartit moments grans i importants, hem fet engrescadores travesses d'esquí pel Pirineu i els Alps, algunes escalades, hem intercanviat opinions fent llargues xerrades, teníem projectes comuns, hem gaudit de grans concerts de jazz. Tots vuit compartíem un projecte important per a tots. Moltes vegades hem analitzat quin seria el millor camí, l'itinerari més engrescador i, al mateix temps, el més segur. Però aquest cop alguna cosa ha fallat; els moviments naturals que tenen els elements que componen la muntanya ens han sorprès i en Xavi ha caigut.

Excursió a les penyes Altes del Moixeró

Joan M. Vives i Teixidó

De vegades pot semblar que, en les nostres muntanyes, l'existència d'un refugi i una pista faci que les valls i cims propers siguin més freqüentats, però aquesta afirmació és mitjanament veritat i aquesta excursió que us vull presentar n'és un bon exemple.

És curiós, o almenys a mi m'ho sembla, que el cim de les penyes Altes del Moixeró sigui molt més assolit pel vessant del Berguedà. En canvi, pel vessant cerdà no hi ha un camí clàssic per a anar-hi, tret dels colls de Jou i de Pendís. Potser això té una explicació; fins fa relativament pocs anys un dels indrets més freqüentats per a assolir les penyes Altes era Gréixer. Les dificultats de comunicació amb la Cerdanya feien que fos més fàcil arribar fins a Guardiola i d'allà començar a caminar. Després, alguns travessaven cap a la Cerdanya. La pista que puja fins al refugi del Cortal d'en Vidal sembla que hauria d'haver facilitat l'accés al cim, però la teoria que diu: «refugi + carretera = cim freqüentat» no és certa en aquest cas. El fet, però, és que la gent anava al refugi, però no crec equivocar-me gaire si dic que un percentatge molt alt dels visitants difícilment anaven més enllà del pla on hi ha el refugi. Ara, les coses han canviat una mica, el refugi hi és i la pista també, però el trànsit hi és prohibit; per tant, qui vol anar al refugi ha de començar a caminar. Amb tot això no vull dir que l'itinerari que descriuré, després de la «selecció natural» produïda per la prohibició, farà que aquest itinerari sigui un clàssic per a anar a les penyes Altes, però sí que crec que hi haurà gent a qui agradarà trescar per aquesta solitària i oblidada valleta que ens durà al cim. A més, sembla que aquesta vall sigui un indret molt visitat pels isards en les seves pastures i, per tant, segurament en veurem un bon ramadet.

Aquest itinerari arriba a les penyes Altes tot seguint un tancada valleta que ens portarà a la carena que separa la Cerdanya del Berguedà. Trobarem poca traça de camí; algun viarany de ramat i alguna fita escadussera seran totes les indicacions que trobarem. El cas és que, ben segur, estareu sols.

Per a fer aquesta excursió ens hem de situar a **Urús.** Des d'aquest poble hem de prendre la pista que passa pel costat de la font Freda i que puja fins a un collet des d'on es pot anar a l'ermita de Sant Grau. Després, baixa a creuar una torrentera i s'enfila fins a un encreuament (fins aquí hem fet poc més de tres quilòmetres). A l'esquerra tenim el refugi de la pleta dels Ordiassos i la pista que puja fins al refugi del Cortal

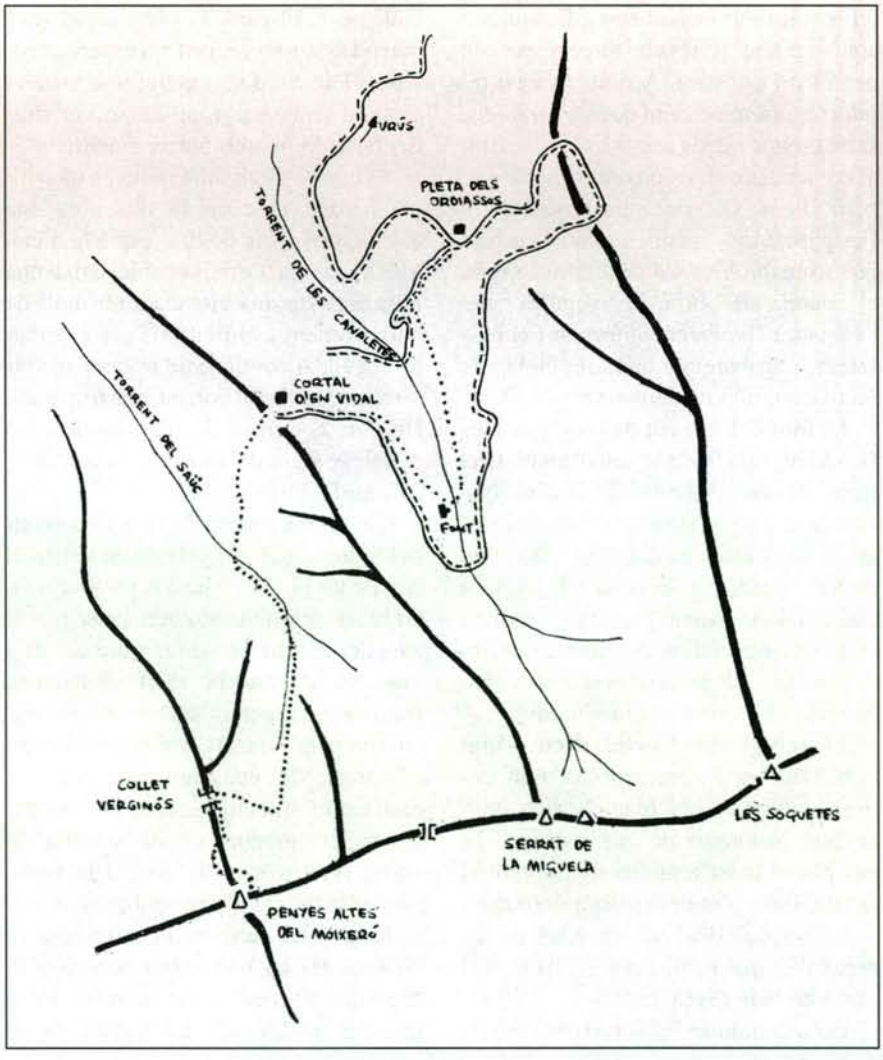

Al fons de la vall del torrent del Saüc veiem el cim de les penyes Altes del Moixeró. Foto: Joan M. Vives i Teixidó.

d'en Vidal. Som a 1.480 metres d'altitud i aquest és el límit màxim permès amb vehicle; per tant, hem de començar a caminar. Ho fem per la pista que va cap a la dreta. Hem de seguir-la fins a un revolt molt marcat cap a l'esquerra; abans d'aquest revolt pugem per un pendís a l'esquerra. Arribarem a un replà i seguirem un camí que va paral·lel a la pista (que queda a sota). Un tros curt, al començament, és una mica perdedor, però hem de decantar-nos cap a l'esquerra dels petits replans herbats que trobem. Abans d'arribar al torrent, el camí es bifurca; seguim per l'esquerra. Trobarem el torrent i el passarem, i arribarem a una font al cap de vint-i-cinc minuts de marxa.

La **font del torrent de les Canaletes** (1.520 m) raja freda al peu d'un pi. Una mica més enllà retrobarem el camí que hem deixat per arribar a la font. El camí inicia una pujada en diagonal. Amb deu minuts, arribem a la pista i la seguim cap a la dreta. Anem planejant fins a un replà que ens indica que som a la vora del refugi. La pista emprèn una lleu baixada i hi arriba en cinc minuts.

El **refugi del Cortal d'en Vidal** (1.671 m) és de construcció molt curiosa i situat en uns plans herbats amb un bon panorama de la Cerdanya. Té una planta baixa amb llar de foc central i taula, i una part destinada a dormitori. A l'estiu del 1994 va ser refet de les bretolades que havia patit. Hi ha font al cantó de baix (esquerra).

Per a continuar l'itinerari ens hem de fixar en els dos bonys rocosos que tenim al davant abans d'arribar al refugi. Hem d'anar cap al que veiem més a l'esquerra. En el petit collet herbat s'inicia un corriol que baixa momentàniament. El camí fa unes pujadetes i baixadetes, tot vorejant els esperons rocosos. Passem dues tarteretes seguides i el camí comença a enfilar-se per dins del bosc de pi amb boix i ginebre.

Al cap de vint minuts som en un petit pla herbat; el camí es difumina una estona, però hem de tirar cap a la dreta. Més endavant, és més visible, baixa una mica i passa una clotada amb molt de boix; tornem a enfilar-nos per a baixar tot seguit. A continuació trobem una bifurcació; hi ha un corriol que tira avall. Hem de continuar de pla i no acabem d'arribar al llit del torrent fins una mica més enllà.

Cinc minuts després som al **torrent del Saüc** (1.620 m). Al davant veiem el cim de les penyes Altes. A partir d'aquí no hi ha camí marcat i hem de seguir el curs del torrent, sense fer gaire cas dels viaranys de ramat, molt abundants. Hem de pujar pel llit del torrent i decantar-nos pels vessants herbats que tenim a la dreta. Més endavant el torrent es fa molt estret, tornem a creuar-lo i ens enfilem per un corriol que s'acaba de sobte; llavors hem de girar a la dreta, tornant a buscar el curs del torrent.

Mitja hora després la torrentera es bifurca. Hi ha una petita branca a la dreta que hem de deixar i continuar pujant pel pedruscall. La torrentera es torna a bifurcar més endavant: hem de seguir per la dreta. Veurem que la torrentera que seguim es va acabant i abans que ho faci trobem una pedra força gran a la dreta. Aquesta és la indicació per a deixar el curs del torrent. Hem de seguir per un corriolet que puja cap a la dreta endinsant-se al bosc i que es va difuminant, però que és força evident. Sortint del bosc pugem pels plans herbats fins al coll.

En un quart hem arribat al **collet Verginós** (2.070 m), herbat i situat al peu del cim. Des d'aquí veiem el Cadí, el Pedraforca, la barraca del Moixeró, el Pelat de Talltendre, el Carlit... Hem de pujar en direcció al cim pels pendents herbats. Després entrem al bosc i continuem pujant. Ens apareixen uns roquissers al davant i girem a la dreta (hi ha traces) fins a una mena de collet. Entrem en una coma herbada i pugem directament a buscar el collet que tenim al damunt.

En un quart més som en aquest collet. Des d'aquí contemplem els roquissers del cantó dret del cim i els boscos del cantó esquerre. La Tosa d'Alp domina el paisatge. Tirem amunt per la carena herbada.

Al cap de només cinc minuts som al cim de les **penyes Altes del Moixeró** (2.276 m), format per dos bonyets. És un bon mirador. A un cantó veiem la llarga carena que passa pel coll de Pendís i s'enfila al Cadí. També veiem la serra d'Ensija, els rasos de Peguera, el Catllaràs, la Tosa d'Alp, el Puigllançada. Cap al sud, la vila de Bagà i els característics anticlinals. També destaca el refugi de Rebost i l'entrada sud del túnel del Cadí. Cap al nord, el panorama de la Cerdanya és extens; entre altres, podem identificar la serra de Madres, el Carlit, el Puigpedrós i el Perafita.

Aquí fineix, doncs, el nostre recorregut; en total, poc més de dues hores per a descobrir una solitària vall on pasturen els isards i conèixer una mica més les nostres muntanyes.

De Brantôme a Rocamador

Un recorregut selecte pel Perigord

Joaquim Bordons i Serra

Pavelló renaixentista i pont **coudé** *sobre el Dronne. Foto: Joaquim Bordons.*

El departament francès de la Dordonya i part del de l'Olt (en francès Lot), coincideixen amb l'antiga província del Perigord, el vell país dels Petrocors, que foren sotmesos pels romans. En línies generals, és un país d'orografia suau, amb altiplans calcaris de poca elevació i terreny ondulat i boscós i abundant vegetació a la vora dels rius. És també un país eminentment agrícola, simbolitzat per les tòfones i les nous i, a la vegada, el país del foie gras.

Els paisatges del Perigord són agradables i plens d'harmonia, destacant l'acollidora bellesa de les valls fluvials, que presenten alguns cingles. El clima benigne, l'abundància d'aigua i la facilitat de trobar-hi aixoplucs naturals i aliments, foren factors determinants perquè en molts indrets s'hi establissin els homes del Paleolític, fugint dels freds del nord i, durant molts mil·lennis, hi desenvolupessin les seves cultures i el seu art.

Malgrat estar separades de la xarxa d'autopistes i de les principals vies de comunicació i, per tant, de les grans rutes del turisme, les poblacions de Brantôme, Perigús, Las Eisiás, Sarlat i Rocamador són força visitades. Totes ofereixen un extraordinari interès, amb grans diferències entre elles: Brantôme captiva pel seu bell entorn; Perigús per la història, els edificis i els monuments; Las Eisiás per la gran concentració de jaciments i coves prehistòriques; Sarlat pel sensacional conjunt medieval; Rocamador per l'espectacularitat de l'emplaçament. Els 150 quilòmetres que separen Brantôme de Rocamador són una travessia de nord a sud de la Dordonya, amb una breu entrada a l'Olt, sempre per terres occitanes, que permet gaudir d'aquests indrets tan representatius i que s'identifiquen tan bé amb el paisatge. Són visites que cal fer sense presses, disposant de temps per a gaudir-ne plenament.

Perigús, que és la ciutat més important, està 90 km al sud de Llemotges, en el camí de París, i 245 km al nord de Tolosa de Llenguadoc, en el camí de Barcelona, de la qual dista uns sis-cents quilòmetres.

BRANTÔME

Heus aquí un poble (2.000 habitants) d'antics orígens, situat en un bell indret i encerclat per dos braços del riu Dronne que el converteixen en una illa,

Els rius del Perigord baixen del Massís Central. El Dronne als afores de Brantôme. Foto: Joaquim Bordons.

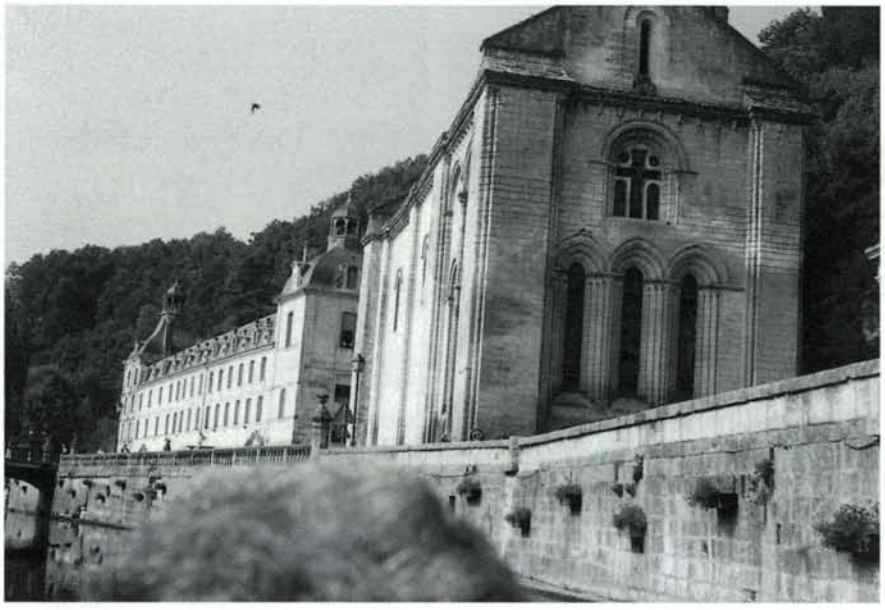

L'abadia benedictina de Brantôme, vorejant el riu. Foto: Joaquim Bordons.

ocupada totalment pels edificis. Dos ponts donen pas a la D-939 que travessa el poble i uns altres faciliten la comunicació entre les dues ribes. És un nucli molt compacte i completament pla, amb cases de poca altura, façanes antigues i teulades. Li diuen la Venècia del Perigord. A pocs metres, a l'altra banda del riu, en un pla lleugerament més elevat i al peu d'un escarpament rocós, destaca el gran edifici de l'abadia benedictina, de color blanquinós, fundada l'any 769 per Carlemany.

L'abadia es compon de dos cossos: el conventual i l'església. Entre ells, més endarrerit, sobresurt un dels campanars més vells i originals de França, construït el segle XI sobre el roquissar, on s'obren unes grutes que els monjos utilitzaven com a caves i amb restes d'habitatges troglodítics. El campanar, de complicada estructura, té 60 metres i està cobert per una piràmide de pedra. L'església, edificada sobre un temple gal·loromà, és d'una sola nau coberta per voltes angevines i fou restaurada a mitjan segle XIX. L'edifici conventual, del segle XVIII, és grandiós; de quatre plantes i un pavelló més alt a cada extrem. Actualment està ocupat per l'ajuntament i el museu. El museu conté una magnífica col·lecció d'art prehistòric de la regió, amb fins gravats, indústria sobre os, marfil i sílex, i és considerat el quart de França en la matèria. El dimarts tanca. Més a l'esquerra de l'abadia, s'hi aixeca un bonic pavelló renaixentista on hi ha instal·lada l'oficina de turisme. Tots aquests edificis constitueixen un magnífic teló de fons de la població.

Enfront del pavelló renaixentista, un original pont d'arcs desiguals que fa un recolze (pont *coudé*), del segle XVI, accedeix a la gran esplanada del parc públic o jardí dels monjos, en el qual hi ha un bonic pavelló, bancs amb respatller i grans avets, accessible també des de la carretera.

El gran encís de Brantôme són els seus paisatges fluvials, plens de vegetació, i una manera de gaudir-ne és fent un passeig en barca, amb sortida del molí de l'abadia fins més enllà de les ruïnes del castell de la Hierce, gaudint de la bellesa i tranquil·litat del paisatge, a l'ombra d'una exuberant vegetació de ribera. A Brantôme tot invita a quedar-s'hi uns dies de repòs o fent agradables caminades i recorreguts per senders de GR i PR.

Aquí va viure Pierre de Bourdeille, senyor de Brantôme (1535-1614), guerrer i cortesà, cronista i viatger, que es va retirar a l'abadia del poble i en fou abat, i es dedicà a escriure unes cròniques que pòstumament el van convertir en un personatge cèlebre pel testimoni que donava sobre la vida privada d'homes il·lustres, grans capitans i dames galants de la seva època. Està enterrat en el proper castell de Richemont, fet construir per ell i que es pot visitar.

PERIGÚS

Situada 27 km al sud de Brantôme, per la D-939, arribem a la capital del Perigord i del departament de la Dordonya, l'antiga Vesunna Petricoriorum, una ciutat regada per l'Isle, centre comercial i administratiu (40.000 h).

Prop del riu, sobre el turó de Saint-Front, hi queda la part vella de la població, amb carrers per als vianants, cases antigues, gòtiques i renaixentistes, botigues i restaurants, que fou sotmesa a un pla de protecció i restauració que l'ha revalorada. Aquesta part havia estat protegida per fortificacions, de les quals sols queda la torre Mataguerra. Aquesta torre rodona data del segle XV i es pot visitar en el curs d'un circuit medieval amb guia; des de la seva barbacana es poden veure les típiques teulades dels edificis i les cúpules bizantines de la catedral, a més dels afores de la ciutat.

La catedral és el monument més destacat. Consta de dues esglésies i té un aspecte grandiós. Acabada el 1173 en estil bizantí, cinc grans cúpules cobreixen les naus, rematades per afinats templets, igual que altres torres de l'edifici: el conjunt forma una mar de punxes espectacular. De tot el conjunt sobresurt el poderós campanar quadrat, de 60 metres d'altura (s. XII), coronat també per una esvelta cúpula o templet en harmonia amb la resta. Per les seves dimensions és una de les catedrals més grans de França i a l'interior ostenta un ric retaule barroc. En el petit claustre, que data dels segles XII-XIII, s'hi barregen el romànic i el gòtic i hi ha dipositats capitells, estàtues i sarcòfags que no es van utilitzar en la restauració. La millor vista del conjunt catedralici s'obté des de la plaça del claustre i, des del pont de Saint-Georges, que travessa el riu, es gaudeix de la millor perspectiva general de les cúpules i de la ciutat.

A l'altre costat de la població s'aixeca l'església de Saint-Etienne, dels segles XI-XII, un remarcable monument romànic i una altra mostra d'església cupulada. Fou el primer lloc de

culte i catedral fins l'any 1669. Ben a prop, en el lloc que ocupava l'antiga Vesona, s'hi troben els vestigis romans. En un jardinet públic hi ha la torre de Vesona, restes d'un temple dedicat a la deessa de Vesone. És del segle II a. de C. i té 20 metres d'altura i 17 de diàmetre, amb un costat esventrat. Prop d'ella es va descobrir una vila romana i poc més amunt hi ha un parc que ocupa l'espai on hi havia les Arenes, un amfiteatre del segle I que tenia una capacitat de 20.000 espectadors i del qual només queden alguns vestigis, després de segles de destrucció i d'haver-se utilitzat les pedres en la construcció de les muralles de la vila i d'altres edificis. La porta Normanda, que formava part de la muralla, és del segle III.

A Perigús hem de visitar el museu del Perigord, que té una secció de Prehistòria de les més completes de França, amb els esquelets de l'home de Régourdou, un neandertal de fa setanta mil anys, i de l'home de Chancelade, que va viure durant el magdalenià, fa uns quinze mil anys, trobat en un abric molt proper amb abundant mobiliari. Són també molt importants les seccions d'arqueologia, art i pintura.

El paisatge que envolta la ciutat, suau i amb una vegetació abundant, és sempre agradable i n'assenyalaré el turó d'Escornabou per la sinonímia amb el nostre Escornalbou, un lloc tan dur que, segons la llegenda, els bous hi perdien les banyes.

Gran catedral bizantina de Perigús. Foto: Joaquim Bordons.

LAS EISIÁS DE TAIAC

Sortint per la N-89 i seguint la D-710 i la D-47, al cap de 45 km arribem a aquest pintoresc poble (800 h) situat a la confluència de la Vesera i la Beune, als peus d'una espectacular cinglera. A Las Eisiás i prop del curs de la Vesera, hi ha hagut una ocupació humana ininterrompuda d'uns dos-cents mil anys i l'acumulació, riquesa i varietat dels abrics, jaciments, poblats, coves amb pintures i gravats que s'hi han descobert (Lo Mostièr, La Magdalena, La Micoque, Cròs Manhon, Font de Gaume, Las Combarèlas, etc., etc.), així com l'existència del Museu Nacional de la Prehistòria dins de la població, han convertit aquest poble de 800 habitants en la capital mundial de la Prehistòria i en un poderós centre d'atracció per a investigadors, curiosos i turistes, que s'interessen per tot el que veuen i s'adonen que, aquí, la Prehistòria és present a cada pas.

Dit això de Las Eisiás de Taiac, no entraré en els detalls del que s'hi pot veure i visitar perquè, si ho fes, incorreria en repeticions amb el que vaig deixar dit en un treball que hi vaig dedicar, publicat en el núm. 772 de MUNTANYA, al qual em remeto. Aquell treball contenia suficient informació i detalls per a tenir una bona idea del que és i del que representa aquest poble tan especial.

SARLAT

Per la mateixa D-47, al cap de 22 km arribem a Sarlat (11.000 h), la capital del Baix Perigord o Perigord Negre, així anomenat per l'abundància d'alzines, que transmeten al paisatge una peculiar foscor. Situada en un terreny pla envoltat de tossals boscosos, la població atreu un gran nombre de turistes i molts artistes i cineastes que hi vénen a cercar escenaris idonis.

La llarga recta del carrer de la República divideix Sarlat pel mig: a l'oest s'hi amaga el barri més popular, on hi ha la torre de Bourreau, de l'any 1580, que formava part de la muralla, i carrerons estrets i sinuosos. A l'est s'hi troba la part antiga i més refinada, que atreu l'interès dels forasters, amb bells racons i vistosos edificis renaixentistes. El color daurat de la pedra augmenta el seu atractiu. Deambular per aquests carrers i placetes desperta la nostra admiració i ens porta a imaginar temps d'esplendor. A més, tot aquest barri fou admirablement restaurat a partir dels anys seixanta.

El centre del vell Sarlat és la plaça de la Llibertat, en la qual es concentren les terrasses de diversos cafès i els grups de curiosos i hi veiem l'Ajuntament, de l'any 1615. Entre aquesta plaça i la de les Oques, que ofereix bonics detalls arquitectònics, hi ha la vella església de Santa Maria, mig enderrocada, i en l'espai buit que hi queda s'hi munta l'escenari del Festival de Teatre d'Estiu. Els hotels de Gisson i de Vassal (s. XV) i el de Plamon (s. XIV-XV) (en diuen hotels, d'alguns palaus o residències), són alguns dels edificis que més atreuen l'atenció, i el darrer, construït en diferents èpoques, mostra una interessant successió d'estils i té un pati amb una bonica escala de fusta amb balustrada, del segle XVII. A l'altre extrem de la plaça de la Llibertat hi ha l'hotel de Vienne, formant una doble façana, convertit en casa senyorial el segle XVI i actualment seu de l'oficina de turisme. Se-

La plaça de la Llibertat és el centre de Sarlat, amb bells edificis i el campanar al fons. Foto: Joaquim Bordons.

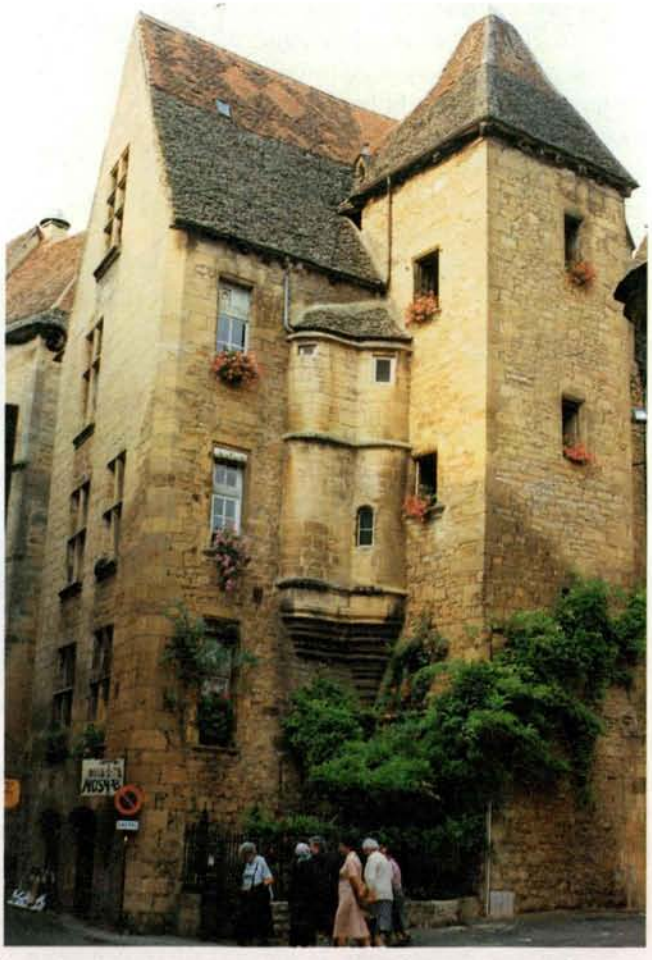

L'hotel de Vassal, del segle XV, un dels edificis més característics de Sarlat. Foto: Joaquim Bordons.

guint pel carrer de la Llibertat o bé per un passatge molt típic i amagat, es va a la plaça Peyrou, al davant de la catedral i de la bellíssima Maison de La Boétie, l'edifici més emblemàtic de Sarlat. Aquesta casa reinaixentista, d'artística façana, teulada de gran pendent, finestrals quadripartits i bells decorats, construïda el 1525, és on va néixer Etienne de La Boétie (1530-1563), que fou magistrat, escriptor, traductor dels clàssics grecs, poeta i humanista; famós pel seu tractat contra la tirania, gran amic de Montaigne, també nascut al Perigord, i inspirador de Rousseau.

L'any 1317 Sarlat fou erigit seu episcopal. La catedral, d'origen romanicogòtic, fou reconstruïda els segles XVI-XVII sobre l'antiga església de Saint-Sacerdos del segle XII. L'interior impressiona per les seves proporcions i l'altura, i conserva un bonic retaule. El magnífic campanar quadrat és cobert per un elevat bulb. A la dreta de l'edifici hi ha el claustre i la capella dels Penitents Blaus, romànica, un vestigi de la primitiva abadia benedictina fundada el segle IX, nucli primitiu de Sarlat. Al darrere de la catedral hi queda una curiosa construcció, la llanterna dels Morts, de finals del segle XII, consistent en una torre cilíndrica acabada en un elevat con, que possiblement era una capella funerària.

A la part nord de la ciutat podem visitar el Museu Aquari, amb una interessant reproducció de la conca hidrogràfica de la Dordonya.

ROCAMADOR

Per la D-703 i la N-140 entrem en el departament de l'Olt i arribem a Rocamador (700 h), una antiga vila fortificada, cèlebre lloc de pelegrinatge de l'Edat Mitjana i un dels indrets més visitats de França. A 60 km de Sarlat, està situat en un espadat impressionant, d'absoluta verticalitat, on els edificis es distribueixen en tres grans nivells o grups: el castell, encimbellat al capdamunt, els edificis religiosos, a mitja cinglera, i el poble a sota, dominant el fons de la vall per on passa l'Alzou. El desnivell total és de 150 metres.

Mig quilòmetre abans d'arribar-hi passem per l'Hospitalet, on havia existit un petit hospital d'acollida dels pelegrins. Actualment té oberta una important oficina d'informació i des del lloc s'obté un panorama excel·lent sobre el conjunt de Rocamador i les gorges de l'Alzou. Sense sortir d'aquest nucli es pot visitar la gruta de les Meravelles, que conté unes belles formacions d'estalactites i estalagmites i parets

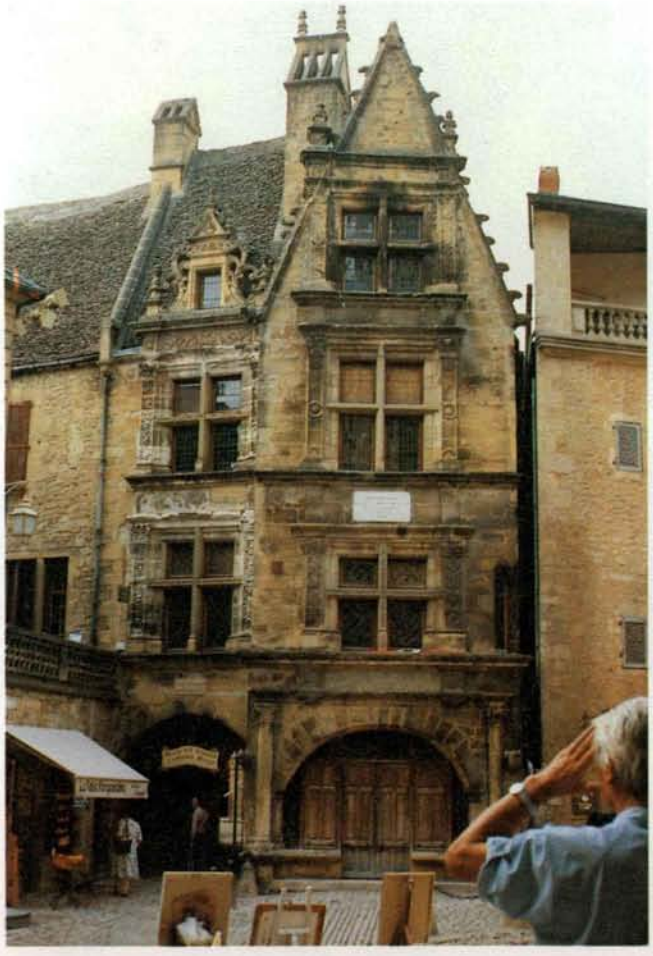

Maison de la Boétie, l'edifici més emblemàtic de Sarlat, objectiu de pintors i fotògrafs.
Foto: Joaquim Bordons.

Des del carrer de Rocamador es veu la basílica de Saint-Sauver enfilada a meitat de l'espadat i el castell al capdamunt.
Foto: Joaquim Bordons.

amb pintures rupestres d'uns vint-i-cinc mil anys.

Venint de l'Hospitalet, s'entra a Rocamador per la porta del Figuier, del segle XIII, que dóna pas al carrer principal, al llarg del qual s'arrengleren les antigues i pintoresques cases amb botigues que ofereixen típics objectes de regal i record i nombrosos restaurants, tot a peu d'espadat. A la meitat del carrer passem per la porta Salmon i arribem a l'ajuntament, instal·lat en un edifici del segle XV, restaurat, que conté uns preciosos tapissos de Lurçat. Més endavant, entre les portes Hugon, del segle XIII, i Baixa de la muralla s'arriba al fons de la vall i a una zona d'aparcament. Des d'aquí, un pintoresc tren amb rodes de pneumàtic ens pot tornar al poble per la carretera.

Del carrer principal, que és gairebé l'únic, per una escala de 223 esglaons (la via Santa), que alguns pelegrins pugen de genolls, o bé per còmodes ascensors per dins de la roca, arribem al petit replà de les esglésies o plaça de Saint-Amador, que té accés a les set capelles. La basílica de Saint-Sauver, dels segles XI-XIII, és una gran sala adossada a la roca, que es compon de tres naus separades per grans pilars amb vuit columnes adossades cada un. La roca substitueix el mur de l'esquerra i sobre l'altar es venera un crist de fusta del segle XVI. Una petita escala puja a la capella de Nôtre-Dame, aixecada sobre el primitiu oratori obert a la roca. Té un bonic portal gòtic i a l'interior s'hi venera la Verge negra, de fusta, del segle XII i hi ha una campana del segle IX. La cripta de Saint-Amador és una capella que queda sota la basílica i on es venerava el cos del sant, un ermità que vivia entre les roques. D'aquí ve l'origen del nom occità «roc amator», traduït finalment per Rocamadour. El fort o palau dels Bisbes, construït en el segle XIV, ens recorda un castell i és on s'acollien els grans personatges.

Els pelegrinatges a Rocamador arrenquen de molt antic i assoleixen la màxima esplendor en el segle XIII, amb visites de reis i sants. Després de sofrir pillatges, destruccions, incendis i abandó, i la destrucció de les despulles del sant, els santuaris i el fort són restaurats en el segle XIX i tornen a ser un important centre de devoció.

Darrere la basílica s'inicia el sender del Calvari, que salva el darrer desnivell del terreny i arriba a la gran Creu de Jerusalem, portada pels pelegrins. Des del Calvari s'entra al castell i al sistema defensiu, amb muralla del segle XIV, des d'algun punt del qual s'obtenen espectaculars vistes aèries de les cases de Ro-

Carrer de la Couronnerie, el més important de Rocamador, amb la porta Salmon i l'ajuntament a l'esquerra.
Foto: Joaquim Bordons.

Vista aèria de Rocamador enfilant el carrer principal. A la meitat superior es veu la porta del Figuier.
Foto: Joaquim Bordons.

camador i es domina un panorama extraordinari.

Al nivell de la plaça de Saint-Amador hi ha instal·lat el museu d'Art Sacre, que conté col·leccions de gran valor provinents dels santuaris i esglésies de la regió, pintures, documents i les relíquies de sant Amador. En el poble es fan espectacles de so i llum i les valls de l'Alzou i també de l'Ouysse es poden recórrer per senders de GR.

L'AVENC DE PADIRAC

El visitant de Rocamador no pot perdre's l'oportunitat de conèixer aquest avenc, a només 12 km, seguint la D-763. Es tracta d'una impressionant caverna de grans dimensions pel fons de la qual circula un riu subterrani. Coneguda des de molt antic, fou explorada pel cèlebre espeleòleg Eduard A. Martel i l'any 1898 s'hi van inaugurar les visites turístiques. Actualment les diverses expedicions espeleològiques han pogut explorar més de vint-i-dos quilòmetres de galeries.

El grandiós pou d'entrada té 33 metres de diàmetre i 75 de profunditat, i origina penombres d'aspecte fantàstic. La baixada al fons es pot fer per mitjà d'ascensors o per escales, amb un total de 455 esglaons. Un cop a l'interior, un recorregut a peu de 350 metres ens situa davant l'embarcador, a 103 metres sota terra. Amb les barques es fa un trajecte d'uns sis-cents metres, amb profunditats de l'aigua que arriben a quatre metres i voltes de fins a 59 metres. En l'estany de la Pluja l'aigua es filtra arreu i es contempla una estalactita gegant coneguda per la Gran Arracada. La visita segueix a peu per galeries de diferents amplades i plenes de concrecions fins que s'arriba a la sala dels Grans Gorgs, on l'aigua, mansa i de color verd, ha format unes curioses preses. Unes escales ens porten a un estany penjat, a 28 metres sobre el riu i accedim a la sala del Gran Dôme, on l'espectacle assoleix el punt culminant. L'enorme sala té una volta de 94 metres d'altura i per un camí es puja a un mirador que permet gaudir plenament del bellíssim espectacle de concrecions i colades, amb l'estany i el riu al fons. La visita dura una hora i mitja.

A l'exterior hi ha una gran esplanada amb aparcament lliure, bar, restaurant i un pavelló espaiós on es pot obtenir informació i les entrades a l'avenc, a més de llibres i records.

La Forcanada

Josep de Tera i Camins

El meu magre currículum excursionista és com el planeta Júpiter després de l'envestida del cometa Shoemaker-Levy-9 o, dit d'una manera menys científica i més entenedora: sembla un formatge de Gruyère. És l'afany d'intentar tapar el màxim nombre de forats possibles que em portà al pic de la Forcanada els dies 16 i 17 de juliol de 1994, en ple espectacle còsmic al planeta Júpiter.

La imatge de la Forcanada, vista per qualsevol angle fa tremolar les cames a qualsevol excursionista d'un nivell semblant al meu, a més a més, hi peten tots els vents, principalment per la seva situació al final d'una llarga carena; com a exemple, tenim el pobre Alfred Tonnellé, que fou el primer excursionista que trepitjà el cim, el qual, probablement, va agafar-hi una pulmonia que el dugué a la mort poques setmanes després de la seva gesta.

Jo sóc una persona propensa a agafar un constipat només que una mosca voli a prop meu, és per això que vaig escollir l'època de plena canícula per intentar assolir aquest cim tan característic i tan esvelt.

Avui el refugi de Molières permet una via d'ascensió al cim relativament còmoda, tot pujant al coll de la Gerbosa, però a ple estiu no m'agraden els refugis metàl·lics per l'aglomeració de gent i per la calor que s'hi passa. És per això que vaig triar la vall del Nere, amb la intenció de plantar la tenda a l'Estanh deth Hòro; d'aquesta manera m'escaparia de l'aglomeració de gent i, de passada, estaria airejat i fresquet al costat de l'esmentat estany.

Però el que no podia arribar-me a imaginar és fins a quin punt estaria «airejat», segons explicaré més endavant.

Però anem per parts i no ens precipitem!

Primer vaig aparcar el cotxe al final de la pista a la vall del Nere.

Semblava trobar-me en un racó de món lluny de qualsevol presència humana, quan la remor d'un motor d'explosió em va anunciar l'arribada d'un nou vehicle, amb quatre ocupants més. Eren dues parelles d'escaladors que tenien previst pujar a la Forcanada per l'aresta E (la que comença pràcticament a sobre l'Estanh deth Hòro). Jo, com que havia arribat abans, vaig tenir el privilegi de començar a caminar primer.

La vall del Nere, no l'havia remun-

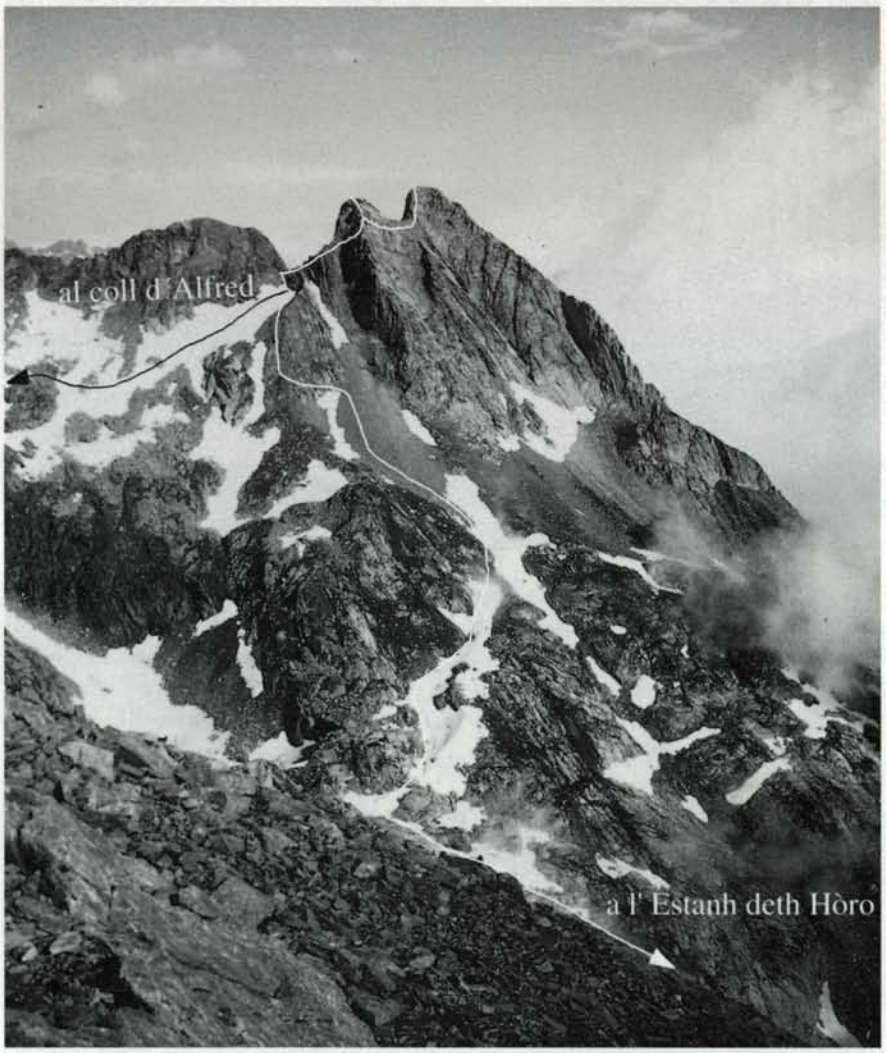

El pic de la Forcanada, des del tuc de la Gerbosa. Foto: Josep de Tera.

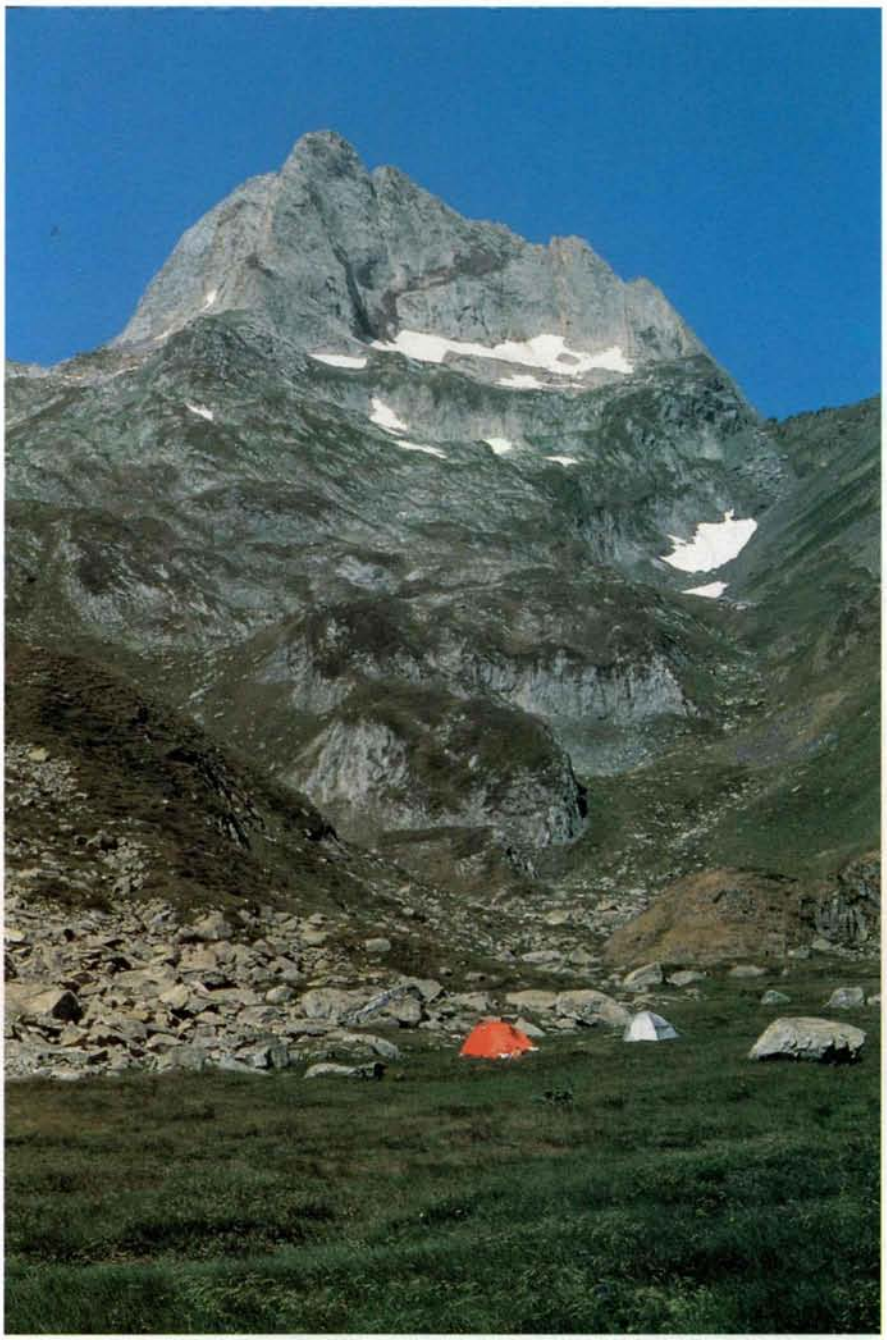

La Forcanada des de l'Estanh deth Hòro. Foto: Josep de Tera.

tada mai, però no semblava ser gaire diferent d'altres valls del Pirineu. Però m'equivocava de mig a mig, car no hi ha ni gota d'aigua. Vull remarcar que aquesta expressió no és cap exageració; ho repeteixo: «no hi ha ni gota d'aigua», i això a ple mes de juliol, carregat amb un armari on podem trobar una tenda, un piolet i uns grampons, a més d'altres estris muntanyencs, pot representar un gran contratemps.

Però jo, ignorant aquesta particularitat de la vall del Nere, vaig començar a remuntar-la, travessant primer un bosquet, tot seguint un marcat camí, que després comença a esquivar una immensa i llarga tartera; però el corriol troba sempre els millors passants, anant d'un costat a l'altre de la vall, i d'aquesta manera el pas per la tartera es fa menys feixuc.

Afortunadament, el cel està força tapat i unes escarransides gotes fan, molt aviat, acte de presència; però cauen amb tan poca insistència que no costa gaire endevinar que aquell plugim no té gaire futur.

El meu pas, ja lent de natural, es converteix en pas de tortuga quan porto l'armari a l'esquena.

A les cinc de la tarda, trenta-cinc minuts després d'haver començat a caminar, arribo a un planell, situat a 1.750 metres, aproximadament, que es troba just al peu de la llarga i costeruda pujada al port Vell deth Hòro, el qual comunica amb la vall de Molières.

És un planell ple de matolls i pedres on no hi ha cap mena de prat. Ací ja vaig començar a arrufar el nas, perquè em va sorprendre no trobar-hi cap mena de curs d'aigua.

Els quatre núvols que havien ocasionat l'escarransida pluja començaven a trencar-se i les primeres ullades de sol m'anunciaven que passaria set.

A la sortida del pla hi ha dues plaques clavades en una roca en recordança d'un tinent de l'exèrcit espanyol mot d'accident l'any 1993.

A continuació m'esperava una forta pujada per a superar una primera graonada.

En arribar al capdamunt, la vall continuava impertorbable, és a dir, llarga, tarterosa i mancada de qualsevol gota d'aigua. El sol ja feia estralls, i la meva pobra figura avançava amb més pena que glòria per aquell oceà... de pedres.

Una providencial congesta de neu va solucionar-me parcialment el problema, ja que vaig fer servir la tècnica dels isards de menjar neu. Però és una magra solució, que només és efectiva uns pocs minuts.

Una nova pitrada va servir-me per a superar una altra graonada, més curta que l'anterior.

Després la vall seguia fidel a les seves característiques definides anteriorment. Només podia observar una petita variació, que consistia en l'eixamplament progressiu de l'horitzó; ja s'endevinava el coll de la Forcanada i molt aviat podria començar a contemplar el cim.

Si abans he comentat que la meva figura era «pobra», ara havia assolit ja l'estat de «lamentable».

El fet de portar la tenda dóna una llibertat absoluta per a poder-te ins-

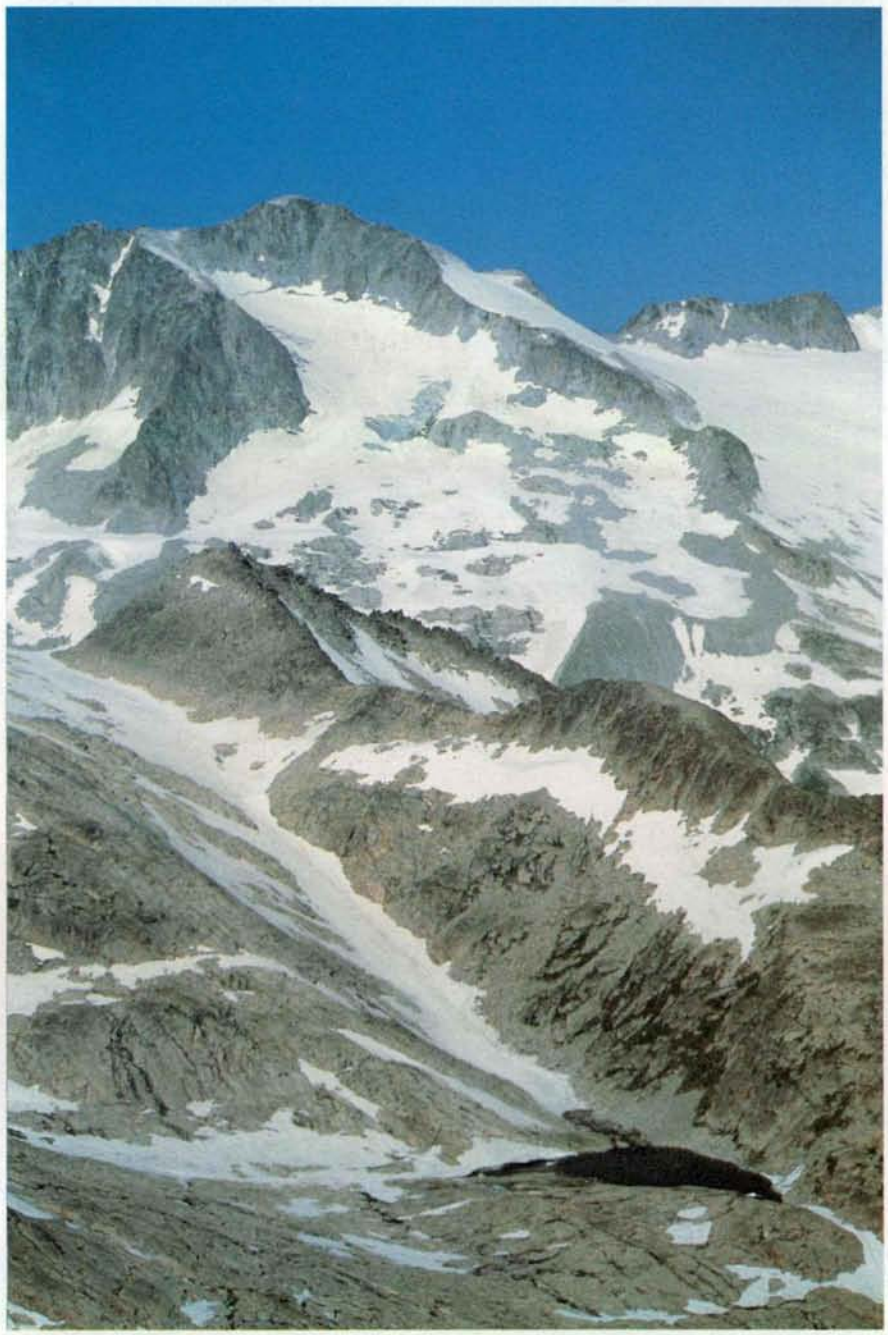

L'Aneto i l'estany superior de l'Escaleta, des de la Forcanada (amb teleobjectiu). Foto: Josep de Tera.

tal·lar allà on vulguis, sense cap mena d'obligació d'arribar a un indret concret, ja que, si t'atures abans, l'únic inconvenient és que l'endemà hauràs de caminar una mica més, però, en contrapartida, no hauràs de caminar tanta estona amb la tenda a l'esquena en tornar. Només hi ha una condició, i és que a l'indret escollit ha d'haver-hi aigua.

Però aquesta maleïda vall m'obligava a seguir pujant fins a trobar un indret amb aigua per a poder-m'hi instal·lar; i aquest, tal com anava veient, seria l'estany, que semblava no existir, ja que per més graonades, repetjons i repetjonets que superés no apareixia mai.

Alfred Tonnellé, al marge de ser el primer a pujar a la Forcanada l'1 d'agost de 1858, era una persona que va agafar aquest cim com una cosa pròpia, n'estava agradat i fins i tot li escrivia versos, com, per exemple:

«Forcanada, bella amiga, per què resplendeixes serena i radiant a la llum del matí» (el vers era escrit en alemany: cal deixar les rimes per a aquest idioma inicial del vers).

El Sr. Alfred Tonnellé havia vist el cim de la Forcanada des de tots els angles possibles, car havia estat a la vall de l'Escaleta, al port de Benasc, fins al mateix coll d'Alfred (coll que duu aquest nom precisament en memòria seva); a la vall de l'Artiga de Lin i, molt parcialment, a la vall del Nere. Caram de Tonnellé per trobar-se l'any 1858!

Llàstima! Perquè l'enamorament per la Forcanada hauria esdevingut bogeria si hagués aprofundit més en la vall del Nere, ja que és en aquesta vall on la Forcanada se'ns presenta amb tota la seva majestuosa esplendor.

Una imatge val més que mil paraules, i la fotografia que acompanya aquest article és en aquest aspecte prou explícita.

No hi ha mal que duri cent anys! I finalment el meu calvari per la vall del Nere es va acabar en arribar a l'Estanh deth Hòro.

L'indret de l'estany ofereix un canvi sobtat, sorprenent i gairebé miraculós. La pujada desapareix i arribem a un pla magnífic i immens, les pedres donen pas a una catifa de gespa i l'aigua apareix per tots els racons; pertot arreu baixen rierols que, ordenadament, desemboquen a l'estany.

Un curt riuet surt de l'estany, en direcció a la base dels contraforts del pic de la Gerbosa, i allí desapareix completament: això ocasiona la sequedat absoluta de la resta de la vall.

El meu horari per a arribar a aquest indret fou de pràcticament dues hores i un quart. Començava a plantar la tenda deu minuts abans de les set de la tarda.

Una vegada ja tenia la tenda plantada, van aparèixer les figures de les dues parelles que pujaven darrere meu, les quals, en arribar a l'estany, van abocar-s'hi per apaivagar la set que amb tota seguretat també els cremava la gola.

Una vegada recuperats, van plantar dues tendes una mica més a prop de la sortida del pla en direcció al fons de la vall.

La imatge de la Forcanada imposa i l'indret és ideal per a acampar-hi; així,

doncs, vaig disposar-me a passar una agradable vetllada d'alta muntanya.

A la posta de sol la temperatura va baixar sobtadament i es va girar un ventet lleuger que va impedir-me muntar el sopar a la intempèrie.

El cel era completament estelat, amb aquella brillantor i intensitat de milers d'estels que ja tan sols podem trobar en indrets semblants.

En aquells mateixos moments, en el llunyà planeta Júpiter hi estaven caient les restes del cometa Shoemaker-Levy-9 produint uns efectes fins aquells moments totalment desconeguts per als científics que des de tots els observatoris del món contemplaven aquell succés.

També, aproximadament, per aquestes dates, però de fa vint-i-cinc anys, l'home estava a punt de trepitjar la Lluna.

Sempre he estat un afeccionat de l'astronàutica i de totes les qüestions relacionades amb el firmament; durant la meva època d'escolta sabia conèixer l'hora mirant les constel·lacions, vaig viure en directe l'arribada de l'home a la Lluna, i encara guardo la revista *Paris-Match* d'aquelles dates, amb les fotos d'aquella efemèride. Explico tot això per demostrar que era molt sensible a tot el que passava en aquells moments al planeta Júpiter.

Em vaig posar a dormir pensant en els efectes que tindria sobre la Terra un atac de meteorits semblant al que estava patint el pobre planeta Júpiter; tan concentrat estava amb les meves cabòries que no vaig donar importància als cops de vent que cada vegada petaven amb més virulència contra la lona de la tenda.

La catifa de gespa feia unes funcions que ni el millor matalàs no podria igualar; amb aquestes comoditats aviat vaig quedar adormit.

La meva desconnexió amb el regne del conscient no va durar gaire, car molt aviat em vaig despertar: semblava que em toquessin el cap. Mig adormit, vaig començar a palpar per saber què tenia damunt del cap, i em vaig adonar que era el sostre de la tenda que per la força del vent s'aixafava fins a tocar a terra.

Quan la ventada minvava d'intensitat, la tenda recuperava el seu estat normal fins a l'arribada d'una nova escomesa, que pràcticament s'ajuntava amb l'anterior; d'aquesta manera la tenda semblava un acordió de tant obrir-se i tancar-se agafant i traient aire.

La meva situació de semiinconsciència, ajuntada amb aquella estranya sensació d'elements naturals desfermats damunt el meu cap, van començar a fer-me veure causes sobrenaturals a aquell fenomen.

Potser els científics s'havien equivocat i els efectes dels impactes del cometa Shoemaker-Levy-9 arribaven a la Terra? (cal dir que els efectes sobre l'atmosfera de Júpiter s'havia previst que bàsicament serien en forma de fortes ventades). Podia ser que aquests efectes fossin tan descomunals que arribessin fins a la Terra i que, per tant, la meva modesta tenda estigués enmig d'aquell guirigall?

Enmig d'aquell terrabastall em va venir a la memòria el vers del germà del meu avi, en Pere de Tera i Fanals, intitulat precisament «Nit de vent»

«Déu meu? Altra volta / feresta és la nit; / la ventada em porta / esglai i neguit.

Jo no sé el que em passa / pro arriba la por... / Tancat en ma cambra / sento en la foscor,

com brunz, indomable, / el monstre malvat, / que esta nit cavalca / per nostra Ciutat.

Com xiscla, com bufa, / com passa rabent! / Les bruixes el duen, / que és vent de ponent.»

Però potser no són les ventades de Júpiter, sinó l'esperit d'Alfred Tonnellé que vol foragitar d'aquell indret un mal excursionista com jo!

Ell considerava la Forcanada la seva aimada, per tant, és lògic que no vulgui al seu voltant passarells com jo!

Potser les altres dues tendes estaven completament encalmades, i només era sobre la meva que Alfred Tonnellé bufava amb totes les seves forces?

Mirant-ho fredament, la Forcanada, potser sí que té forma de dona, forma de dona vestida de núvia, o més aviat de dona de la cort de Lluís XIV de França. Vagi vestida com vagi, el que queda clar és que el vestit és blanc, perquè d'aquest color és la pedra de la muntanya.

«Regolfa, rebufa, / no sap on sortir; / s'aixeca, bramula, / i fa espaordir.

A dalt de la Vila / fa batre els portals; / de l'església antiga / topa als finestrals;

branda les campanes; / torba un somni dolç; / porta un núvol d'aigua; / n'aixeca un de pols.

La terra, espantada, / el deixa passar; / dels boscos davall / i fuig mar enllà.»

...seguia recitant el meu avantpassat!

Van passar força hores, però ni el cometa, ni Alfred Tonnellé, ni simplement el vent, no van aconseguir trencar la meva modesta tenda; la seva flexibilitat va quedar àmpliament demostrada.

El meu cansament va vèncer finalment el meu estat neguitós, encara que el vent només va minvar una mica, la seguretat que la tenda aguantava va tornar-me a predisposar a dormir.

Mig endormiscat anava recitant els últims versos d'aquest bonic poema, del qual m'he menjat algunes estrofes que només entendrien els lectors de la ciutat de Badalona:

«O nit paorosa! / O vent maleït! / que em duus amb la fosca / esglai i neguit;

revoltes, tenebres, / bruixes i bruixots, / deliris i espectres, / xiscles i ocellots...

I la ciutat calla, / i al món sóc tot sol! / La nit mai s'acaba!... / Quan sortirà el Sol?

Les ombres m'espanten; / com més va més vent. / Senyor! De mon ànima / calmeu el turment!»

Fent-me la mateixa pregunta que en Pere de Tera: «Quan sortirà el Sol?», vaig aconseguir quedar adormit.

Així, doncs, semidescansat, vaig veure arribar el nou dia i la resposta a la meva pregunta; i vaig disposar-me a començar una nova excursió sota un vent molt fort.

Sempre és desagradable caminar contra el vent, però tens l'esperança que pot parar d'un moment a l'altre; per això no desisteixes mai per culpa del vent.

Però aquest any el vent m'està fent la murga més del normal: ja porto tres sortides seguides on el vent és el principal protagonista.

L'Aneto i el pic de la Maladeta, des de la Forcanada. Foto: Josep de Tera.

Gairebé a dos quarts de set del matí, en començar a caminar, puc veure des de l'exterior l'efecte que fa la tenda abatuda per la força del vent.

En passar pel costat de les dues tendes que hi ha una mica més amunt tinc la sensació que ni es mouen. Deu ser una coincidència que en aquell moment només bufi un ventet lleuger!

La pujada al coll de la Forcanada s'ha de deixar a la dreta per a seguir la vall del Nere i situar-se ràpidament a l'estanyet de Molières. En arribar-hi començava a clarejar i es van produir uns jocs de llums molt bonics sobre la reduïda superfície d'aquell estanyol i també sobre la neu que començava a ser majoritària al fons de la vall.

Una mica cremat del dia anterior vaig aprofitar l'indret per a omplir la cantimplora fins dalt de tot.

Tot el fons de la clotada era cobert de neu. Així, doncs, vaig anar alternant el pas per damunt la neu amb el pas enfilat pels marges quan el pendent de neu era massa pronunciat, per mandra de posar-me els grampons.

D'aquesta manera vaig quedar situat en un sector de la vall força pla, just sota la graonada final de la vall, és a dir, la que ens deixaria al nivell dels colls de la Gerbosa i d'Alfred.

Aquest replà és situat també al peu de la llarga canal que mena directament a la bretxa de la Forcanada; però l'inici d'aquesta canal no és gaire evident i cal haver-s'hi fixat abans per a situar-se correctament al lloc més apropiat.

Aquesta canal és la bessona de la feréstega, dreta, llarga i gelada canal que hi ha al vessant N, a la qual queda unida per l'esmentada bretxa de la Forcanada. No hem de confondre aquesta bretxa amb el coll de la Forcanada: aquest té 2.458 m i és situat al NE del cim mentre que la bretxa té 2.795 m i és situada al SW.

A partir de l'estanyol de Molières vaig quedar encaixonat entre el tuc de la Gerbosa, el Cap deth Hòro i la Forcanada, i aquest fet va motivar que quedés força protegit de les envestides del vent.

La canal S de la Forcanada no té res a veure amb la seva germana, la canal N, perquè és molt ampla i, deixant de banda les congestes, la resta és plena d'herbei; l'única semblança és el pendent: encara que el de la canal N és més pronunciat, el de la canal S no es queda gaire enrere; però en ser molt oberta no dóna la mateixa sensació que l'altra, que queda encaixonada entre dues parets verticals.

La pujada per la canal no té gaire història perquè és una ascensió sostinguda; al començament no es veu el cim, però, a mesura que anem pujant, el panorama es va obrint i comencen a aparèixer cims. És curiosa la perspectiva que ofereix el tuc de Molières.

Abans de la pujada final a la bretxa, el pendent ens ofereix un petit replà, on hi ha un curiós avenc, que consisteix en una perfecta circumferència oberta al mig de l'herbei en forma d'embut d'uns quatre metres de diàmetre exterior i d'un pam de forat al fons.

Al SW de la bretxa hi ha un petit bony a la carena que l'uneix amb el coll d'Alfred. D'aquest bony surt un petit estrep en direcció S, on hi ha situat aquest avenc.

S'ha de remuntar aquest curt estrep, en el qual hi ha una bretxa poc marcada. Aquesta bretxa és el pas natural per on hauríem de passar si vinguéssim del coll d'Alfred, tot flanquejant la carena pel vessant S.

Aquesta petita bretxa i la bretxa de la Forcanada estan separades per molt pocs metres.

Eren dos quarts de nou quan vaig abocar-me a la canal N. Realment, el seu aspecte és tenebrós. Per a pujar-hi és qüestió de dur piolet, grampons, corda i roba d'abric.

A la bretxa de la Forcanada m'esperaven novament les ventades. L'esperit d'Alfred Tonnellé em donava la benvinguda, o m'avisava que no abaixés la guàrdia perquè estava profanant els seus últims dominis.

La sortida de la bretxa vers el cim és situada al vessant S (vall del Nere) i no és gens difícil, només cal grimpar per uns blocs de pedra per a situar-se en una fàcil canal que en quinze minuts deixa a la punta S de la Forcanada, de 2.875 metres.

Aquest cim és simplement un lloc de pas: només cal baixar uns quants metres per a remuntar en deu minuts (sempre pel vessant S) el pendent final del cim. És més dret el pendent de la punta S que el pendent final.

Cinc minuts abans de les nou, i amb el permís del Sr. Alfred Tonnellé, arribava dalt al cim de la Forcanada, de 2.881 m, i omplia d'aquesta manera un forat important del meu currículum.

La Forcanada és un cim molt característic i molt visible des de tots costats; les seves destacades dues puntes, les havia vist, per exemple, des del Mall Pintrat, el pic de Salvaguarda, la Maladeta, l'Aneto, el pic de Tempestats, el de Russell, el tuc de Molières, el pic de les Salenques, el de Barrancs, el Cap deth Hòro, el tuc de la Gerbosa,

El tuc de la Gerbosa i el tuc Feixan des de la Forcanada. Foto: Josep de Tera.

el tuc del Port de Viella... No cal dir, doncs, que era un objectiu llargament cobejat i que la seva conquesta seria llargament assaborida, malgrat les ventades que feien ingrata l'estada dalt al cim.

Cal estar molta estona dalt d'un cim per a anar descobrint molts detalls que normalment amb poca estona no arribes a veure.

Aquests detalls em serveixen per a conèixer millor alguns racons del Pirineu, ja que un cim nou t'ofereix diferents perspectives d'altres indrets que ja coneixies des d'un altre angle.

Precisament dalt del cim de la Forcanada vaig trobar la foto panoràmica que feia temps que buscava del pic d'Aneto perquè, gràcies a la situació dels dos cims, hi queda entremig l'estany superior de l'Escaleta; d'aquesta manera l'Aneto i la seva gelera ens ofereixen un estany als seus peus, que en realitat no hi és, car els separa la carena que va del pic de les Salenques al pic de Barrancs. Coses de la perspectiva!

Em vaig haver de muntar un suport de pedres per a repenjar-hi la màquina de fotografiar, ja que el vent m'impedia fer fotografies sense el risc que sortissin mogudes.

Cal tenir present que a les nou del matí d'un dia d'estiu són en realitat les set, hora solar, per això, en arribar al cim, el fons de les valls encara era a l'ombra. Vaig haver d'esperar gairebé una hora perquè el sol arribés a l'estany dels Puis.

Realment, la situació de la Forcanada és privilegiada: veia l'Estanh deth Hòro i la vall del Nere, l'estany dels Puis i el pla de l'esquerra de l'Artiga de Lin, tot el rosari d'estanys de la vall de l'Escaleta i el pla dels Aigualluts, a més a més de tenir l'Aneto i tot el seu massís pràcticament a primer terme. A tota aquesta visió panoràmica calia afegir-hi els cims més propers a la Forcanada, com el pic de les Salenques, el de Barrancs, el dels Aigualluts, el tuc de Molières, el Cap deth Hòro, el tuc de la Gerbosa, el tuc Feixan, el Mall de l'Artiga, i d'altres una mica més llunyans, com la tuca Blanca de Pomero, el pic de la Mina, el pic de Salvaguarda, el tuc del Port de Viella, el tuc de Sarraera, els Besiberris, el Mall Pintrat, el pic del Bom, el Malpàs, el Perdiguero, el massís de Posets i un llarg etcètera.

Arraulit entre unes pedres del vessant N, vaig anar assaborint lentament l'espectacle que m'oferia el panorama, mentre anava recitant un fragment del vers d'en Pere de Tera i Fanals intitulat «Himne dels Poetes», llorejat en els Jocs Florals de Sant Gervasi, de l'any 1914:

«...som els alegres caminants, / dels cims baixem cap a les planes; / portem al cor de la ciutat / la fortitud de les muntanyes.

Dels cims portem la serenor, / la pulcritud de les congestes, / la immensitat dels horitzons / i el gran misteri de les selves.

Sabem del sol les resplendors, / en tot moment miraculoses; / l'alba jocunda, sempre d'or; / la melangia de les postes;

el blau sens màcula del cel; / les nuvolades indecises; / la quietud dels jorns de neu, / i les tempestes que es congrien.

Flonja dormint damunt la vall, / a trenc d'alba hem vist la boira / que pels torrents i les afraus / a sol ponent ronda que ronda.

Anant pel món havem après / dels vents la música divina / de l'orgue màgic del cel / que esglaia a voltes i acaricia.

Sabem de l'aigua els dolços cants / dintre la balma, entre la molsa; / quan en cascades salta avall, / fugint al riu que se l'emporta

planes enllà, traçant d'argent / una ampla cinta en ziga-zaga,

fins a la mar, pròleg immens / que a l'horitzó amb el cel s'abraça.»

Precisament «planes enllà» havia de travessar jo per a tornar a casa i per aquesta raó a les deu del matí vaig donar per acabada la meva estada en els dominis d'Alfred Tonnellé.

Si a la pujada havia esquivat les congestes perquè la neu era massa dura, ara ja havia perdut una part d'aquella duresa de primeres hores del matí i vaig llançar-me en un ràpid descens fins al fons de la vall.

Tant és així que a dos quarts de dotze ja era a la tenda. En passar pel costat de les dues primeres tendes vaig veure que s'hi havia quedat una de les dues noies, la qual em va dir que, havent passat tan mala nit per culpa del vent, havia desistit d'escalar la Forcanada.

Això en el fons em va consolar del tot, perquè el vent havia bufat igual per a tots!

Una vegada buscats i trobats amb el teleobjectiu els tres companys de la noia en plena aresta E de la Forcanada vaig desmuntar la tenda, i aquesta vegada proveït suficientment d'aigua, vaig emprendre el descens per la vall del Nere. D'horari anava força bé, això em va permetre d'acabar la jornada còmodament entaulat al poble de Senet!

Detall de l'Estanh deth Hòro.
Foto: Josep de Tera.

No voldria que les meves referències a Alfred Tonnellé fossin preses d'una manera frívola. Bromes a part, és un dels conqueridors del Pirineu que més admiro, perquè les referències que dóna Jean Escudier en el seu llibre *L'Aneto i els seus homes* perfilen una personalitat molt interessant, i li dedica tot un capítol de set pàgines, de les quals, per exemple, podem destacar els detalls següents:

«Louis-Nicolas-Alfred Tonnellé neix a Tours el 5 de desembre de 1831. Un cop acabats els seus estudis, es consagrà desinteressadament a l'estudi de la història de l'art i la filologia. Féu diversos viatges a Alemanya, Anglaterra i finalment als Pirineus. De retorn d'aquest viatge, el 14 d'octubre de 1858, moria a Tours als vint-i-sis anys (la Forcanada fou assolida l'1 d'agost, és a dir, 45 dies abans de la seva mort).

A nou anys parlava l'anglès; a dotze l'alemany; meresqué el primer premi de dissertació llatina al Concurs General de 1850; llegia Aristòtil i Plató en original; era batxiller de ciències i llicenciat de lletres; interpretava Beethoven i Mozart al piano; passava a les sales del Louvre els seus diumenges d'hivern, i els seus mesos d'estiu recorrent les exposicions de pintura i els museus d'Europa (recordo que només tenia vint-i-sis anys en morir!).

Tonnellé vingué als Pirineus i només hi passà cinquanta dies. Però, quins cinquanta dies!

El dia 8 de juliol de 1858 arriba a Luixon. Els dies que segueixen, sense reposar, visita al vall de la Glera, Bossost, Superbagnères, l'estany Verd; el 14 de juliol el trobem dalt del cim de l'Entecada.

L'ascensió a l'Aneto s'ha previst per al dia 16. A les 8,50 h és dalt del cim.

L'endemà es pren un dia de repòs i després reprèn la sèrie de les seves excursions: vall de Lis, Bacanèra, estany d'Oó.

Seguidament fa la segona ascensió al pic de Crabioles (poc després que Lézat fes la primera), al descens fa la primera travessia del coll de Crabioles.

El dia 27 de juliol és al pic de Sacrotz, i el dia 29 el trobem damunt del pic de Salvaguarda.

El dia 1 d'agost acudeix per fi a la seva cita d'amor: la Forcanada. Durant gran part de la pujada, l'Aneto és visible. I Tonnellé, hora per hora, quasi podríem dir minut per minut, pren nota amb un delicat talent de colorista, dels colors i reflexos de la gelera.

Sembla que des de la vall de l'Escaleta van intentar escalar directament la Forcanada, però en trobar-ho força difícil van anar flanquejant vers la dreta fins a arribar al coll d'Alfred, i trobaren el nou vessant una mica més fàcil.

El primer pensament de Tonnellé al cim mentre que els seus guies elevaven una piràmide damunt del cim conquerit, fou d'orgull: «Aquesta no pertany al senyor Lézat».

Al descens, després d'haver arribat al coll d'Alfred, seguiren primerament la direcció de la mina d'or deth Hòro, i després travessaren el coll de la Forcanada per anar a la vall de l'Artiga de Lin.

De seguida que arribaren a l'ermitatge, la tempesta esclatà, i Tonnellé escriu: «Nuvolades de pluja, però que no recobreixen els cims. La Forcanada queda embolicada per vels transparents, i els trons hi ressonen, com si el pic, trastornat, indignat, volgués demostrar la seva ira per haver estat vençut i amenacés els mortals temeraris. És el descarregament de llamps i llampecs que acompanya sempre el moment en el qual s'han trencat els seculars encantaments, s'ha esquinçat el vel i s'ha desfet el misteri». (Cent trenta-sis anys després, la Forcanada segueix tractant de la mateixa manera els qui tenen la gosadia d'assolir-la).

Tonnellé deixà Luixon el 17 d'agost, a cavall. El dia 19 arriba a Gavarnia, travessa la bretxa de Rotllan i baixa a Goriz. Aquella nit no està pas sol a la cabana: un turista comparteix amb ell aquell alberg «horrible»: és alt i prim, molt distingit, simpàtic: el comte Henry Russell.

Tonnellé té vint-i-sis anys i està al final de la seva vida, mentre que Russell en té vint-i-quatre i està a punt de començar una nova etapa en la descoberta del Pirineu. Quin encontre tan casual! Sense saber-ho, s'estaven passant el testimoni de la cursa per relleus sense fi que és l'estudi, el coneixement i la divulgació de la muntanya!

Afortunadament, Alfred Tonnellé fou un excursionista que deixà les seves impressions escrites, i la seva família, malgrat la seva mort prematura, guardà aquests papers; gràcies a això, actualment podem tenir un ampli coneixement de les seves activitats pel Pirineu.

HORARIS:

Estanh deth Hòro	2 h 15 min
Bretxa de la Forcanada	1 h 50 min
Coll S de la Forcanada	15 min
La Forcanada	10 min
Total 1r dia	2 h 15 min
Total 2n dia	2 h 15 min
Total	4 h 30 min

On trobar el sant que es necessita

Guia geogràfica dels nostres sants i de les seves virtuts protectores i remeieres

Francesc Gurri i Serra

Aquesta és una modesta relació, ni de bon tros exhaustiva, de benaventurats i advocacions marianes existents en els temples de Catalunya i especialitzats, pel que sembla, a solucionar-nos petits o grans problemes, protegir-nos de maltempsades o curar-nos de ferides o malalties.

Ja sabem que hi ha una colla de marededéus i de sants que no miren prim a l'hora d'evitar-nos complicacions de tota mena, però una part d'ells tendeixen a les especialitzacions més concretes, com, per exemple, sant Blai, que es dedica, i hi té la mà trencada, a curar tota classe de mals de gola o de coll. I encara que és natural que a tants llocs on hi hagi aquest canonitzat bisbe d'Armènia disposarem d'un interlocutor per a demanar-li alleujament a unes angines, sovint no sabem, en un moment d'angúnia, a quin altar i d'on hi ha un sant Blai per a córrer a pregar-li personalment la curació.

Per això nosaltres, que fa tants anys que rodem amb la motxilla a l'esquena, encuriosits per tot, hem anat anotant per Catalunya temples, sants, marededéus i especialitats perquè, si un excursionista té algun problema –i es veurà que n'hi pot haver de ben estranys–, sàpiga on té la Verge o el benaventurat més proper que l'hi pot solucionar.

Deixem de banda, és clar, els sants patrons d'oficis, activitats, i etc., alguns, per cert, ben singulars, com aquests sants Celdoni i Ermenter, protectors de la mandra (a favor o en contra?) i, a més, sant Celdoni, protector dels dentistes, cosa que sembla significar, com remarca Vidal i Vidal, que per defensar els interessos dels seus protegits s'ha dedicat a fomentar tant com pot el mal de queixal.

La Mare de Déu del Camí, de Granyena, protectora de viatges i excursions.

Acabem. La relació, repetim, no és ni de bon tros exhaustiva (hauríem de llegir-nos tots els goigs i «buidar», per exemple, el *Costumari* de l'Amades), però ens oferim als lectors –si en tenim algun– com a receptors de qualsevol nova dada sobre el particular.

Comencem per comunicar a tots els excursionistes que viuen a les grans capitals, que tenen a la Mare de Déu de les Neus, de Sisquella, una especialista a curar *les molèsties i maldecaps de la ciutat,* mentre que per a tenir una *bona excursió o viatge,* no hi ha com encomanar-se a la Mare de Déu del Camí, a Granyena de la Segarra.

Si l'excursionista vol alliberar-se de la *picor de les ortigues,* és d'una gran eficàcia demanar-ho a sant Sebastià, de Tivenys, i si a la nit té por que el *piquin les xinxes,* s'ha de cercar la protecció de la Mare de Déu del Grau, de Gallifa.

No està mai de més protegir-se de *caure, fer-se mal o qualsevol altre tipus d'accident,* fent la corresponent petició a la Mare de Déu de Núria (que a l'hora de fer favors és una Verge polivalent), a sant Llucià, de Freixenet, o a la Mare de Déu d'Aguges o Agulles, a la Garrotxa, encara que si el perill és molt més fort *–perill de mort–* cal demanar ajuda eficaç a la Mare de Déu del Coll, de Barcelona.

Sovint, a muntanya, les *boires o neules* són molt traïdores, i cal demanar que les escampi o bé la Mare de Déu de la Devesa o la Mare de Déu del Cós, totes dues al municipi de Montagut de Fluvià.

En general, en casos de *necessitat o desesperació,* no hi ha com acudir a la Mare de Déu del Portal, de Prats de Rei, i si es vol, amb una protecció més àmplia, salvar-se de *guerres i fams,* l'advocació més encertada és la de la Mare de Déu del Vilar, de Blanes, o també sant Julià, benaventurat que l'excursionista pot trobar disposat a complaure'l, per exemple, en aquesta especialitat, a Torroja, Alfou o el Fou (prop de Llinars), l'Arboç, Lliçà d'Amunt o Sant Julià de Cerdanyola.

Qui sigui propens a l'anomenat *mal de pedra* –que no necessàriament el pateixen els arqueòlegs– té un bon advocat que el defensi en sant Tirs, del Pla de Sant Tirs, i també en sant Esteve, del poblet ribagorçà d'Igüerri, i ja que hem encetat les malalties, que l'excursionista o lector comenci a prendre nota: no hi ha res millor contra les *malalties de la pell,* com encomanar-se a sant An-

La Mare de Déu de la Serra, a Montblanc, té cura de protegir-nos de coses més lamentables que una senzilla malaltia.

ton, de Tàrrega, o a sant Antoni, de la Granadella, benaventurat que amb l'oli de la seva llàntia fa autèntiques «virgueries», curant àdhuc el que allí en diuen «foc de sant Antoni» que, pel que sembla, és una cosa molt lletja.

Posats ja a curar coses, si l'excursionista pateix d'algun *mal d'ulls o s'hi fa mal,* té algunes maredeéus disposades a guarir-lo: la Verge dels Socors, d'Agramunt (per al cas de patir ferida amb un sarment, no té competència), la Verge de la Fontsanta, al santuari del terme de Gandesa, la Mare de Déu de Butsènit, al Segrià, i també s'hi dedica amb entusiasme santa Marina, de Pratdip. Per a una cura d'urgència hom pot utilitzar l'aigua de la font que hi ha al costat de l'ermita de Sant Joan, a Juncosa.

Si en lloc dels ulls, el problema és de paraula: *quedar-se mut* o començar a *quequejar,* aneu corrents a visitar la Mare de Déu de l'Om, de Ventalló, que, a més, ensenya a parlar als infants, la Mare de Déu del Miracle, de Riner, o bé el benaurat sant Valentí, de Navarcles, que hi dedica hores extres sense deixar de protegir els enamorats.

I ja que som a la boca, parlem del *mal de queixal* i de la Verge de la Bovera, a Guimerà, que el fa passar d'una manera un xic complicada, ja que cal agafar una estella de la soca de l'alzina on la imatge fou trobada i fregar-la contra el queixal (actualment, queda encara soca?). Sant Ermentar, de Cellers, avui a Cardona, el cura sense tantes complicacions, igual que la maltractada santa Apol·lònia, de Soses, mentre que una solució ràpida s'obté ensumant la pols que hi ha al forat del roc de la Mare de Déu, prop del santuari del Miracle, solució que sembla poc recomanable per a la gent al·lèrgica.

Seguim amb el cap, i pensem en l'excursionista que de cop té *mal d'orella* o, cosa que és pitjor, nota que es queda *sord.* Cap problema; correu a visitar santa Fe, dominant Organyà, sant Policarp, a Costàs, o els sants Fills de Vila, a Figueres. Són autèntics especialistes, com ho és també sant Ferriol, relativament a prop de Besalú, que, pel mateix preu, cura cegueses, febres, malalties i qualsevol «altre dol».

Ja hem dit que sant Blai domina això del *mal de coll,* especialment amb l'ajuda d'uns panets beneïts, com passa a Barcelona o Cabassers. També trobareu alleujament per mitjà de la Mare de Déu del Coll, barcelonina, o amb la Verge de la Fontsanta, de Jafre.

L'excursionista, que és persona de molta mobilitat, pot estar exposat sovint a *ossos desllorigats,* a *esllomar-se* o *espunyir-se* i àdhuc, si la cosa es complica, a patir *hèrnies* o *trencadures* i formar part del malaurat gremi dels *espatllats.* Bé, per als tres primers casos recomanem especialment sant Maure de Campdàsens o els ja esmentats sant Celdoni i Sant Ermenter, un parell de sants que, instal·lats de primer al monestir de Cellers, no lluny de Torà, el comte Joan Ramon Folch s'emportà a Cardona sense altra raó que la força, els quals com es va veient, fan de tot, mentre que per a la cosa de les trencadures la plantilla de gent santa i guaridora és extensa: la Mare de Déu de l'Obac, de Viacamp, la Verge de Bastanist, als peus del Cadí, la dels Oms, a tocar de Sant Jaume de Frontanyà, i la Nativitat de Nostra Senyora, a Montoliu de Lleida. Com que l'especialització és cada dia més important, remarquem que la Mare de Déu del Far, tot i protegir de caigudes, és infal·lible quan es tracta de *braços o cames trencats.* I si les senyores esllomades o amb alguna trencadura prefereixen un sant baró, a més, benaurat, poden encomanar-se als sants Just i Pastor del rodal de la Valldan, prop d'Oliana, a sant Esteve, d'Igüerri, i a sant Maure, ja esmentat abans, però ara concretament al que es venera a Santa Margarida de Montbui o a la Seu de Manresa.

Un inoportú *mal de costat* és ràpidament solucionat per la Mare de Déu dels Socors, d'Agramunt, que també està especialitzada en *febres quartanes o pal·lúdiques,* mentre que *febres en general, lleugeres o malignes,* o un inoportú *maldecap,* donada la seva lamentable freqüència i la quantitat d'excursionistes que en poden ser patidors, tenen un gran equip de verges i sants guaridors de reconeguda eficàcia: la Verge de la Misericòrdia de Canet de Mar, la Mare de Déu de Núria, sant Roc de Torrebesses, sant Salvador de Vivet, sant Honorat de Peramola, sant Joan d'Organyà, a Bellpuig de les Avellanes, sant Martí de Llesp, sant Macari, localitzable a la Garriga, l'Estanyol, Bescanó i Maldà, santa Marina de Pratdip,

Al seu santuari, Sant Magí treballa contra la tos amb molta més eficàcia que les pastilles del doctor Andreu. Foto: Francesc Gurri.

sant Domènec del Tossal, sant Sebastià, present per a aquests afers al Gos, Talladell, Castellserà, Térmens, Fondarella i l'Alamús, i altres santedats que s'ajuden amb elements complementaris, com la Mare de Déu de Montgoi de Vilaverd, que ho fa amb un tros de marbre, la Verge del Remei d'Alcover, que cura la migranya amb una proposició una mica bèstia: donar-se tres forts cops de cap, i sant Urbà, de Foradada, molt més raonable, i que solucionava el maldecap oferint unes saboroses coques que malauradament sembla que ja no es troben.

Tothom està exposat a un *mal de ventre,* i sant Tirs, del Pla de Sant Tirs, hi pot posar remei, mentre que sembla que davant del *restrenyiment,* no hi ha com posar-se en mans de sant Julià, a Sant Julià de Ramis, amb un prec tan gràfic i escatològic que sols facilitarem privadament als interessats. Als excursionistes de certa edat, volem recordar-los que davant d'un possible *dolor reumàtic o de gota,* cal dirigir-se al ja esmentat sant Maure, però també a santa Prisca, de Viella, o a la Mare de Déu de la Fontsanta, de Jafre.

Una molesta i pertinaç *tos* pot curar-se ràpidament si hom va a demanar-ho a sant Magí de Brufaganya, mentre que coses pitjors, com la *icterícia, els espasmes o la paràlisi,* són cosa de verges i sants molt especialitzats. Poseu-vos en mans de la ja esmentada Verge de la Fontsanta, de Jafre, de sant Pau de Narbona, d'Anglesola, o de sant Pau de Sitges i de Sant Pere de Ribes.

Algunes són autèntiques marededéus de capçalera disposades a alleujarnos de tot, com ens ho diu clarament –*«remediant tots los mals»*– Nostra Senyora de la Font de la Salut, al terme de Sant Feliu de Pallerols.

Hom no sap mai, avui, tal com està el món, les coses que li poden passar: ésser *temptat pel dimoni,* o pitjor encara, sentir-se *posseït pel dimoni o els mals esperits.* Tranquils, però; en el primer cas, acudiu a sant Anton, de Tàrrega, i en el segon, altra vegada a aquesta parella de benaventurats polivalents que són els sants Celdoni i Ermenter, de Cellers, ajudats si cal, i amb igual eficàcia, per santa Cecília del Tarròs. Pot ser també que aquestes coses s'acompanyin d'*angoixes* o *«espantables visions»,* solucionables si hom ho demana ben demanat a la Verge de la Serra, de Montblanc, o a la Mare de Déu del Coll, de Barcelona, mentre que la Verge del Claustre, de Guissona, informa del seu èxit per a curar les *obsessions,* que tot i no puntualitzar de quina mena es tracten, ja ens imaginem que no seran cap cosa decent.

Per als excursionistes que sentin una certa inclinació a emular el personatge cinematogràfic de l'Indiana Jones, suggerim de protegir-se amb el mantell de la Mare de Déu del Miracle, de Cervera, que, insòlitament, es presenta com a *matadora de cocodrils.* Per a bestioles menors, però igualment emprenyadores, com poden ésser els *escurçons,* la Mare de Déu de Bonrepòs, al terme de Sant Salvador de Toló, converteix en inocu el seu verí (es demana que la petició es faci dins d'un temps raonable).

Una colla de sants, santes i marededéus protegeixen l'excursionista del *còlera, epidèmies i «altres pestilències»* en general. La relació és impossible per extensa, però, en tot cas, recordeu-vos de les Verges del Remei i del Mont, d'Orriols i Beuda, respectivament, i també la Mare de Déu de Requesens (Cantallops), que la gent implora cada any col·lectivament amb la popular «professó de la tramuntana», o sant Domènec o Domingo de Guzman de Rasquera, que obsequia, per a major seguretat, amb uns brots d'alfàbrega beneïts, que no solament són també bons contra els rantells, sinó que, com es creia a Barcelona, «tenen la virtut de moderar els apetits carnals», cosa que sovint pot evitar problemes.

També és impossible, per extensa, la llista de verges i benaventurats que ens poden salvar de *tempestes, llamps i pedregades* i altres amenitats de la meteorologia. En tot cas, remarquem que és d'una gran eficàcia protectora la Verge cerdana d'Er, sant Pere Màrtir de Vilaller i les Santes Espines de Tàrrega.

Mireu, hem d'acabar, tot i quedar moltes coses. Però permeteu-me una recomanació final de color de rosa: si les excursions, les feu amb una atractiva parella i us agradaria seguir-les fent però més units, poseu-vos en mans de la Mare de Déu de la Font, a Fontcoberta, de la Mare de Déu d'Aguges, a Bassegoda, o de la Mare de Déu d'Aguilar, a Os de Balaguer, que són unes infal·libes agents matrimonials.

Festa Popular per una Catalunya Verda

Sandra Martín Guillén

El passat diumenge 28 d'abril va tenir lloc la Festa Popular per una Catalunya Verda, una jornada de sensibilització ambiental al parc natural del Montseny organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya amb el patrocini de *La Vanguardia* i la col·laboració del Servei de Parcs de la Diputació de Barcelona.

Per a l'equip d'organització, «aquesta jornada ha estat una experiència interessant per a tots, organitzadors, col·laboradors i participants; era un repte transmetre amb èxit un missatge de respecte al medi natural a través d'activitats participatives que convidessin a recordar els conceptes un cop acabada la jornada». D'estructura senzilla, amens, pràctics i instructius, els mòduls, el banc de plançons, els tallers, l'animació i les excursions guiades van ser pensats amb l'objectiu de conscienciar en matèria ambiental tots els «usuaris» de la natura.

L'ACTE CENTRAL

A partir de les deu del matí i fins a les dues del migdia, es van dur a terme diverses activitats de participació obertes a tothom als prats de can Villena, a prop de la cruïlla de carreteres de Sant Celoni a Santa Fe i a Mosqueroles. Una taula d'informació atenia els assistents i els obsequiava amb les guies editades per *La Vanguardia*, fulletons de la jornada i pins amb el logotip de les guies *Catalunya Verda*.

Una família de capgrossos ensenyava a un grup d'extraterrestres com comportar-se a la Terra, un servei de neteja al bosc, un llençol gegant com a marea negra, uns músics i altres sorpreses van transformar els prats de can Villena en un escenari en moviment amb participació del públic.

En una pissarra es llegia «han passat 680 persones i 2 gossos» al costat d'un camí tancat i un d'obert amb trams d'herba, terra i pedres, un exemple molt visual de com es degrada el terra dels prats i boscos. Aquest era un dels mòduls instal·lats a la zona de l'acte central, on els participants podien comprovar amb exemples pràctics alguns dels efectes negatius derivats de l'augment de persones que accedeixen a la natura (l'erosió, les deixalles humanes i animals, l'efecte del sabó en l'aigua...).

A més de les excursions guiades pel Parc, des de la zona de l'acte central s'organitzaven sortides guiades d'una hora i mitja de duració per uns boscos fins a l'ermita de Sant Guillem. «El meu compromís amb la natura» va ser una altra de les iniciatives d'aquest dia. Una part del tríptic de la jornada en forma de fulla permetia escriure o dibuixar el compromís personal de cadascú per a contribuir a la conservació de la natura. Els voluntaris anaven penjant les targetes d'un gran arbre de cartró durant la Festa i, un cop finalitzada i com a acte simbòlic, es van guardar dins d'una capsa de vidre, que va ser enterrada sota un arbre. A títol de cloenda, les personalitats assistents van descobrir una placa en un monolit de granit a la cruïlla de Santa Fe a Mosqueroles i van plantar el til·ler commemoratiu, al peu del qual es va enterrar la capsa de vidre.

Els participants en la Festa Popular en un dels tallers.

EL BANC DE PLANÇONS

Els assistents a la Festa van plantar unes dotze mil llavors de pi pinyoner, pi blanc, alzina i roure martinenc. Situat a la zona de l'acte central, el banc de plançons tenia una taula d'informació i atenció per cada espècie, on s'explicava com plantar les llavors. Els participants omplien de terra els forats de les plaques forestals, hi col·locaven les llavors i les tapaven amb més terra.

La intenció del Banc de Plançons de Catalunya és conservar les plantacions realitzades durant la Festa per a la seva posterior replantació en un indret de Catalunya on no sigui viable la regeneració natural del bosc. De moment, els dos-cents esqueixos de salze del taller de reforestació han estat traslladats a l'escola taller de Molins de Rei i les dotze mil llavors es conserven en un viver a Sant Pol de Mar. Els organitzadors preveuen que els primers brots crescuts a les plaques es podran plantar a partir del mes d'octubre.

ELS TALLERS I LES EXCURSIONS GUIADES

A partir de les nou del matí es van organitzar tres tallers de participació limitada: tècniques de reforestació, construcció i col·locació de caixes niu i tres itineraris guiats pel parc del Montseny (l'Empedrat de Morou, el Sot de l'Infern, de Santa Fe al turó de l'Home).

Els participants van ser traslladats en autocars des del punt de trobada. Els tallers tenien una duració d'entre dues i tres hores, segons l'activitat. Un cop acabat el taller o l'excursió, els participants van ser retornats en autocar fins als prats de l'acte central.

LA PARTICIPACIÓ

Malauradament, les prediccions de pluges per al diumenge 28 van reduir el nombre d'assistents a uns set-cents. Malgrat que no va ploure fins a les dues de la tarda, un cop acabades pràcticament totes les activitats, molts dels inscrits al telèfon de l'organització no s'hi van presentar o bé es van donar de baixa uns quants dies abans.

El president de la Diputació de Barcelona, Manuel Royes, acompanyat del president del Centre Excursionista de Catalunya, Conrad Blanch, plantant un arbre en la cloenda de la Festa Popular. Foto: Marc Pascual.

Amb la intenció de mantenir grups reduïts, la inscripció era obligatòria per a participar en els tallers de tècniques de reforestació i caixes niu i a les excursions guiades pel parc. En canvi, l'assistència a les activitats de la zona de l'acte central era oberta a tothom a partir de les deu del matí.

El telèfon d'atenció al públic (319 01 00), en funcionament des de la primera setmana d'abril, es va veure col·lapsat els dies posteriors a la publicació dels anuncis a *La Vanguardia.* Hi trucaven persones interessades a participar-hi i entitats convidades que volien informar-se'n.

Amb dos mesos d'antelació, el Centre Excursionista de Catalunya hi va convidar totes les entitats i institucions de les localitats properes al parc del Montseny. Entre les personalitats presents el diumenge 28, hi havia el president de la Diputació de Barcelona, Manuel Royes, el director adjunt de *La Vanguardia,* Dídac Soto, i el president del Centre Excursionista de Catalunya, Conrad Blanch.

ELS VOLUNTARIS

La valuosa col·laboració del Cercle d'Amics dels Parcs Naturals va ser decisiva per a aconseguir prou voluntaris que ocupessin les tasques informatives i estratègiques (pàrquing, suport dels monitors...) de la jornada. En total, hi havia gairebé cent persones voluntàries que formaven part de l'organització, a més dels responsables especialistes que dirigien les diferents activitats. Els voluntaris del Centre procedien del Grup de Jovent de la Secció de Muntanya i eren: Dani Rodríguez, Marta, Maria i Cristina Wasmer, Mònica Gironès, Francesc Arnau, Marta Arnau, Carles López, Uriel Costa, Joel Álvarez, Bernat Sala, Jordi Muntaner i Mireia Batrons. També hi van col·laborar els objectors del Centre Dani Vives, Iñaqui Gras, Rafa Ocaña i Jordi Planchart.

L'ORGANITZACIÓ I L'ADMINISTRACIÓ

Els responsables de la Festa van ser Miquel Rafa i Francesc Kirchner, de la Comissió de Protecció de la Natura del Centre Excursionista de Catalunya, i la coordinació general va ser responsabilitat de Montse López. La Secretaria del Centre es va fer càrrec de l'administració i la comptabilitat de la jornada.

PORTS DE BESEIT (roques del Masmut)

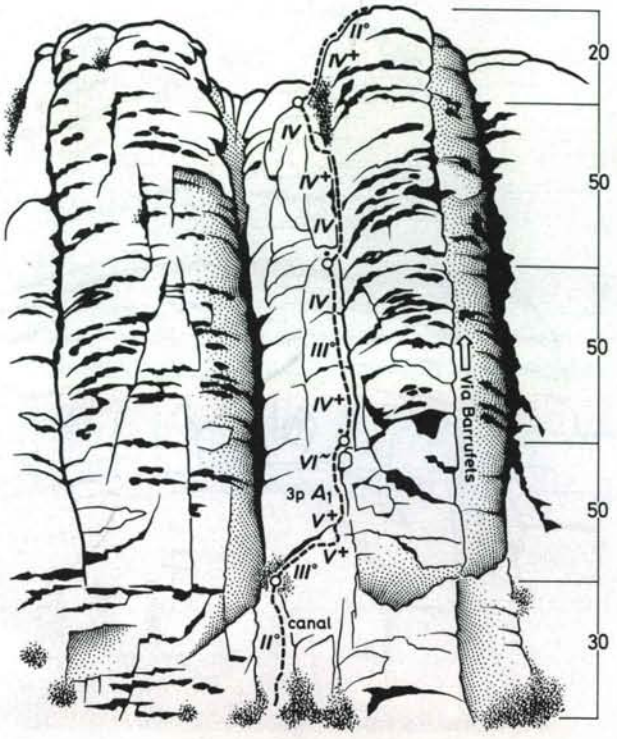

- Via «Kalabaka» (200 m, MD⁺), 1ª asc.: 26-V-96, per Remi Brescó, Ernest Noguera i A. Ballart. Material: 6 pitons i tascons de cable.

PORTS DE BESEIT (mas de Lluvia)

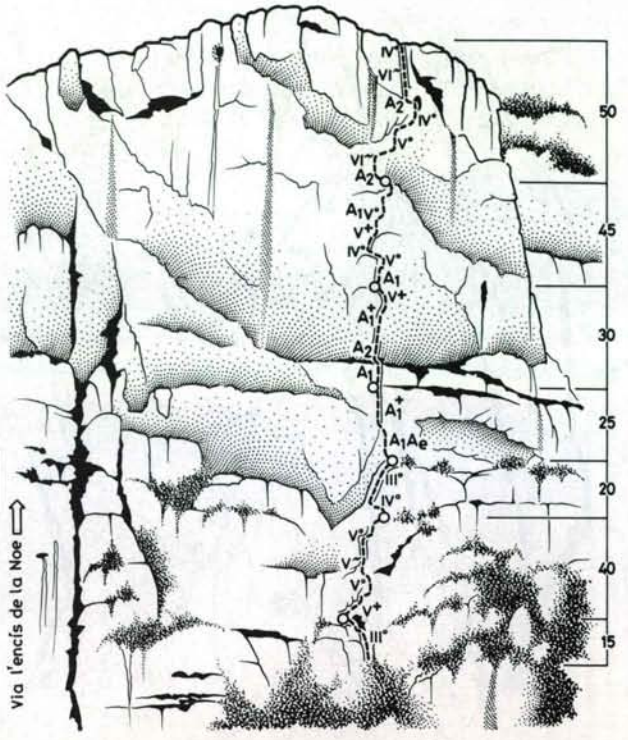

- Via «Tremenda» (225 m, ED⁻, A2), 1ª asc.: 3-II-96, per Ernest Noguera. Material. 2 jocs de tascons de cable, un ganxo i excèntrics o *friends* mitjans.

PORTS DE BESEIT (penya Galera)

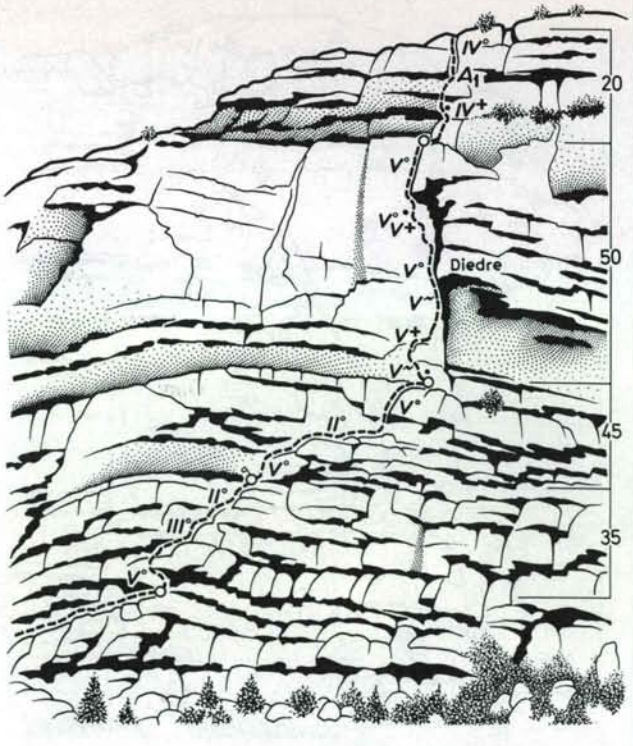

- Via «Duecento» (150 m, MD), 1ª asc.: 27-V-96, per A. Ballart, Ernest Noguera i Remi Brescó. Material: joc de tascons i 5 pitons variats.

PORTS DE BESEIT (roca de Sant Miquel)

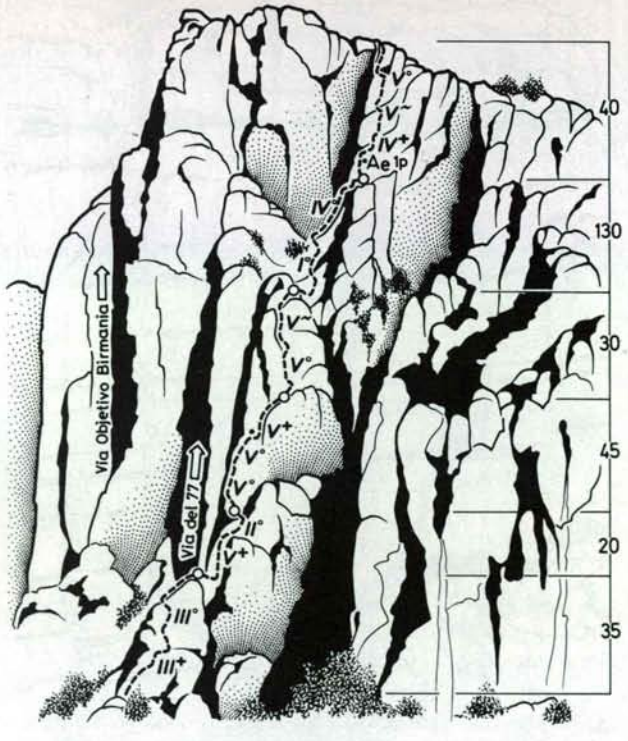

- Esperó del Bruc (300 m, MD), 1ª asc.: 3-II-96, per Armand Ballart. Material: joc de tascons de cable.

MAESTRAT (Órgano de Montoro)

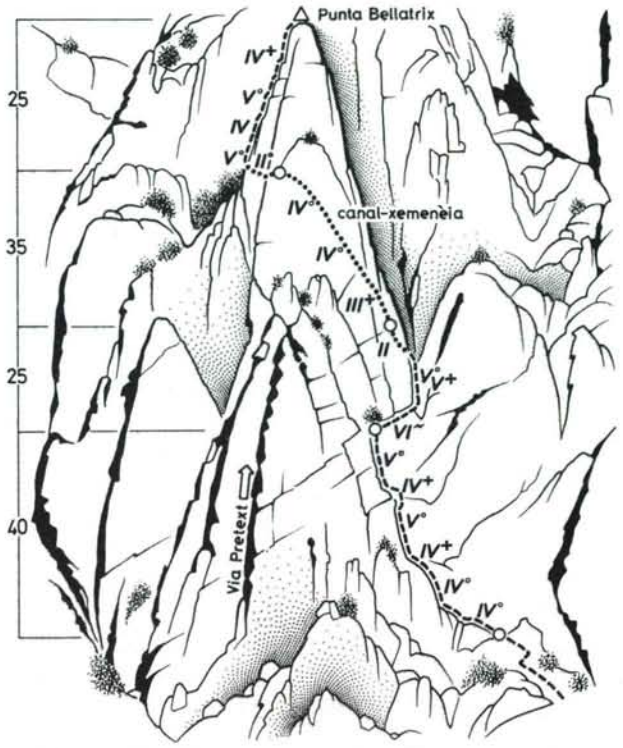

- Via «La salvació del rellotge-lot» (125 m, MD), 1ª asc.: 9-III-96, per Joan Lluís Amorós i Eduard G. Palma. Material: 6 pitons variats i *friends* mitjans.

PORTS DE BESEIT (roques de Benet)

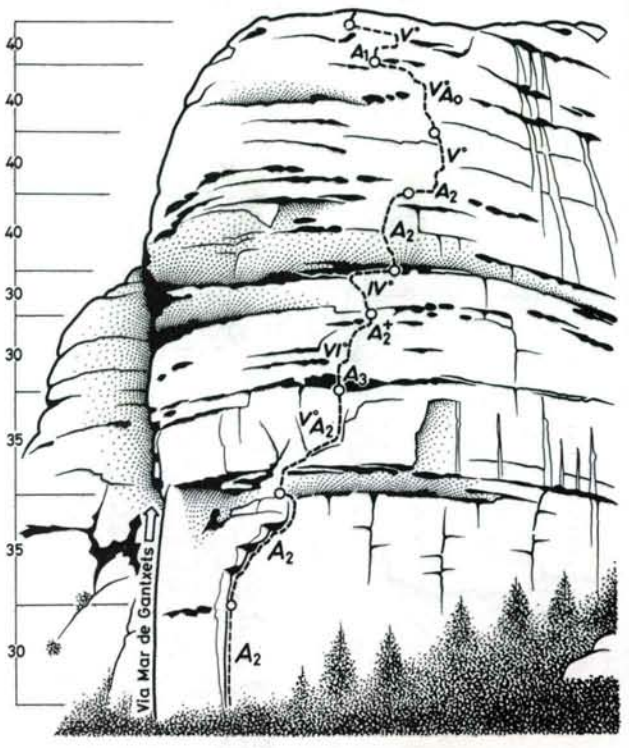

- Via «Malamà» (320 m, ED, A_3), 1ª asc.: 5-V-96, per Kike Ortuño i Albert Salvadó. Material. 25 pitons variats, 10 ploms, tascons de cable, ganxos i 5 plaquetes.

COLLEGATS (paret de la Figuereta)

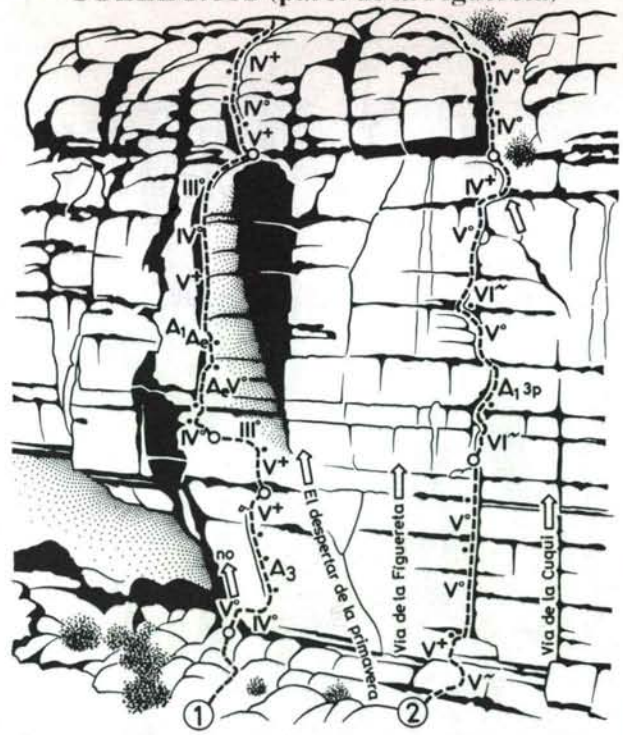

① Via «Fes cafè» (110 m, MD+, A_3), 1ª asc.: 12-V-96, per S. Parcerisas i K. Gassiot. Material: 12 claus, pitonisses, 6 ploms i 2 ganxos.

② Via «Popeye» (100 m, MD+), 1ª asc.: 11-III-96, per J. Armengol, A. Ballart i S. Parcerisas. Material: tascons i *friends*.

COLLEGATS (Moles del Pessó)

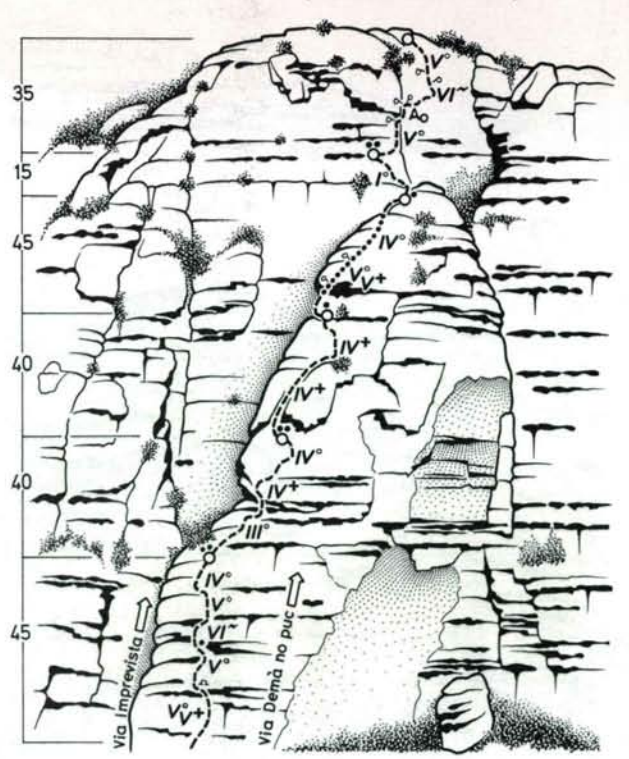

- Via «Borbon» (220 m, MD+), 1ª asc.: 9-III-96, per Joan Armengol, Sergi Parcerisas i A. Ballart. Material: joc de tascons (via exposada).

CRÒNICA DEL CENTRE

XXIV CONCURS SOCIAL DE FOTOGRAFIA ARTÍSTICA EN BLANC I NEGRE

Donem compte del resultat del Concurs Social de Fotografia Artística en Blanc i Negre. El passat 5 de març es reuní a la Secció de Fotografia el jurat d'escrutini, format per Dolors Aubanell, Francesc Valls i Raquel Llovería, amb el resultat següent:

1r. premi: 34 punts a la fotografia núm. 7, de Joaquim Ferràndiz.

2n. premi: 32 punts a la fotografia núm. 45, de Neus Sánchez.

3r. premi: 25 punts a la fotografia núm. 59, de Dora Serra.

Accèssit: 17 punts a la fotografia núm. 13, d'Eduard Estrada.

Accèssit: 14 punts a la fotografia núm. 39, d'Estanislau Torres.

CRÒNICA DE L'EXPOSICIÓ «EXSICCATA. MOSTRA DE L'HERBARI DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA»

Al llarg de les excursions realitzades pel Grup d'estudis botànics Ramon Pujol i Alsina es va plantejar la necessitat de tenir constància de les plantes estudiades a cada sortida, per a poder contemplar i comparar les diferents espècies observades. Gràcies a la publicació feta al Centre del llibret *Manual breu d'herborització, preparació de plantes i confecció i manteniment d'un herbari,* obra de Josep Nuet i Núria Arnan, el Grup va rebre tot un conjunt detallat d'instruccions necessàries i indispensables per a la creació d'un futur herbari. Així, conceptes tan importants com el procés d'herborització i tot el que comporta, la preparació de les plantes, l'estudi i la identificació de les plantes, i la confecció i manteniment d'un herbari, van permetre que es pogués posar en pràctica aquest procés. Aleshores alguns components del Grup, com l'Hermínia Escolà, van iniciar una recol·lecció de plantes a la Garriga, i altres van anar-hi contribuint, a poc a poc, herboritzant les plantes més significatives i importants que s'observaven a cada excursió realitzada pel Grup. Tot seguit, el Grup va començar aquesta tasca lenta i laboriosa que és fer un herbari, seguint aquests punts: premsar les plantes, desinsectar-les i després unir-les a una cartolina amb unes tires de paper engomat i, a l'angle inferior de la cartolina, enganxar-hi l'etiqueta amb les dades de la recol·lecció.

El dia 18 de març de 1996, dins dels actes de la commemoració del desè aniversari de la creació del Grup d'estudis botànics Ramon Pujol i Alsina, el president del Centre, Conrad Blanch, va inaugurar l'exposició «Exsiccata. Mostra de l'herbari del Centre Excursionista de Catalunya», exposició d'una selecció dels plecs de l'herbari del Centre, que confeccionen els consocis que participen en les excursions organitzades pel Grup d'estudis botànics Ramon Pujol i Alsina. L'exposició va ser preparada per Joaquim Ferràndiz i pels gerents de l'herbari del Centre, Joan Bernat Andreu i Enric Ventura.

L'exhibició constituí un veritable èxit d'assistència i s'hagué de prorrogar deu dies més per la gran afluència de visitants, que sobrepassà els cinc-cents cinquanta.

Finalment, cal dir que tot aquest treball es pot portar a terme gràcies al treball continuat de Joan Bernat Andreu i Enric Ventura, amb la supervisió de Josep Nuet, Núria Arnan i Narcís Rucabado, els quals sempre han encoratjat el Grup, perquè pugui seguir augmentant el nombre d'exemplars de l'herbari de manera que arribi a convertir-se en una eina d'indispensable consulta científica per als socis del Centre interessats en l'estudi de les plantes.

J. B. A.

IX CONCURS DE FOTOGRAFIA DE TEMES OBLIGATS

Tal com estava previst, el passat 29 de març va tenir lloc el veredicte d'aquest concurs corresponent a l'apartat de «Bodegons». Manuel Canals i Franch, Hilari Sanz i Gonel i Joan Sabadell i Contel actuaren de jurat. Els resultats són els següents:

Apartat blanc i negre: Foto «Cebes i alls», de Josep Camp, 7,6 punts, guanyadora de l'apartat; «Morter», de Dora Serra, 7; «Pa amb tomàquet», de Neus Sánchez, 6,6; «Vins», de Roser Bou, 6,6; «Fruites», de Josep Basagaña, 5,3; «Copa i gerra», de Rosa Campañà, 5,1; «Cafetera», de Josefina Garriga, 5,1; «Amanida», d'Estanislau Torres, 5; «Pebrots», de Roser Romaní, 4,1; «Composició», d'Àngela Riu, 4,1; «Pa i vi», d'Adela Mir, 3,6, i «Pernil», d'Eduard Estrada, 3,6.

Apartat paper color: Foto «Raïm», de Neus Sánchez, 8 punts, guanyadora de l'apartat; «Garrafa», de Josefina Garriga, 7,3; «Copa de vi», d'Antoni Ollé, 7; «Fruiter», d'Antoni Borrell, 6; «Cebes i alls», d'Estanislau Torres, 5,6; «Pebrots», de Roser Romaní, 5,6; «Pa i oli», de Roser Bou, 5,3; «Sal i oli», de Maria Bonet, 5,3; «Dolç», de Josep Camp, 5,3; «Pollastre», de Rosa Campañà, 5,1; «Setrill», d'Eduard Estrada, 5,1; «Pinya», de Josep Basagaña, 5; «Torrons», d'Àngela Riu, 5, i «Retrat», d'Adela Mir, 4,3.

Apartat diapositives: Foto «Fruits», d'Antoni Ollé, 7,8 punts, guanyadora de l'apartat; «Dolç», de Josep Camp, 7,5; «Cistell», de Dora Serra, 6,5; «Fruitera», de Rosa Campañà, 6,3; «Pebrots», de Roser Romaní, 6,1; «Setrill», de Josefina Garriga, 6; «Ocupada», d'Àngela Riu, 5,8, i «Espinacs», d'Eduard Estrada, 5,1.

REUNIÓ INTERNACIONAL DE LA COMISSIÓ DE PROTECCIÓ DE LA MUNTANYA DE LA UNIÓ INTERNACIONAL D'ASSOCIACIONS D'ALPINISME (UIAA)

Del 19 al 21 d'abril, representants de deu països europeus i l'Índia, membres de la Comissió de Protecció de la Muntanya (CPM) de la Unió Internacional d'Associacions d'Alpinisme (UIAA), van reunir-se a la Vall de Núria. Organitzada per un dels membres, el Centre Excursionista de Catalunya, la reunió va debatre l'impacte negatiu de les activitats dels practicants d'esports de muntanya, les restriccions injustificades de l'accés a la muntanya i la preservació de muntanyes simbòliques, entre altres qüestions.

El primer tema que es va discutir va ser l'establiment d'actuacions d'educació i motivació dels alpinistes de tot el món amb la intenció d'evitar un impacte negatiu de les seves activitats. Com a exemple, es van aprovar unes recomanacions per minimitzar les deixalles i els residus en les expedicions i trescos que seran difoses a través dels clubs, federacions i agències de viatge especialitzades.

Les problemàtiques externes que afecten les muntanyes de tot el món i la pràctica de l'alpinisme va ser la segona qüestió tractada. L'accés a la muntanya és el cas més greu en aquests moments, ja que a tot arreu augmenten les restriccions i les taxes excessives per a escalar determinades muntanyes. Una recent intervenció de la CPM davant el Consell d'Europa va

modificar els textos de l'Estratègia per a la Conservació de la Biodiversitat a Europa amb l'objectiu d'evitar prohibicions no justificades i generalitzades d'accedir a les àrees d'escalada. Es va exposar el procés i la proposta de regulació de l'escalada a Montserrat, portada a terme d'una manera modèlica i amb la participació, des del primer moment, d'escaladors i conservacionistes. La CPM anima el Govern català en l'efectiva implementació d'aquesta regulació seguint la mateixa línia del procés de Montserrat.

Altres accions decidides durant la reunió de Núria tenien com a finalitat la preservació de muntanyes simbòliques en l'actualitat amenaçades per un desenvolupament incontrolat. Casos d'aquesta mena són el Mont Blanc (Alps francesos) i l'Everest, on hi ha el projecte de construir hotels d'altura als camps base. L'oposició de la CPM a aquest tipus de projectes es fonamenta en l'increment de visitants i de polució (no és possible sanejar les aigües a aquestes altituds) que suposarien.

Pel que fa a Catalunya, la CPM valora positivament el projecte d'ampliació del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. A aquesta valoració, la CPM afegeix un desig perquè millori la gestió de la regulació del trànsit de vehicles (taxis), la caça a les àrees perifèriques i el manteniment del nivell de l'aigua als estanys afectats per l'explotació hidroelèctrica.

A l'Estat Espanyol, els convocats a Núria van donar suport al nou parc nacional dels Picos d'Europa, títol que contribuirà a millorar l'atracció d'alpinistes. La CPM espera que les reticències locals es resolguin ràpidament i proposa que la població local sigui inclosa en la gestió i en les decisions que afectin el parc.

Per últim, des de Núria es va fer una crida a les autoritats espanyoles i franceses perquè aturin el projecte del túnel Somport-Pirineu Central. L'actual política de transport per carretera és més contaminant que la promoció d'un transport transpirinenc per tren.

La UIAA és l'organisme internacional de l'alpinisme representant de clubs i federacions de tot el món i amb més de quatre milions d'associats.

Miquel Rafa

LA FESTA DE SANT JORDI DE 1996

El passat dia 23 d'abril, com ja és tradicional, es va celebrar al Saló de Cent de la casa de la ciutat, que com altres anys l'Ajuntament de Barcelona ens cedeix gentilment, la festa patronal del Centre Excursionista de Catalunya, Sant Jordi.

L'acte, que va presidir Albert Batlle, regidor d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, se celebrà d'acord amb el programa previst.

En primer lloc, obrí l'acte i donà la benvinguda als assistents Albert Batlle, que seguidament cedí la paraula a Conrad Blanch, president del Centre, el qual pronuncià un discurs glossant la marxa de l'entitat i que us oferim en les pàgines d'aquest número de la revista.

Al final del seu discurs, Conrad Blanch presentà el següent orador: Martí Boada, conegut i guardonat geògraf i naturalista vinculat al Montseny, que dissertà sobre *Natura, canvi global i nous usos socials*.

A continuació hi havia previst el lliurament de les insígnies de platí, al nostre consoci Josep Guarro, i les d'or i d'argent a vint-i-sis i setanta-dos consocis més. El lliurament físic de les insígnies no es pogué dur a terme, ja que un lamentable contratemps de darrera hora —un robatori— va privar de fer-ho. Tanmateix, el president Conrad Blanch va remarcar, en explicar-ho a tots els reunits, que aquest contratemps no ens havia de privar de tributar als nostres socis fidels l'homenatge que es mereixien i així es procedí a invitar els socis que feia setanta-cinc, cinquanta o vint-i-cinc anys que pertanyien al Centre a pujar a l'estrada, on van rebre la felicitació de les autoritats, de la junta directiva i dels seus consocis.

A continuació, el regidor d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, Albert Batlle, va adreçar a tots els reunits unes paraules d'agraïment en nom de la ciutat al Centre, com a entitat esportiva i cívica degana de Barcelona. També va fer arribar a tots la salutació de l'alcalde, Pasqual Maragall —que després va poder-nos acompanyar uns minuts—, amb motiu de la festa de Sant Jordi. D'aquesta manera clogué l'acte i donà pas al concert.

Seguidament i com a cloenda, el Cor de la Universitat de Barcelona, que dirigeix Carles Gumí, oferí a tots els assistents un concert, amb el repertori següent: *Pange lingua* i *Afferentur regi* d'Anton Bruckner, *Nit a muntanya* de Ludwig van Beethoven, *Tot baixant per la drecera* de Friedrich Glück, amb lletra de Joan Maragall, *Rosa de bardissa* d'H. Werner, *La reina del placer,* una havanera recollida per Xavier Montsalvatge i harmonitzada per Alain Langrée, *Senyor Sant Jordi* de Francesc Vila, amb lletra de Salvador Espriu, i *L'Empordà* d'Enric Morera, amb lletra de Joan Maragall, en una harmonització per a veus mixtes d'Antoni Pérez i Moya.

El concert es va cloure amb el *Cant de la senyera* cantat per tots els assistents dempeus.

J. N. B.

EXFAVEPRO, VINT-I-CINC ANYS

Possiblement, d'aquí a poc temps celebrar els vint-i-cinc anys d'una obra col·lectiva, sigui la que sigui, serà una utopia, ja que l'esforç, la dedicació, la voluntat, el sacrifici desinteressat i la vocació continuada d'uns pocs perquè les coses marxin bé en favor d'altri, potser ja no figurarà en els cànons de l'ètica i de la manera d'actuar i comportar-se de la societat. Perdoneu aquest pessimisme; tant de bo que m'equivoqui.

Per això, ara és motiu de joia per a tots el fet d'haver pogut festejar amb alegria i bon humor els vint-i-cinc anys de les excursions de l'EXFAVEPRO (Excursions familiars amb vehicles propis), gràcies al treball en equip d'un bon nombre de consocis.

El passat diumenge 12 de maig, ens reunírem al voltant d'unes llargues taules a l'Hostal del Toll, a Collsuspina, una nombrosa concurrència, per tal

El president del Centre, Conrad Blanch, acompanyat de Núria Martí i Jaume Puyol, promotors d'Exfavepro durant el dinar de celebració dels 25 anys d'excursions.

Els participants en la celebració del 25è aniversari de les excursions familiars en vehicles propis. Foto: Narcís Rucabado.

de fer patent l'amistat i el reconeixement vers els vocals Núria Martí i Jaume Puyol i els seus col·laboradors, en aquesta modalitat d'excursions, en tal diada commemorativa.

El nostre president, Conrad Blanch, acompanyat de la seva esposa, volgué estar prop de tots en aquest acte per encoratjar-nos i seguir el camí de l'obra ben feta, que, com tots sabem, al llarg dels anys ha donat bons fruits i prestigi al nostre Centre.

Feren costat al president, la junta de la Secció de Geografia i Ciències Naturals, amb el seu president, Francesc Gurri, tots acompanyats dels seus familiars, per testimoniar també la seva adhesió en aquesta diada.

Els vocals foren obsequiats amb originals i valuosos presents commemoratius de la celebració. L'emoció de la festa i la confraternitat amb tots els assistents van fer que la vetllada fos digna de memòria.

També recordem molt gratament els actes celebrats a Sant Jaume de Frontanyà i Viladrau, motivats pels deu i vint anys de les excursions portades a bon terme, així com també ens queden a la memòria els companys i col·laboradors que ens han deixat pel camí. A tots moltes felicitats i moltes gràcies.

Narcís Rucabado i Franquesa

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE *HISTÒRIA SOCIAL DE L'EXCURSIONISME CATALÀ. DELS ORÍGENS A 1936*

El passat 28 de maig, a la sala d'actes, es féu la presentació del llibre *Història social de l'excursionisme català. Dels orígens a 1936,* original de Francesc Roma i Casanovas.

Inicià la vetllada el vicepresident del Centre Excursionista de Catalunya, Francesc Gurri, que presentà l'autor –historiador que ja ha publicat alguns treballs, com un estudi dels orígens de l'excursionisme a Granollers, i el d'un personatge clau per a entendre l'excursionisme català dels anys trenta, en Francesc Pujol i Algueró–, com també el presentador, Joan Vilà-Valentí, professor emèrit de la Universitat de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

El primer a dirigir-se al públic va ser el professor Vilà-Valentí, que va tenir paraules d'admiració cap a l'autor, antic deixeble seu, constatant l'elaborat i documentat treball que es presentava, una important aportació a la història de l'excursionisme organitzat.

Tot seguit prengué la paraula l'autor, per explicar la gènesi de l'obra, i va donar les gràcies al presentador, a l'editorial Oikos-Tau, i a tots els que l'han ajudat perquè sigui una realitat el llibre.

Va cloure l'acte Francesc Gurri, que va expressar el seu agraïment a l'autor i al presentador, per les seves paraules, com també a tots els assistents.

En finalitzar, en el vestíbul, es pogueren adquirir exemplars de l'obra, que l'autor gustosament va signar.

F. B.

MAGDA AMO SELECCIONADA PER A ATLANTA

La jove Magda Amo, sòcia del Centre i membre de la Secció d'Esquí, ha estat seleccionada per a participar, en salt de llargada, salt d'altura i 100 metres llisos, a les pròximes Paraolimpíades, que tindran lloc a Atlanta del 15 al 25 d'agost. A més de la medalla de plata en salt de llargada guanyada a Barcelona 92, Magda va aconseguir la plata en esquí alpí als Jocs d'Hivern de Lillehammer i és l'actual campiona del món en la modalitat de descens.

Invident parcial de vint-i-tres anys, Magda Amo ha pujat moltes vegades al pòdium d'atletisme, però on ha assaborit els millors èxits ha estat en l'esquí. Medalla de plata en descens a les Paraolimpíades de Lillehammer, bronze a la prova gegant d'Albertville i medalla d'or en descens als Campionats del Món de 1996 són algunes de les seves victòries d'hivern.

Magda va aprendre a esquiar als tretze anys i va iniciar-se en el món de la competició un any després al Campionat de Sierra Nevada de la ONCE de 1986. El seu medaller va començar el 1990 amb una medalla d'or en descens al primer Campionat del Món per a persones amb discapacitats físiques, que va tenir lloc a Colorado.

La seva carrera dins de l'atletisme va començar com a entrenament per a l'esquí, però les bones marques que aconseguia la van animar a competir més seriosament. Als Campionats del Món de 1991 va guanyar la medalla d'or de salt de llargada, a les Paraolimpíades de Barcelona va aconseguir la plata i als Campionats del Món de 1994 va tornar a pujar al pòdium del segon lloc.

Des del Centre li donem la nostra enhorabona i l'encoratgem perquè guanyi una medalla a Atlanta.

Sandra Martín

LLIBRES I MAPES

BTT POR EL SOMONTANO DE BARBASTRO Y SIERRA DE GUARA

Javier Sampedro i Antonio Gibanel. Prames, S.A. Saragossa 1995. 127 pàgs., il·l.

Aquest llibre guia proposa setze itineraris amb bicicleta de muntanya, de diferents dificultats, sis dels quals transcorren pel Somontano i deu per la serra de Guara.

Totes les rutes comencen i acaben en el mateix lloc per tal d'evitar l'ús de vehicles d'ajuda, però l'anada i la tornada es procuren fer per camins diferents. Cada ruta consta del resum tècnic, d'una referència general dels llocs per on passa i de l'itinerari a seguir, en el qual figura el quilometratge parcial entre llocs conflictius i les altituds, reforçat amb dibuixos esquemàtics. Al final de cada ruta, hi figura el gràfic del seu perfil. Les fotografies són reeixides i en el mapa desplegable que acompanya el llibre, a escala 1:100.000, hi figuren senyalitzats en groc tots els recorreguts.

J. Bordons

RIOJA ALAVESA

Salvador Velilla. SUA Edizioak. Bilbao 1996. 128 pàgs., il·l.

Aquest llibre de la col·lecció «Naturaleza y Pueblos» presenta uns recorreguts a peu, en bicicleta o en cotxe per les terres de la Rioja alabesa escollint els indrets més característics d'aquesta part de la comarca.

Per mitjà de nou rutes d'aproximació en cotxe i catorze itineraris a peu, lluny de la carretera, l'autor ens introdueix per racons de llarga història i paisatges de gran bellesa, molts dels quals es poden fer també en bicicleta. Cada ruta va precedida d'una breu introducció per a situar-nos en el medi geogràfic en què transcorre i en la descripció dels itineraris aporta informació sobre història, art, curiositats, etc., amb mapes dels recorreguts i boniques fotografies, intercalant-hi també breus orientacions per a menjar i dormir. L'últim capítol del llibre està dedicat a una Ruta del Vi, on es dóna informació sobre cellers, anyades, collites, marques i altres detalls.

J. Bordons

LA RUTA DE LA PLATA. De Sevilla a Santiago

Juan Francisco Cerezo. SUA Edizioak. Bilbao 1996. 136 pàgs., il·l.

Dins de la interessant col·lecció «Naturaleza y Pueblos», SUA presenta, desglossat en quinze etapes, el recorregut de Sevilla a Santiago de Compostel·la, fent aquest camí mil·lenari en cotxe, a peu o en bicicleta, segons els dies de què es disposi i el sentit que es vulgui donar al pelegrinatge.

És una ruta que passa per pobles, ciutats i paratges naturals de gran bellesa seguint el camí mossàrab de Santiago, conegut com la Ruta o Cañada de la Plata. Aquest camí passa per Sierra Morena, Tierra de Barros, Cáceres, Sierra de Gredos, Salamanca, Zamora, Sanabria i Orense, completant un periple de més de mil quilòmetres, i va il·lustrat amb detallats mapes parcials, fotografies en color i perfils dels recorreguts. El llibre, que aporta abundants dades sobre història, art, arquitectura i paisatge dels llocs per on passa el camí, inclou informació sobre allotjaments, climatologia, telèfons, etc.

J. Bordons

LA COMARCA DELS PORTS

Grup d'Estudis dels Ports. Col·lecció «Cavall Bernat». Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

Interessant estudi de la comarca dels Ports, però no, com molts podien pensar, dels de Tortosa o Beseit, sinó de la comarca castellonenca situada al nord de les terres valencianes, confrontant amb Terol i Tarragona.

Escrit per un grup d'estudiosos que pertanyen al Grup d'Estudis dels Ports, ens dóna una visió senzilla però molt completa del que són aquestes aspres terres, carregades d'història i mereixedores d'un millor coneixement.

Estructurat en tres grans apartats –el medi, els fets i les persones–, presenten els aspectes físics, com la geografia, geologia, botànica i fauna; els històrics i artístics, i la població, amb la seva economia, agricultura i ramaderia; la llengua i les seves manifestacions literàries; els costums i festes i, en unes últimes pàgines, uns suggeriments d'itineraris interessants, així com una relació de tots els pobles de la comarca amb tot de dades del màxim interès pràctic. Cal felicitar els dotze autors que han confeccionat el llibre per oferir-nos aquesta visió d'una comarca poc coneguda pels excursionistes del Principat.

J. M. S. A.

EXCURSIONISTES RECORDATS

Josep Barberà i Suqué. Col·lecció «Cavall Bernat». Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

En Barberà, amb aquest seu nou llibre, ha volgut recordar 45 excursionistes, que des dels inicis del nostre excursionisme i al llarg dels anys, han deixat una empremta més o menys fonda en la nostra comuna afició. Homes que d'una manera o altra i sempre per mitjà de la ploma, han divulgat una manera de ser i d'obrar que ha donat al nostre excursionisme les maneres de ser que li són pròpies, al mateix temps que engruixien la literatura excursionista. Breus semblances biogràfiques, acompanyades de les seves principals activitats i del testimoni que en deixaren amb els seus escrits, formen el recordatori, d'extensió desigual, de cada un dels recordats excursionistes, que van des de figures molt conegudes, com Mn. Cinto, Artur Osona o Cèsar A. Torras, a d'altres menys conegudes, per haver actuat en un àmbit més reduït, com poden ser un Pere Bosquets o un Mateu Fusalba, però dignes d'una agraïda recordança.

J. M. S. A.

GR-105: RUTA DE LAS PEREGRINACIONES

Grupo de Montaña Rivayagüe. SUA Edizioak. Bilbao 1996. 104 pàgs., il·l.

Aquesta ruta, coneguda com el Sendero Oviedo-Covadonga, discorre entre la capella de Covadonga, un caseriu proper a Oviedo i el Real Sitio de Covadonga, dins el municipi de Cangas de Onís, amb un recorregut total de 105,4 km, que el llibre divideix en set sectors, d'entre deu i disset quilòmetres cada un.

És una ruta de recent senyalització que facilita als pelegrins el descobriment d'antics camins i passa per pobles i llogarrets i valls i muntanyes poc coneguts. En la descripció de les diferents etapes o sectors s'indiquen els horaris parcials i els totals, i al final del llibre s'inclouen uns croquis resum i el perfil del sector. El llibre es completa amb unes pàgines sobre la història de la muntanya i dels seus personatges cèlebres, detalls sobre l'arquitectura as-

turiana, entre els quals destaquen els típics *hórreos,* que tant abunden en el recorregut, i dades d'interès sobre els *concejos* del sender. No hi falta tampoc l'habitual informació sobre festes, allotjaments i telèfons útils.

J. Bordons

OTRAS GENTES, OTROS LUGARES

Aurora Pérez Miguel. Ediciones Desnivel. Madrid 1996. 257 pàgs., il·l.

L'autora d'aquest llibre és doctora en Història d'Amèrica i funcionària del Ministeri d'Assumptes Exteriors, ha viatjat per països de tots els continents i ha fet conferències en diverses institucions. En aquest llibre relata vivències d'alguns dels seus viatges per països exòtics, destacant-ne els continguts antropològics (vida, història, costums, cultura i religió) i paisatgístics. Ens parla dels indis colorados de l'Equador, dels maies, dels berbers i de les *kasbahs,* dels lapons, de l'illa de Bali, de la Xina profunda, amb la gent de Yurman, dels toraja de l'illa Sulawasi, dels semínola de Florida en els Cayos i els Everglades.

Són vuit relats situats en un marc d'exotisme i colorit que es llegeixen amb interès, i van acompanyats de petits mapes de situació i dels voltants de cada zona, i d'originals fotografies en color.

J. Bordons

GRANDES ESCALADAS. Una celebración del montañismo mundial

Coordinació per Chris Bonington, amb The Royal Geographical Society & The Alpine Club. Ediciones Desnivel. Madrid 1995.

Un bonic llibre, bon objecte per a un regal i interessant per a figurar en la biblioteca d'un muntanyenc apassionat. Coordinat per Chris Bonington, recull les experiències i relats dels autors més variats, alpinistes de gran valor tots ells, que al llarg dels anys han anat configurant la història de l'alpinisme. Dividit en cinc grans apartats –els Alps, Europa més enllà dels Alps, Amèrica del Nord, Hemisferi Sud i l'alta Àsia–, en cada un d'ells variats escrits, rememorant gestes pretèrites o escalades de recent actualitat, ens donen una visió, molt personal i tècnica en algun d'ells, de diferents aspectes o ascensions en els diversos grups muntanyosos que entren en cada apartat. Un conjunt de bellíssimes fotografies, en gran format la majoria d'elles, enriqueixen les descripcions dels famosos alpinistes. Assenyalem, entre altres, John Hunt, Reinhold Messner, Kurt Diemberger, Edmund Hillary, Wanda Rutkiewicz, Boug Scott, Charles Houston, com una petita mostra d'aquests autors.

J. M. S. A.

LUCES DE MONTAÑA. En busca del paisaje dinámico

Galen Rowell. Ediciones Desnivel. Madrid 1995.

En aquest luxós llibre, el conegut fotògraf de muntanya i al mateix temps destacat alpinista Galen Rowell ens exposa els seus conceptes sobre la fotografia en general i en especial la de l'alta muntanya al llarg de set capítols, i en vuit exposicions més, explica, acompanyat de les corresponents fotografies, moltes d'elles espectaculars, les circumstàncies i motivacions que el portaren a fer-les, en aquell precís moment d'una llum determinada o d'un ambient especial, que donaven al paisatge l'efecte desitjat. Al final de cada comentari, hi figura el material tècnic, tant referent a càmera com al sensible, emprat en cada fotografia.

Un llibre que, al marge de la seva bellesa, servirà a més d'un fotògraf muntanyenc per a treure'n experiències de molta utilitat.

J. M. S. A.

DRECERES D'AIGUA

Oriol Guasch i Terré. Col. «Llibre de Motxilla». Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

De l'Oriol Guasch, coneixíem la seva faceta de muntanyenc i esquiador, però no la seva afició al descens d'engorjats i barrancs, que d'una manera molt amena i senzilla ens exposa en les primeres planes d'aquest nou volum, el 53 de la col·lecció «Llibre de Motxilla», dedicat a explicar el que són barrancs, engorjats i congostos, i la millor tècnica per a recórrer-los tot seguint el curs de l'aigua. Per això en breus capítols ens exposa les diferents modalitats d'aquesta nova pràctica esportiva, el respecte que es deu al medi natural i les mesures de seguretat a tenir en compte, que junt amb l'equip i els materials adequats i unes nocions bàsiques de tècnica ens ajudaran a gaudir d'aquesta nova manera de veure uns aspectes inèdits de la natura. Clouen el llibre cinc propostes de descens de barrancs, des de la Catalunya nord als ports de Beseit, amb les seves corresponents notes de situació, tipus de terreny, dificultat, accessos i la llargada del recorregut.

J. M. S. A.

ITINERARIS DOLMÈNICS DE CATALUNYA

Antoni Mañé i Sàbat. Col·lecció «Llibre de Motxilla». Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.

Anant d'excursió, alguna vegada ens devem haver trobat amb un dolmen o una construcció semblant i ens hauria agradat saber-ne alguna cosa. Amb aquest llibret, Antoni Mañé ens dóna uns coneixements del que són aquestes construccions d'èpoques tan pretèrites, descrivint-ne els principals tipus i les seves diferències constructives, així com dels individus que les bastiren i de les condicions en què visqueren. També ens il·lustra sobre les restes trobades en aquestes construccions que ens indiquen l'evolució cultural i física dels nostres remots avantpassats. Per donar-nos a conèixer alguna de les manifestacions més importants d'aquests monuments ens proposa 14 curts itineraris, que van de l'Alt i Baix Empordà al Vallès-Maresme, passant per l'Alt Urgell, el Bages i l'Osona, i que ens permetran veure alguns dels dòlmens i altres manifestacions megalítiques més importants del nostre país.

J. M. S. A.

Bibliografia recent d'interès excursionista

a cura de Francesc Beato

GUIES ITINERÀRIES

XIX Embardissada. Sant Pau de Seguries, santuari del Remei, castell de Creixenturri, els Castellets, Santa Maria de Bolòs, coll de la Bau, el Sitjar, Sant Pau de Seguries. Diversos autors. Ed. El Bassegoda, S.L. Centre Excursionista Olot. Olot 1996. 26 pàgs., il·l.

Guia d'Andorra. José Luis Infiesta. Ed. Columna. Barcelona 1996. 196 pàgs., il·l.

Sierras de Cuenca, Albarracín y Javalambre. Eduardo Viñuales. Ecoguía. Ed. Grupo Anaya, S.A. Madrid 1996. 148 pàgs., il·l.

El Bierzo. J. Antonio Balboa. Ed. Everest. Lleó 1996. 144 pàgs., il·l.

Itineraris de muntanya. Excursions a peu per la serra de Mallorca. Benigne Palos. 5a. edició actualitzada. «Manuals d'introducció a la naturalesa», 5. Ed. Moll. Palma de Mallorca 1995. 164 pàgs., il·l.

Excursiones y ascensiones fáciles por el alto Pirineo. Segona part. Domingo Pliego - Miguel Amengual. Ed. Desnivel. Madrid 1996. 175 pàgs., il·l.

La ruta de la plata. De Se-

villa a Santiago. Juan F. Cerezo. SUA Edizioak. Bilbao 1996.

Guía del reino de los Mallos. Sendas - Pueblos - Monumentos. Javier Cabrero - Luis Javier Cruchaga. Ed. Pirineo. Osca 1996. 168 pàgs., il·l.

ESCALADA

Ice world. Jeff Lowe. The Mountaineers. Seattle (EUA) 1996. 256 pàgs., il·l.

Guía de escaladas en Cuenca. José Manuel Hernández. Ed. Desnivel. Madrid 1996. 144 pàgs., il·l.

Guía de escaladas en el Alt Urgell. Joan Garcia Coca - Albert Olmeda. Ed. Desnivel. Madrid 1996. 144 pàgs., il·l.

Escaladas en el Medio y Alto Vinalopó. Foradada - Salinas - Cabreras - Peña Rubia... Manuel Amat - Mª Dolores Justamante -Jose Fco. Hernández - Joan Pedro Verdú. Ed. Els autors. Alacant 1995. 215 pàgs., il·l.

ESPELEOLOGIA

Mundo subterráneo. Rafael Fernández (segona edició). Ed. TIASA. Madrid 1995. 248 pàgs., il·l.

GEOGRAFIA

Les observacions de Cavanilles dos-cents anys després. Llibre primer. Julio Lacarra - Ximo Sánchez. Fotografia: Francesc Jarque. Ed. Fundació Bancaixa. 301 pàgs., il·l.

Geografia general dels Països Catalans. La població. Director: Carles Carreras. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1996. 388 pàgs., il·l.

S'Albufera de Mallorca. Antoni Martínez - Joan Mayol. «Monografies de la Societat d'Història Natural de les Balears», 4. Ed. Moll, Palma de Mallorca 1995. 227 pàgs., il·l.

Montsià. Font de cultura. Paquita Balanzà - Cristòfol Cabanes. Fotografia: Joan Francesc Fibla. Coordinació: Andreu Queralt. Ed. Associació Cultural «Lo Rafal». Col·laboració: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura —Ajuntament d'Alcanar— SAUR. Alcanar 1995. 23 pàgs., il·l.

El patrimoni natural del Montsec. ACtes de les VI Jornades de coneixement del patrimoni natural. Diversos autors. Ed. Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida 1996. 186 pàgs., il·l.

Exploracions centreafricanes (1887-1901) del P. Joaquim Juanola. Jacint Creus (2n. Premi Francesc Maspons i Labrós d'estudis sobre l'excursionisme, 1995). Ed. Agrupació Excursionista de Granollers. Granollers 1996, il·l.

HISTÒRIA I ARQUEOLOGIA

Centelles. Notícies històriques. Josep M. Font i Rius. Ed. Ajuntament de Centelles - Centre d'Estudis Centellencs. Centelles 1996. 69 pàgs., il·l.

Maó. Josep M. Quintana. Col·lecció «Les Ciutats». Columna edicions. Barcelona 1996. 246 pàgs.

La dinàmica del canvi agrari a la Catalunya interior. L'Anoia, 1720-1860. Francesc Valls. «Biblioteca Abat Oliba». Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1996.

25 anys de Festes Fabra. Susanna Àlvarez - Joan Josep Isern. Ed. Proa. Barcelona 1995.

Calaix de sastre VIII. 1808-1810. Rafel d'Amat i de Cortada, baró de Maldà. «Biblioteca Torres Amat». Curial Edicions Catalanes. Barcelona 1996.

Els Costums d'Orta (1296). Josep Serrano. Ed. Ajuntament d'Horta de Sant Joan. Horta de Sant Joan 1996. 105 pàgs.

La Baronia de Rialb. Un esbós històric. Antoni Bach - Manuel Gabriel i Forn. «Col·lecció Viles i Ciutats», 24. Ed. Diputació de Lleida. Lleida 1996. 207 pàgs., il·l.

Masies del Solsonès. Antoni Bach. Ed. Consell Comarcal del Solsonès. Solsona 1995. 258 pàgs., il·l.

L'Hospitalet de Llobregat. Guia del patrimoni històrico-artístic. Albert Esteves. Ed. Centre d'Estudis i Divulgació del Patrimoni. L'Hospitalet de Llobregat 1996. 47 pàgs., il·l.

Història gràfica d'Alpicat. Fabià Corretgé - Anna Giralt. Associació Cultural de Dones. Alpicat. Ed. Pagès editors. Lleida 1996.

La Mare de Déu de la Cisa. Premià de Dalt. Nota històrica. Mossèn Josep Mas, pvre. Edició commemorativa del mil·lenari de la Cisa. Segona edició. Col·lecció «El Montalt», 26. Ed. L'Aixernador, S.L. Argentona 1996. 96 pàgs., il·l.

Mil·lenari de Sant Iscle i Santa Victòria de les Feixes. Vol. I. Història i Medi Natural. Diversos autors. Ed. Viena Serveis Editorials, S.L. Barcelona 1996. 148 pàgs., il·l.

Càtars i catarisme a Catalunya. Anna M. Adroer - Pere Català i Roca. Col·lecció «Nissaga», 12. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona 1996. 126 pàgs., il·l.

ETNOGRAFIA I FOLKLORE

El carboneig al Montseny. Jaume Enric Zamora. Col·lecció «9 Techne». Ed. Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya. Barcelona 1996. 94 pàgs., il·l.

Lo Molinar. Literatura popular catalana del Matarranya i Mequinensa. 3. Gèneres menors de la literatura popular. A cura d'Hèctor Moret Col·lecció «Lo Trill», 3. Ed. Instituto de Estudios Turolenses - Associació Cultural del Matarranya - Carrutxa. Calaceit 1995. 198 pàgs.

El poble dels centfocs. Llegendes de les Gavarres. Xavier Cortadellas. Il·lustracions: Albert Llenas. Ed. El Mèdol. Tarragona 1996. 197 pàgs., il·l.

Los Altos Pirineos. Comarcas, casa y hacienda. Vol. I. Segona part. Fritz Krüger (traducció: Xavier Campillo). Garsineu edicions. Tremp 1996. Col·laboració: Diputación de Huesca - Gobierno de Aragón. Departamento de Educación y Cultura. 455 pàgs., il·l.

La pagesia a Sant Joan de les Abadesses. Des de la repoblació de la Vall fins als nostres dies. Perfecte Costa - Mª Dolors Santanach. Ed. els autors. Palahí Arts Gràfiques. Sant Joan de les Abadesses 1996. 454 pàgs., il·l.

FILOLOGIA

Onomàstica i literatura. Joan Miralles. «Biblioteca Miquel dels Sants Oliver», 4. Departament de Filologia Catalana i Lingüística General. Universitat de les Illes Balears. Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1996. 272 pàgs.

El català i l'aragonès en els inicis del Regne de València segons el llibre de Cort de Justícia (1269-1295). Joan J. Pondoda. Col·lecció «Universitas». Ed. Marfil, S.A. Alcoi 1996. 363 pàgs.

LITERATURA

Poesies juvenils inèdites de Jacint Verdaguer. Transcrites i anotades per Narcís Garolera. Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs. Vic 1996. 237 pàgs., il·l.

Jacint Verdaguer. Dos màrtirs de ma pàtria o siga Llucià i Marcià. Ricard Torrents. Eumo Editorial. Societat Verdaguer. Vic 1995. 286 pàgs.

Sant Llorenç de Munt i l'Obac. Miquel Desclot. Fotografia: Joaquim Castells. Lunwerg editors. Barcelona 1996. 177 pàgs., il·l.

Adéu els pagesos!. Maurici Duran. Col·lecció «Què us diré». Ed. Llibres del Segle. Gaüses 1996. 150 pàgs.

DEFENSA DE LA NATURA

Rafael Puig i Valls 1845-1920. Precursor de l'educació ambiental i dels espais naturals protegits. Martí Boada. Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient. Direcció General de Promoció i Educació Ambiental. Barcelona 1995. 79 pàgs., il·l.

Ecologia del foc. Coordinació: Jaume Terradas. Ed. Proa. Barcelona 1996. 261 pàgs., il·l.

Ecologia i ètica mundial. Pere Codinachs. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona 1996. 241 pàgs.

La Comissió de Publicacions es complau a oferir-vos les darreres novetats.

Adquiriu i divulgueu l'obra del CENTRE

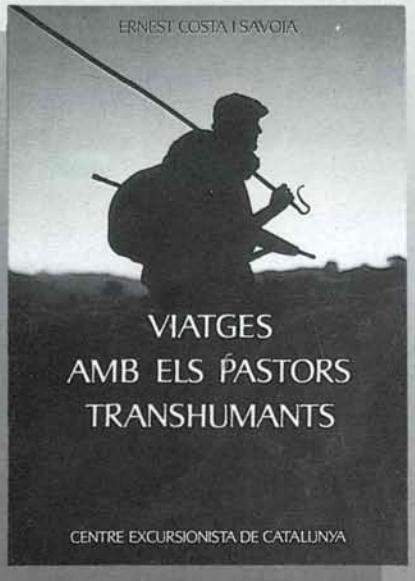

Viatges amb els pastors transhumants.

Que n'és d'encisador fer uns viatges amb pastors i ramats per les muntanyes, entre l'Essera i el Segre! Hi trobareu de tot, aventura, humanitat, ofici i ensenyances, amb una cloenda de 45 pàgines, d'un inèdit vocabulari dels pastors.
Molt il·lustrat.
(Premi literari del Centre.)

Flors de Muntanya.

L'obra de divulgació de Flors de Muntanya, amb text i dibuixos d'en Ramon Pujol i Alsina, aparegué en aquesta revista MUNTANYA entre 1970 i 1974.
Ara ha estat aplegada en aquest volum, a la memòria del nostre enyorat amic.

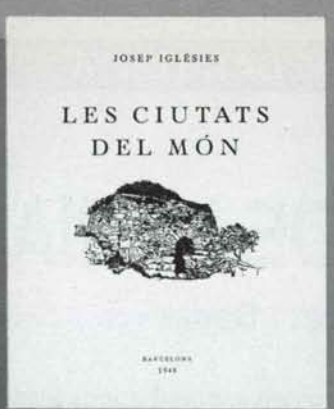

Les ciutats del món.

S'ha editat en facsímil l'obra de Josep Iglésies, apareguda el 1948.
Humils llogarrets, enaltits per la seva inspirada prosa.

Guia geològica del Montsec i de la vall d'Àger.

En la Geologia es troba l'explicació d'una bona part de les coses que condicionen un país.
Aquest treball científico-excursionista estudia un dels paratges geològics més famosos, i hi descriu nou itineraris.
Molt il·lustrat i amb un mapa geològic de la regió, a tot color.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
— COMISSIÓ DE PUBLICACIONS —

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

CANIGÓ
TRES ESTELES - COSTABONA

Ramon Ribera-Mariné

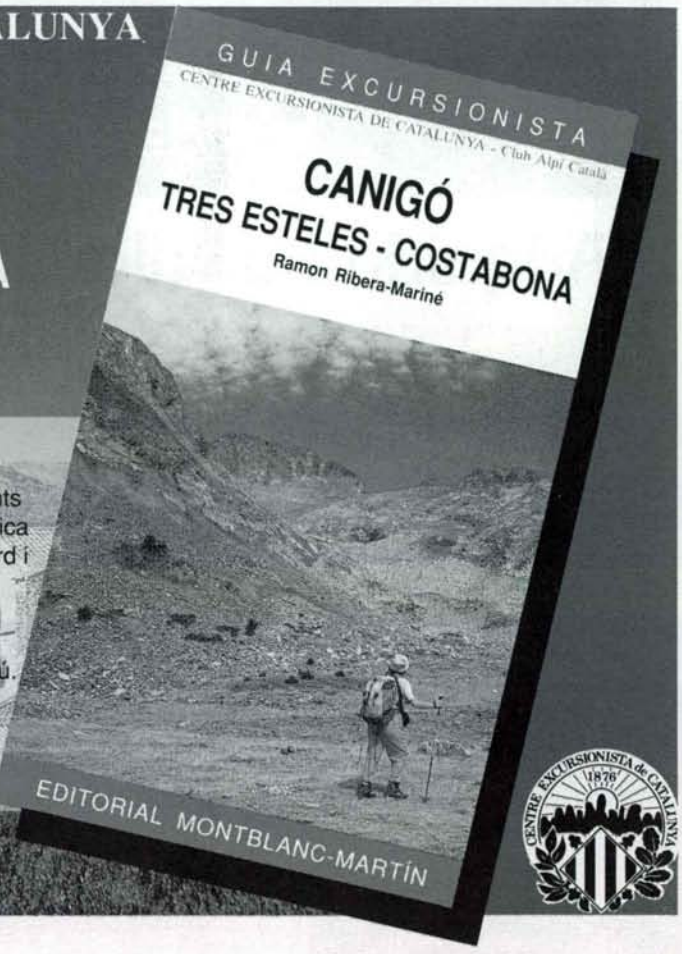

- Aquesta guia del Canigó, Tres Esteles i Costabona, conté 28 itineraris per a recórrer l'extrem est del Pirineu oriental, amb tants al·licients muntanyencs i paisatgístics, entre els quals hi ha la pica del Canigó, una muntanya emblemàtica per als catalans del nord i del sud del Pirineu.
- A més, aquesta guia us ofereix una sèrie de 26 variants dels itineraris, de manera que podreu configurar una infinitat de recorreguts d'acord amb els gustos i les possibilitats de cadascú.
- Es tracta d'una guia que us permetrà descobrir aquestes muntanyes pirinenques tan boniques i alhora tan carregades d'història i de significació.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN
c/. Nena Casas, 73-75 - 08017 Barcelona Tel./Fax: (93) 204 43 97

Es una publicació del

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

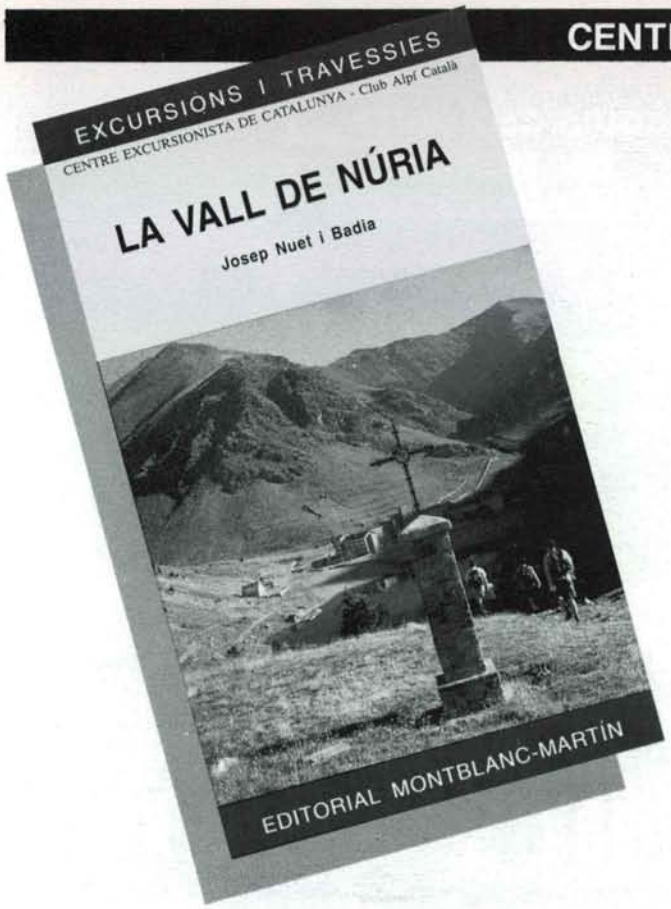

LA VALL DE NÚRIA

Josep Nuet i Badia

- Aquesta guia de muntanya us ofereix una descripció detallada i documentada dels camins de la vall de Núria, distribuïts en 30 itineraris.
- Hi trobareu els grans camins d'aproximació (GR, travessia del Pirineu), els camins tradicionals que han seguit els pelegrins de tots els temps per anar al santuari de la Mare de Déu i 49 excursions per a fer des de Núria.
- Tot plegat perquè pugueu recórrer aquestes valls del Pirineu oriental i gaudir dels seus paisatges i els seus camins, fent una estada a Núria o una travessia de muntanya.

EDITORIAL MONTBLANC-MARTÍN
c/. Nena Casas, 73-75 - 08017 Barcelona
Tel./Fax: (93) 204 43 97

EDICIÓ D'UN LLIBRE COMMEMORATIU DEL 120è ANIVERSARI DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Cent vint anys d'història col·lectiva a través de múltiples col·laboracions i il·lustracions. Per primera vegada, els nostres socis, l'excursionisme i els lectors interessats tindran a l'abast aquells esdeveniments que han fet del Centre Excursionista de Catalunya una peça significativa de la societat civil catalana.

La Comissió per a l'edició del llibre commemoratiu dels cent vint anys d'història del Centre Excursionista de Catalunya posa en coneixement dels socis l'inici del període de subscripció a l'obra. L'edició constarà de dues versions segons es detalla més endavant: una de normal i una d'especial limitada a subscriptors específics i no vendible. La data d'aparició serà el novembre de 1996.

La Comissió per a l'edició del llibre està integrada per Agustí Jolis, coordinador general de l'obra, Agustí Bou, Josep Maria Gallach, Francesc Gurri i Josep Maria Sala, coordinadors, i Jaume Bonaventura, Joan Costa, Joan Ferrater, Hilari Sanz i Valentí Zapater, col·laboradors.

Característiques de l'edició

La versió normal constarà d'aproximadament 432 pàgines de text amb unes 300 fotografies impreses a un i quatre colors sobre paper estucat de 160 gr, relligades amb tapa dura, llom rodó i folre de *guaflex,* un producte similar a la pell i encoixinat. Per sobre cobrirà l'obra una camisa de paper estucat brillant impresa a quatre colors. El gruix aproximat del llibre serà d'uns 4 cm, l'alçada de 29,7 cm i l'amplada de 21 cm. El conjunt es presentarà retractilat. Aquesta edició es posarà a la venda en llibreries a un preu aproximat de 5.000 ptes., però el subscriptor en pagarà solament 3.500. La versió especial constarà d'un tiratge limitat no vendible en llibreries, numerat i personalitzat amb el nom de cada subscriptor. El llibre tindrà les mateixes característiques que la versió normal però es presentarà estotjat dins d'una capsa de fusta folrada amb símil pell. Tant en un cas com en l'altre, el nom del conjunt dels subscriptors constarà en una relació a les pàgines interiors de l'obra.

Susbcripcions

Fins al 31 de juliol de 1996, el Centre Excursionista de Catalunya ofereix als socis la possibilitat d'adquirir la versió normal del llibre amb un descompte substancial o bé l'oportunitat única de subscriure's a l'edició especial. En el primer cas s'ofereix, a més, la possibilitat de fraccionar el pagament en dos imports. Podeu subscriure-us directament a la Consergeria del Centre, a través de qualsevol col·laborador de la Comissió o bé trametent al Centre la següent butlleta juntament amb un taló barrat o el justificant d'ingrés bancari.

✂ Retalleu-la o feu-ne una fotocòpia

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ AL LLIBRE COMMEMORATIU DEL 120è ANIVERSARI DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Nom sencer i cognoms..... Tel. .....

Adreça ..... Població... ..... CP.....

☐ Em subscric a ..... exemplars* de l'edició normal de l'obra amb la modalitat següent:

- ☐ a) Pagament d'un cop (3.500 ptes per exemplar)
- ☐ b) Pagament fraccionat [2.000 ptes per exemplar ara i 1.500 ptes per exemplar en el moment de la recollida del(s) llibre(s)]

☐ Em subscric a 1 exemplar** de l'edició especial de l'obra amb un pagament únic de 15.000 ptes

Adjunto:

- ☐ Comprovant d'ingrés al compte del Banc de Sabadell, núm. 0081-0057-0001085318 a nom del Centre Excursionista de Catalunya
- ☐ Taló nominatiu o al portador i barrat
- ☐ Import en metàl·lic lliurat a mà

* *En la versió normal no hi ha límit en el nombre de subscripcions per persona*

** *Solament hi haurà un exemplar especial per subscriptor. Una persona pot abonar tantes subscripcions especials com desitgi però a nom de persones diferents. Per tant, caldran tantes butlletes com subscripcions especials es facin.*

Als seus peus

calçat infantil

Crimp®

- BALMES
  PLAÇA MOLINA
- AVDA.
  PAU CASALS, 15
- PASSEIG
  SANT JOAN, 139